

ЖОБА

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
«ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ДЕНЕ ТӘРБИЕСІ ОРТАЛЫҒЫ» РМҚК

**Орта білім беру ұйымдарында
«Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі мен дағдысын
дамыту» біліктілікті арттыру курсының ұйымдастыру бойынша әдістемелік
ұсынымдар**

**Астана
2023**

Ұлттық ғылыми-практикалық дене тәрбиесі орталығының Ғылыми-әдістемелік кеңесі шешімімен ұсынылды (2023 жылғы ** шілдедегі №** хаттама).

Орта білім беру ұйымдарында «Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі мен дағдысын дамыту» біліктілікті арттыру курсының ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар. Әдістемелік ұсынымдар. – **Астана: ҰҒПДТО, 2023. – 158 б.**

Осы әдістемелік ұсынымдар жалпы білім беру деңгейіндегі «Дене шынықтыру» пәні бойынша «Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі мен дағдысын дамыту» біліктілікті арттыру курсының оқу бағдарламалары негізінде әзірленді. Құралда «Дене шынықтыру» пәні біліктілікті арттыру курсының оқу бағдарламаларының ерекшеліктері баяндалған. Курста білікті лектор-тренер мамандардың дене шынықтыру пәні бойынша инновациялық әдістерді сабақта тиімді пайдалану, педагогикалық-психологиялық, нормативтік-құқықтық бағыттары, ІТ құзыреттілікті дамыту бойынша кешенді білім беру мен оқытуды ұйымдастырудың түрлері мен әдістері берілген. Сонымен қатар, құралда білім мазмұны жағдайында бағалау критерийлері, жиынтық және қалыптастырушы бағалау туралы баяндалып, пән мұғалімдерінің шебер-сабақ үлгілері берілген.

Әдістемелік ұсынымдар жалпы білім беретін дене шынықтыру пәні мұғалімдеріне, біліктілікті арттыру институттарының әдіскерлері мен тренерлеріне арналған.

МАЗМҰНЫ

Кіріспе		4
1-бөлім	Дене шынықтыру пәні мұғалімдерінің біліктілігін арттыру: мақсаты, міндеттері және ұйымдастыру принциптері	5
2-бөлім	«Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі мен дағдыларын дамыту» тақырыбындағы біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламасы мазмұнын оқыту бойынша әдістемелік ұсынымдар	6
2.1	Нормативтік-құқықтық модуль	6
2.2	Психологиялық-педагогикалық модуль	29
2.3	Білім беру сапасын арттыру контекстінде оқыту мазмұны мен әдістерін жетілдіру, дене шынықтыруды оқытудың заманауи технологиялары	52
2.4	Денсаулық жағдайы бұзылған және ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылардың дене тәрбиесі	81
2.5	ІТ құзыреттілік модуль	90
2.6	Вариативтік модуль	112
Қорытынды		113
Қосымша		116

КІРІСПЕ

Біліктілікті арттыру – бұл ғылым саласын инновациялық дамыту, оқыту процесін сапалы жаңарту және жаңғырту, еңбек қызметінің барлық кезеңінде мұғалімнің кәсіби тұлғасын дамыту сияқты жалпымемлекеттік міндеттерді шешуге арналған қоғамның сұраныстарына жедел жауап бере алатын үздіксіз білім берудің неғұрлым икемді жүйесі.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев 2021 жылғы қыркүйекте халыққа жариялаған Жолдауында: «Мұғалімдерді қайта даярлауды қазіргідей бес жылда емес, үш жылда бір рет жүргізу қажет деп санаймын. Өйткені, олар жаңа білімнің иесі, нағыз ағартушы болуы керек» - білім беру жүйесінде уәжді және білікті педагогтер қажет екенін атап өтті [1]. Өйткені, олар жаңа білімнің, нағыз ағартушылардың тасымалдаушысы болуы керек.

Білім берудің қазіргі парадигмасы ізгілендіру және демократияландыру қағидаттарына негізделген, дене шынықтыру мұғалімінен педагогикалық кәсібиліктің жоғары деңгейін талап етеді және дене шынықтыру мұғалімдеріне білім беру мазмұнының мәнін ойдағыдай игеруде қолдау көрсету және сүйемелдеу, оның негізгі ерекшеліктерін, оның талаптарын жүзеге асыруға дайындығы мен қабілетін қалыптастырудағы құрылымын түсіну қажеттілігімен анықталады.

«Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі мен дағдыларын дамыту» біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламасы 6 модульден тұрады. Оқу ұзақтығы - 80 сағат.

Ұсынылып отырған әдістемелік құралдың алғашқы бөлімінде Дене шынықтыру пәні мұғалімдерінің біліктілігін арттыру: мақсаты, міндеттері және ұйымдастыру принциптері ұсынылып отыр. Бұл бөлімде педагогтер кәсіби шеберліктерін дамытудың мақсаттары мен міндеттері бойынша толық білім алды. Функционалдық сауаттылықты меңгерумен қатар, IT технологияларды қолданудың практикалық дағдыларына машықтанады.

2-бөлімде «Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі мен дағдыларын дамыту» тақырыбындағы біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламасы мазмұнын оқыту бойынша әдістемелік ұсынымдар қамтылған. Орта білім беру ұйымдарындағы дене шынықтыру пәнін заманауи технологияларды пайдалану арқылы қызықты өткізудің тәсілдері түсіндіріледі.

Курс барысында педагогтерге Дене шынықтыру пәніне байланысты нормативтік құқықтық актілер таныстырылады және педагогикалық-психологиялық, білім беру сапасын арттыру контекстінде оқыту мазмұны мен әдістерін жетілдіру, дене шынықтыруды оқытудың заманауи технологиялары, денсаулық жағдайы бұзылған және ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылардың дене тәрбиесі, IT құзыреттілік, вариативтік модульдерде дене шынықтыру сабағын ұтымды жоспарлау мен балалардың физикалық даму ерекшеліктеріне сәйкес сабақты түрлендіріп өткізудің әдістері ұсынылады.

1-БӨЛІМ. ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ ПӘНІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ: МАҚСАТЫ, МІНДЕТТЕРІ ЖӘНЕ ҰЙЫМДАСТЫРУ ПРИНЦИПТЕРІ

Курстың мақсаты: «Дене шынықтыру» пәнін оқытудың инновациялық әдістерін зерделеу және пайдалану бойынша білім беру ұйымдарының дене шынықтыру педагогтерінің педагогикалық шеберлігін жетілдіру.

Курстың міндеттері:

1) орта білім беру дене шынықтыру педагогтерінің оқу бағдарламасының жаңалықтарын және пән мазмұнын игеру бойынша кәсіби құзыреттіліктерін дамыту;

2) білім алушылардың сыни ойлауы мен функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған жаңа нысандар мен әдістерді пайдалану дағдыларын жетілдіру;

3) пән бойынша формативті және жиынтық бағалау үшін оқу тапсырмаларын жасау бойынша оқыту;

4) білім алушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалауды пайдалану дағдыларын дамыту;

5) қазіргі заманғы IT-технологияларды қолданудың практикалық дағдыларын дамыту;

6) технологиялық тәсіл негізінде сабақты жобалау дағдыларын жетілдіру;

7) инклюзивті білім беру шеңберінде дене тәрбиесінің заманауи педагогикалық технологияларын қолдану.

Курстың мақсатты аудиториясы: орта білім беру ұйымдарының дене шынықтыру педагогтері.

Күтілетін нәтижелер:

1) оқу бағдарламасының жаңалықтарын және пән мазмұнын игеру бойынша кәсіби құзыреттіліктерді меңгерген;

2) білім алушылардың сыни ойлауы мен функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған жаңа нысандар мен әдістерді қолдана біледі;

3) пән бойынша формативті және жиынтық бағалау үшін оқу тапсырмаларын құрай алады;

4) білім алушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін қолдана алады;

5) қазіргі заманғы IT-технологияларды қолданудың практикалық дағдыларын меңгерген;

6) технологиялық тәсіл негізінде сабақты жобалау дағдыларын меңгерген;

7) инклюзивті білім беру шеңберінде дене шынықтырудың заманауи педагогикалық технологияларын қолданады.

2-БӨЛІМ «ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ МЕН ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ» ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ КУРСТАРЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ МАЗМҰНЫН ОҚЫТУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР

Жалпы орта білім беру ұйымдарының педагог кадрларының біліктілігін арттыру курсы бойынша «Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі мен дағдыларын дамыту» білім беру бағдарламасының дене шынықтыру мұғалімдеріне оқу-нормативтік құжаттарды қолдану, заманауи мектепте білім беру процесін ұйымдастырудың инновациялық тәсілдерін игеру, пән мазмұнын игеру бойынша кәсіби құзыреттілігін дамыту және оқу-әдістемелік қамтамасыз етілу қарастырылған. құрылымы 6 модульден тұрады. кіріктіреді.

2.1 ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САЛАСЫНДАҒЫ НОРМАТИВТІК-ҚҰҚЫҚТЫҚ МОДУЛЬ

Мақсаты: дене шынықтыру және спорт саласын дамыту стратегиясына сәйкес дене шынықтыру педагогтеріне Қазақстан Республикасының заңнамасындағы жаңа үрдістер туралы жүйелі түсіндіру жұмыстарын жүргізу.

Міндеттері:

- спорттық қатынастарды реттейтін нормативтік-құқықтық актілердің ережелерімен танысу;
- дене шынықтыру және спорт саласындағы негізгі заңдар мен заңға тәуелді актілердің мазмұнын ашу;
- білім беру ұйымдарында дене шынықтыруды оқыту және зерттеу саласындағы жекелеген мәселелердің құқықтық негіздерімен танысу.

Күтілетін нәтижелер:

- дене шынықтыру және спорт саласындағы негізгі нормативтік құқықтық актілерді білу;
- Спорт және дене шынықтыру саласындағы отандық заңнама жүйесін білу, қолдану;
- халықаралық құжаттар мен шарттардың негізгі ережелерін білу;
- дене шынықтыру және спорт саласындағы нормативтік құқықтық актілерді талдау және қолдану білу;
- педагогикалық қызметте нормативтік құқықтық актілерді қолдану дағдыларын меңгеру.

Глоссарий:

дене тәрбиесі – дені сау, дене бітімі және рухани жағынан жетілген өскелең ұрпақты қалыптастыруға бағытталған педагогикалық процесс;

дене шынықтыру – мәдениеттің құрамдас бөлігі, адамның дене бітімін және интеллектуалдық қабілеттерін дамыту, дене тәрбиесі мен дене бітімін дамыту арқылы оның қозғалыс белсенділігін жетілдіру және саламатты өмір салтын қалыптастыру, әлеуметтік бейімдеу мақсатында қоғам жасайтын және

пайдаланатын рухани және материалдық құндылықтар жиынтығын білдіретін әлеуметтік қызмет саласы;

дене шынықтыру даярлығы – адамның дене шынығуы қасиеттерін тәрбиелеуге және функционалдық мүмкіндіктерін дамытуға бағытталған педагогикалық процесс;

дене шынықтыру және спорт жүйесі – халыққа дене тәрбиесін беру және дене шынықтыру мен спортты дамыту мақсатындағы қызметті жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғалардың жиынтығы;

балалар мен жасөспірімдерге арналған спорт секциясы – жаттықтырушы, жаттықтырушы-оқытушы немесе дене шынықтыру және спорт жөніндегі нұсқаушы өткізетін, тұрақты негізде ұйымдастырылатын, балалар мен жасөспірімдердің денсаулығын нығайтуға және спорттық қабілеттерін дамытуға арналған сабақ;

бейімдік дене шынықтыру және спорт – мүгедектігі бар адамдарды оңалтуға және қалыпты әлеуметтік ортаға бейімдеуге, олардың толыққанды өмірді сезінуіне кедергі келтіретін психологиялық тосқауылдарды еңсеруіне, сондай-ақ қоғамның әлеуметтік дамуына өзінің жеке үлес қосуының қажеттігін сезінуіне бағытталған спорттық-сауықтыру сипатындағы шаралар кешені;

бұқаралық спорт – халық арасында дене шынықтыруды дамытуға ықпал ететін спорт қозғалысы;

дене шынықтыру мен спорт саласындағы уәкілетті орган – дене шынықтыру мен спорт саласындағы басшылықты және салааралық үйлестіруді жүзеге асыратын орталық атқарушы орган;

жоғары жетістіктер спорты – спортшылардың спорттық жарыстарда барынша жоғары спорттық нәтижелерге немесе жеңістерге қол жеткізуін көздейтін спорт саласы;

кәсіби спорт – спорттық-ойын-сауық іс-шараларын (жарыстарды) ұйымдастыруға және өткізуге бағытталған спорттың құрамдас бөлігі, оған дайындалғаны және қатысқаны үшін спортты кәсіби қызмет ретінде тандаған спортшылар Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасына сәйкес сыйақы алады;

мектеп спорты – бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім беретін білім беру ұйымдарында білім алушылардың дене тәрбиесіне, оларды спорттық іс-шараларға қатысуға даярлауға бағытталған дене шынықтыру мен спорттың бір бөлігі;

мектептегі спорттық лига – мақсаты мектеп спортын кеңінен таратуға және бір немесе бірнеше спорт түрін дамытуға жәрдемдесу, мектеп оқушыларымен спорттық іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу болып табылатын мектеп оқушылары арасындағы спорттық қозғалыс;

мемлекеттік спорттық тапсырыс – мемлекет қаржыландыратын, мемлекеттік спорттық тапсырыстың жан басына шаққандағы нормативтік қаржыландыру әдістемесіне сәйкес айқындалатын және өнім берушілерде олардың меншік нысанына, ведомстволық бағыныстылығына, типтері мен

түрлеріне қарамастан орналастырылатын, балалар мен жасөспірімдер үшін дене шынықтыру және спорт саласында көрсетілетін қызметтер көлемі;

мемлекеттік спорттық тапсырыстың жан басына шаққандағы қаржыландыру нормативі – балалар мен жасөспірімдерге арналған спорт секциялары үшін дене шынықтыру және спорт саласында көрсетілетін қызметтердің мемлекеттік кепілдендірілген құнының қаржылық қамтамасыз ету нормативі;

ұлттық спорт түрлері – жарыспалы әрекет нысанында тарихи түрде қалыптасқан және өзіне тән дене шынықтыру жаттығуларын және дене шынықтыру белсенділігі ұйымдастырылуының өзіндік қағидалары мен тәсілдері бар халық ойындарын білдіретін спорт түрлері;

жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 5-бабы, [5-1\) тармақшасына](#) және [56-бабына](#) сәйкес әзірленді және білім берудің мазмұнына, оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне, білім алушылардың дайындық деңгейіне және оқу мерзіміне қойылатын талаптарды айқындайды.

үлгілік оқу жоспары – оқу пәндерінің тізбесін реттейтін және тиісті білім беру деңгейінің оқу жүктемесінің инвариантты және вариативті компоненттерінің көлемін айқындайтын құжат;

үлгілік оқу бағдарламасы – әрбір ұйымдастырылған оқу қызметі бойынша меңгеруге тиіс білім, білік, дағдылар мен құзыреттіліктердің мазмұны мен көлемін айқындайтын бағдарлама;

инклюзивті білім беру – ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуына тең қолжетімділік үшін жағдайлар жасау;

оқу жүктемесінің инвариантты компоненті – білім беру ұйымдарында типіне, түріне және меншік нысанына, сондай-ақ оқыту тіліне қарамастан, барлық білім алушылардың оқып білуі үшін міндетті оқу пәндерін айқындайтын үлгілік оқу жоспарының құрамдас компоненті;

оқу жүктемесінің вариативті компоненті – білім алушылардың білімге деген қажеттіліктеріне сәйкес білім беру ұйымдары айқындайтын үлгілік оқу жоспарының құрамдас компоненті;

оқытудан күтілетін нәтижелер – оқыту процесі аяқталғаннан кейін білім алушының білуін, түсінуін, көрсетуін сипаттайтын құзыреттіліктер жиынтығы;

сабақтан тыс іс-әрекет – біртұтас оқу-тәрбие процесінің құрамдас бөлігі, білім алушылардың бос уақытын ұйымдастыру нысаны;

Бұл модульде Қазақстан Республикасындағы дене шынықтыру және спорт саласындағы нормативтік-құқықтық құжаттар, сондай-ақ білім беру ұйымдарында «Дене шынықтыру» пәнін оқыту жөніндегі нормативтік құжаттар қаралады. Дене шынықтыру және спорт саласындағы мәселелерге қатысты нормативтік-құқықтық құжаттарға, «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы, «Дене шынықтыру және спорт» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 3 шілдедегі № 228-V ҚРЗ Заңы, «Қазақстан

Республикасының дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2025 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 11 қаңтардағы № 168 Жарлығы (2023 жылғы 17 сәуірде енгізілген өзгерістер мен толықтырулармен), «Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 293-VI Заңы, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 726 қаулысымен бекітілген «Білімді ұлт» сапалы білім беру» Ұлттық жобасы, «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 11 шілдедегі № 343 Заңы, «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 26 маусымдағы № 56-VII Заңы.

НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ МОДУЛЬ

-
- Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі №319 Білім туралы Заңы;
 - Қазақстан Республикасының «Дене шынықтыру және спорт» Заңы 2014 жылғы 3 шілдедегі № 228-V ҚРЗ (**27.06.2022** № 129-VII). 15 бап, 59 бап;
 - «Білімді ұлт» сапалы білім беру» Ұлттық жобасы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 726 қаулысымен бекітілген
 - Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 11 шілдедегі N 343 Заңы. 1-19 бап өзгертулер мен толықтырулар;
 - «Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 293-VI ҚРЗ.;
 - «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2021 жылғы 26 маусымдағы № 56-VII ҚРЗ.

«Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы

«Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – Республика азаматтарының білім алуға, конституциялық құқын қамтамасыз етуге арналған құжат. Осы Заң білім беру саласындағы қоғамдық қатынастарды реттейді, осы саладағы мемлекеттік саясаттың негізгі принциптерін айқындайды және Қазақстан Республикасы азаматтарының, сондай-ақ Қазақстан Республикасында тұрақты тұратын шетелдіктердің және азаматтығы жоқ адамдардың білім алуға конституциялық құқығын қамтамасыз етуге бағытталған [2].

«Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңында мемлекеттік саясаттың негізгі принциптері, орталық және түрлі деңгейдегі жергілікті атқарушы органдар арасының білім беру саласындағы құзыретін шектеу берілген.

Занда білім беру саласындағы қоғамдық қарым-қатынастарды реттейтін, білім процессі субъектілерінің құқықтары мен міндеттері, өкілеттілігі мен жауапкершілігі бекітілген.

Білім беру міндеттері көрсетіліп, осы сала ұйымдарының ережелері, бағдарламалары мен білім деңгейлері айқындалған.

Сондай ақ, білім беру жүйесін басқару мен оның экономикасы, білім беру саласындағы халықаралық қызмет көрсетілген.

Елімізде білім беру саласында бұдан басқа да жекелеген нормативтік актілер бар:

«Дене шынықтыру және спорт» Қазақстан Республикасының Заңы 2014 жылғы 3 шілдедегі № 228-V ҚРЗ (27.06.2022 № 129-VII). Осы Заң Қазақстан Республикасында дене шынықтыру және спорт саласындағы қоғамдық қатынастарды реттейді, бұқаралық дене шынықтыру, әуесқой және кәсіпқой спорт қызметін қамтамасыз етудің және оларды дамытудың құқықтық, ұйымдық, экономикалық және әлеуметтік негіздерін айқындайды. Заңның 15-бабында Білім беру ұйымдарындағы дене тәрбиесі және спорт туралы негізгі төрт тармақшалары берілген, онда мектепке дейінгі білім беру ұйымдары, жалпы білім беретін мектептер мен басқа да білім беру ұйымдары білім алушылар мен тәрбиеленушілердің дене тәрбиесімен айналысу мақсатында дене шынықтыру машықтарын қалыптастыру және мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына және үлгілік оқу жоспарларына сәйкес оқу уақытында және оқудан тыс уақытта жүзеге асырылатыны айқындалған [3].

15-бап. Білім беру ұйымдарындағы дене тәрбиесі және спорт

1. Білім беру ұйымдарындағы дене тәрбиесі мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына және үлгілік оқу жоспарларына сәйкес оқу уақытында және оқудан тыс уақытта жүзеге асырылады.

2. Дене тәрбиесі: мектепке дейінгі ұйымдарда – аптасына кемінде үш сағат, жалпы білім беретін мектептерде – аптасына кемінде үш сағат, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарында – аптасына кемінде төрт сағат, жоғары білім беру бағдарламаларын іске асыратын жоғары оқу орындарында бірінші және екінші оқу жылдарында білім алушылар үшін аптасына кемінде төрт сағат көлемінде жүргізіледі.

Денсаулығы нашар білім алушылар мен тәрбиеленушілер арнайы медициналық топтар мен емдік дене шынықтыру топтарында айналысады.

Дене мүмкіндіктері шектеулі білім алушылар мен тәрбиеленушілер бейімдік дене шынықтыру мен спорт құралдарын пайдалана отырып айналысады.

Дәрігерлік-консультативтік комиссияның анықтамасы бар білім алушылар дене тәрбиесі сабақтарынан босатылады.

3. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдары, жалпы білім беретін мектептер мен басқа да білім беру ұйымдары білім алушылар мен тәрбиеленушілердің дене тәрбиесімен айналысу мақсатында дене шынықтыру машықтарын қалыптастырады, оларды спортпен айналысуға тартады, дене шынықтыру-сауықтыру және спорттық іс-шаралар өткізеді және қоғамдық бірлестіктер мен басқа да заңды тұлғаларға мектеп жасына дейінгі балалардың, білім алушылар мен тәрбиеленушілердің қатысуымен спорттық іс-шараларды ұйымдастыруға және өткізуге жәрдемдеседі.

4. Сабақтан тыс уақытта спортпен айналысу үшін спорт клубтары, секциялар мен мектептен тыс дене шынықтыру-сауықтыру ұйымдары құрылады, олардың қатарына әртүрлі спорт мектептері, балалар-жасөспірімдердің дене шынықтыру даярлығы клубтары, тұрғылықты жері бойынша балалар мен жеткіншектер клубтары және қызметі мектеп жасына дейінгі балалардың, білім алушылар мен тәрбиеленушілердің дене тәрбиесі мен спорттық даярлығына бағытталған басқа да заңды тұлғалар кіреді.

Сонымен қатар Қазақстан Республикасының дене шынықтыру және спорт саласындағы заңнамасындағы белгіленген жауаптылыққа әкеп соғатын 57-бапқа «Қазақстан Республикасының дене шынықтыру және спорт саласындағы заңнамасын бұзғаны үшін жауаптылық» назар аудару керектігі айқындалған.

Келесі стратегиялық маңызды құжат **Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 251 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы.**

Қазақстан Республикасының дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2025 жылға дейінгі тұжырымдамасы «Қазақстан Республикасының дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2025 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 11 қаңтардағы № 168 Жарлығы (2023.17.04. берілген өзгерістер мен толықтырулармен). Бұл жарлықтағы Тұжырымдамада: Республиканың дене шынықтыру және спорт саласын дамыту, дене шынықтыру және спорт саласындағы мемлекеттік саясаттың тиімді моделін қалыптастыру үшін қолайлы жағдай жасау мақсатында Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы спорт пен салауатты өмір салтын тандайтын, салауатты ұлтты қалыптастыру жөніндегі ортақ мақсатқа негізделген дене шынықтыру және спорт саласын дамытудың басымдықтарын айқындайтын Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі дене шынықтыру мен спортты дамыту тұжырымдамасы болып табылады. Бұл құжат халықтың дене шынықтыру және спортпен шұғылдану арқылы салауатты өмір салтына деген ұмтылысын қалыптастыруға бағытталған. Сондай-ақ, халықтың барлық жас топтары арасында дене шынықтыру мен бұқаралық спортты дамыту және балалар үшін спорттық инфрақұрылымның барынша қолжетімділігі жөніндегі шаралардың жүзеге асырылуы көзделеді. 2020 жылы Қазақстан Республикасының дене шынықтыру мен спортты

дамытудың 2025 жылға дейінгі тұжырымдамасының 1-кезеңін (2016 – 2020 жылдар) іске асыру мерзімі аяқталды.

Деректердің талдауы көрсеткендей, 2023 жылға қарай мынадай нәтижелерге қол жеткізілген:

1) «Дене шынықтыру және спорт туралы» Қазақстан Республикасы Заңына (бұдан әрі – Заң) бұқаралық спортты одан әрі дамытуды көздейтін түзетулер қабылданды;

2) спортшылардың спорттық этикасы әзірленіп, бекітілді;

3) спорт түрлерін саралау және оларды қаржыландыру жүйесі енгізілді;

4) қазақ күресі, тоғызқұмалақ, құсбегілік сияқты ұлттық спорт түрлері ЮНЕСКО-ның материалдық емес мәдени мұра тізіміне енгізілді.

Дене шынықтыру мен спортты одан әрі дамыту халықаралық спорт ұйымдарының құбылмалы талаптарын ескере отырып, бұқаралық дене шынықтыруды, оқу-жаттығу процесін ұйымдастыруда жаңа тәсілдерді талап етеді.

Осы Тұжырымдама бұрын іске асырылған бағдарламалық құжаттардың жалғасы болып табылады және балалар мен студент жастардың, орта және егде жастағы халықтың, мүгедектігі бар адамдардың дене тәрбиесінің негізгі аспектілерін, сондай-ақ спорт резервін және халықаралық дәрежедегі спортшыларды даярлау мәселелерін қамтиды, дене шынықтыру мен спорттың материалдық-техникалық базасын нығайту және дамыту, ғылыми-зерттеу және нормативтік құқықтық базаны жетілдіру жөніндегі шараларды көздейді [4].

«Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 27 желтоқсандағы Заңы № 293-VI ҚРЗ.

Осы Заң педагог мәртебесін айқындайды, педагогтің құқықтарын, әлеуметтік кепілдіктерін және шектеулерін, міндеттері мен жауапкершілігін белгілейді.

1-бап. Осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдар

Осы Заңда мынадай негізгі ұғымдар пайдаланылады:

1) педагог – педагогтік немесе тиісті бейіні бойынша өзге де кәсіптік білімі бар және білім алушыларды және (немесе) тәрбиеленушілерді оқыту және тәрбиелеу, білім беру қызметін әдістемелік қолдау немесе ұйымдастыру бойынша педагогтің кәсіптік қызметін жүзеге асыратын адам;

2) педагогтік әдеп – педагогтердің Қазақстан Республикасының педагог мәртебесі туралы заңнамасында белгіленген мінез-құлық нормалары;

3) педагогтік әдеп жөніндегі кеңес – білім беру ұйымында құрылатын, педагогтердің педагогтік әдепті сақтау мәселелерін қарайтын алқалы орган;

4) тәлімгерлік – педагогтің орта білім беру ұйымында педагогтің кәсіптік қызметіне алғаш рет кіріскен адамға кәсіптік бейімделуіне практикалық көмек көрсету жөніндегі қызметі.

«Педагог мәртебесі туралы» ҚР Заңы 21 баптан тұрады, «Педагогтің кәсіптік қызметін қамтамасыз ету», «Педагогтің кәсіптік қызметін жүзеге асыру кезіндегі құқықтары», «Педагогтік қайта даярлау», «Педагогтің біліктілігін арттыру», «Қазақстан Республикасының «Педагог мәртебесі» туралы

заңнамасын бұзғаны үшін жауаптылық» баптары мен тармақшаларына, оның мазмұнына назар аудару керек.

6-бап. Педагогтің кәсіптік қызметін қамтамасыз ету

1. Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасына сәйкес жұмыс беруші педагогке ол кәсіптік қызметін жүзеге асыру үшін жағдайды қамтамасыз етеді.

2. Педагог кәсіптік қызметін жүзеге асыру кезінде:

1) Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген жағдайларды қоспағанда, оны кәсіптік міндеттерімен байланысты емес жұмыс түрлеріне тартуға;

2) одан Қазақстан Республикасының білім беру саласындағы заңнамасында көзделмеген есептілікті не ақпаратты талап етіп алдыруға;

3) Қазақстан Республикасының заңдарында көзделмеген тексерулер жүргізуге;

4) оған тауарлар мен көрсетілетін қызметтерді сатып алу бойынша міндетті жүктеуге жол берілмейді.

3. Мемлекеттік орта білім беру ұйымдарының педагогтерін олар кәсіптік қызметін жүзеге асыру кезінде мемлекеттік емес ұйымдардың іс-шараларын өткізуге тартуға жол берілмейді.

7 бап. Педагогтің кәсіптік қызметін жүзеге асыру кезіндегі құқықтары. 1. Кәсіптік қызметін жүзеге асыру кезінде педагогтің:

5) ғылыми, зерттеу, шығармашылық, эксперименттік қызметті жүзеге асыруға, педагогтік практикаға жаңа әдістемелер мен технологияларды енгізуге; 6) тиісті білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының талаптары сақталған кезде шығармашылық бастамаға, оқыту мен тәрбиелеудің авторлық бағдарламалары мен әдістерін әзірлеуге және қолдануға, оқыту мен тәрбиелеудің жаңа, неғұрлым жетілдірілген әдістерін дамытуға және таратуға; 7) білім беру бағдарламасына сәйкес оқыту мен тәрбиелеудің оқу құралдарын, материалдарын және өзге де құралдарын таңдауға; 8) білім беру бағдарламаларын, оқу жоспарларын, білім беру қызметінің әдістемелік материалдары мен өзге де құрауыштарын, сондай-ақ оқулықтарды, оқу-әдістемелік кешендер мен оқу құралдарын әзірлеуге қатысуға; 12) үш жылда бір реттен сиретпей біліктілігін арттыруға; 13) үздіксіз кәсіптік дамуға және біліктілікті арттыру нысандарын таңдауға; 14) біліктілік санатының мерзімінен бұрын берілуіне.

10-бап. Педагогтік қайта даярлау

1. Педагогтік білімі жоқ, тиісті бейіні бойынша педагогтің кәсіптік қызметіне алғаш рет кірісетін кәсіптік білімі бар адамдар жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарының базасында педагогтік қайта даярлаудан өтеді.

2. Педагогтік қайта даярлау тәртібін білім беру саласындағы уәкілетті орган айқындайды.

3. Осы баптың нормалары қосымша білімнің білім беру бағдарламалары бойынша педагогтің кәсіптік қызметін жүзеге асыратын адамдарға қолданылмайды.

18-бап. Педагогтің біліктілігін арттыру

1. Педагог бұрын алған кәсіптік құзыреттерін сақтап-тұру және дамыту мақсатында біліктілігін арттыру курстарынан өтеді, олардан өту тәртібін білім беру саласындағы уәкілетті орган айқындайды.

2. Педагогтің біліктілігін арттыру мақсатында қосымша білімнің білім беру бағдарламалары бойынша оқыту бір жолы немесе кезең-кезеңмен жекелеген бағыттар мен пәндерді (модульдерді) меңгеру арқылы, сондай-ақ "Болашақ" халықаралық стипендиясы бойынша тағылымдамадан өту жолымен жүзеге асырылады.

3. Педагогтер алған білімін практикада іске асыруы үшін біліктілікті арттыру курстарын өткізетін ұйымдар білім беру саласындағы уәкілетті орган айқындайтын тәртіппен педагогтер қызметін курстан кейінгі қолдауды тегін жүзеге асырады.

19-бап. Қазақстан Республикасының педагог мәртебесі туралы заңнамасын бұзғаны үшін жауаптылық

Қазақстан Республикасының педагог мәртебесі туралы заңнамасын бұзу Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес жауаптылыққа алып келеді [5].

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 726 қаулысымен бекітілген «Білімді ұлт» сапалы білім беру» Ұлттық жобасына сәйкес тұлғаны ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде тәрбиелеу мен оқытуды қамтамасыз ету қажет.

Әрбір білім беру ұйымының міндеті - ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға бағдарланған, функционалдық сауаттылық дағдылары бар және оны қоршаған болмыста бәсекеге қабілетті бола алатын білім алушы тұлғасының үйлесімді қалыптасуы мен дамуы үшін қолайлы білім беру ортасын құру.

Білім беруді ұйымдастыруда келесі міндеттерге назар аудару керек:

- ✓ білім алушылардың білімін толықтыру;
- ✓ қауіпсіз және қолайлы білім беру ортасымен қамтамасыз ету;
- ✓ білім алушыларға сапалы білімнің қолжетімділігін қамтамасыз ету;
- ✓ цифрлық инфрақұрылыммен және ресурстармен жабдықтау;
- ✓ инклюзивті білім беруді қамтамасыз ету.

Орта білімнің сапасы – табысты ұлт болудың тағы бір маңызды шарты. Әрбір оқушының білім алып, жан-жақты дамуы үшін қолайлы жағдай жасалуы тиіс («Жайлы мектеп» білім беру саласындағы пилоттық жобасын бекіту туралы ҚР Үкіметінің 2022 жылғы 30 қарашадағы № 963 қаулысы) [6].

Келесі құжат **Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 11 шілдедегі N 343 Заңы**. Заң кемтар балаларды әлеуметтік, медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдаудың нысандары мен әдістерін айқындайды, дамуында кемістігі бар балаларға көмек көрсетудің тиімді жүйесін жасауға, оларды тәрбиелеу, оқыту, еңбекке және кәсіби даярлау ісімен байланысты проблемаларды шешуге, балалар мүгедектігінің алдын алуға бағытталған құжат 19 баптан тұрады. Соның ішінде **18-бапта: Қазақстан Республикасының кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-**

педагогикалық түзеу арқылы қолдау саласындағы заңдарының бұзылуына кінәлі тұлғалар Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген жауаптылықта болатыны жазылған [7].

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 26 маусымдағы № 56-VII ҚРЗ Заңы [8].

Инклюзивті білім беруді нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету

Қазақстанда, әлемнің көптеген елдеріндегідей, инклюзивті білім беру білім беру жүйесін дамытудың маңызды бағыты болып табылады, өйткені дамыған халықаралық қоғамдастықта инклюзивті білім беру әрбір адамның білім алу құқығын іске асыру құралы ретінде танылған. Біздің еліміз де аталмыш ұстанымды қолдайды. Мұны әрбір баланың сапалы білімге тең қолжетімділігін қамтамасыз етудің білім беру саласын дамытудағы басты міндет болып есептелетіндігі айғақтай түседі.

Еліміздің президенті Қ.К. Тоқаев 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына жолдауында: «Күнделікті мәселелерді шешумен қатар, балалардың бәріне бірдей мүмкіндік туғызу үшін жүйелі шаралар қабылдау қажет. Балаларымыз қай жерде тұрса да, қандай тілде оқыса да сапалы білім алуы керек». Сонымен қатар, 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына жолдауында: «Біздің білім беру жүйеміз қолжетімді әрі инклюзивті болуға тиіс» деп белгілеп өтті.

Инклюзивті білім берудің басты аспектілерінің бірі болып есептелетін инклюзивті саясаттың соңғы жылдары елімізде қарқынды түрде дамып келе жатқандығын байқауымызға болады. Бірқатар құжаттар ратификацияланды, заңнамалық және нормативтік құқықтық актілерге өзгерістер енгізілуде, барлық мүдделі тараптардың қатысуымен әртүрлі деңгейлерде талқылаулар іске асуда.

Мектеп әкімшілігі мен педагогтерге еліміздің мектептерінде білім беру процесінің қолжетімділігі мен инклюзивтігі қағидаттарын іске асыру үшін басты нормативтік-құқықтық құжаттар ие болу керек.

Инклюзивті білім беруге сәйкес барлық балалар ақыл-ой немесе физикалық дамуына; мәдени, әлеуметтік, этникалық, нәсілдік, діни ерекшеліктеріне қарамастан құрдастарымен тең дәрежеде жалпы білім беретін мектепте білім алуға құқылы.

Инклюзивті білім беру принциптеріне сәйкес білім беру ұйымдары барлық білім алушылардың білім алудағы әртүрлі қажеттіліктерін қанағаттандыруы тиіс.

Осыған байланысты, ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларды кәсіби бағдарлау осы процеске әртүрлі мамандар мен ата-аналарды тарта отырып, кешенді түрде жүзеге асырылуы керек, ерекше білім беруді қажет ететін білім алушының мүмкіндіктеріне мамандық таңдайтын тұлғаның типологиялық ерекшеліктерін анықтауға арналған әдістемелік құралдарды бейімдеу, кәсіптік бағдар берудің бүкіл кезеңінде ерекше білім беруді қажет ететін білім

алушылардың кәсіби жоспарларын олардың мүмкіндіктеріне сәйкес түзету қажет.

Дене шынықтыру және спорт саласындағы халықаралық актілер туралы ақпарат. Дене шынықтыру және спорт саласындағы халықаралық актілерге көз жүгіртсек, дене шынықтыру және спорт мәселелерін реттейтін халықаралық құқықтық құжаттарда «Дене шынықтыру» термині кездеспейді. Олар физикалық, эстетикалық және адамгершілік тәрбие мен спорт туралы.

Спорт саласында зерттелетін мәселелер үшін ең маңызды халықаралық-құқықтық актілер: - БҰҰ Бас конференциясы жариялаған дене тәрбиесі мен спорттың халықаралық хартиясы (Париж қ., Франция, 21.11.78 ж.) - Еуропа елдерінің спорт министрлерінің 7 конференциясы қабылдаған Еуропаның спорттық хартиясы (Родос қ., Греция, 15.05.92 ж.); - «Жастар және спорт» Еуропалық манифесі, Еуропа елдерінің спорт министрлерінің 8 конференциясы қабылданды (Лиссабон, Португалия, 18.05.95); - Еуропалық конференцияға қатысушылардың декларациясы Қабылданған «Спорт және жергілікті басшылық» (Годоло қ., Венгрия, 03.02.96 ж.) - Спорт министрлерінің Еуропалық конференциясының 9 қарары (Братислава қ., Словакия, 31.05. 2000) [9]. Осы ұсынылған құжаттардың қысқаша мазмұны арқылы халықаралық актілер туралы ақпаратты жүктеп алуға болады. Дене тәрбиесі мен спорттың халықаралық хартиясы дене тәрбиесі мен спортты ілгерілету мақсатында БҰҰ Бас конференциясы болып жарияланды. Спорт мәселелері жөніндегі халықаралық конференциялардың халықаралық декларациялары, хартиялары, келісімдері, қарарлары жекелеген мемлекеттерде дене шынықтыру және спорт саласындағы нормативтік құқықтық актілерді қабылдау үшін қажетті тұжырымдамалық базаны құрады. Қазақстан да осы халықаралық процестің қатысушысы болып табылады. Халықаралық конференцияларда әзірленетін жалпы қағидаттар мен тәсілдер отандық құқықта қолданылады.

Дене шынықтыру саласындағы нормативтік-құқықтық құжаттар және орта білім беру ұйымдарында «Дене шынықтыру» пәнін оқыту саласындағы нормативтік-құқықтық құжаттар туралы таныстырылады және педагогикалық-психологиялық, білім беру сапасын арттыру контекстінде оқыту мазмұны мен әдістерін жетілдіру, дене шынықтыруды оқытудың заманауи технологиялары, денсаулық жағдайы бұзылған және ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылардың дене тәрбиесі, IT құзыреттілік, вариативтік модульдерде дене шынықтыру сабағын ұтымды жоспарлау мен балалардың физикалық даму ерекшеліктеріне сәйкес сабақты түрлендіріп өткізудің әдістері ұсынылады.

Орта білім беру ұйымдарындағы дене шынықтыру пәнін заманауи технологияларды пайдалану арқылы қызықты өткізудің тәсілдері түсіндіріледі.

Орта білім беру ұйымдарында «Дене шынықтыру» пәнін оқыту саласындағы нормативтік-құқықтық құжаттар

«Дене шынықтыру» пәнін оқыту саласындағы негізгі құжаттар жалпы білім берудің мемлекеттік стандарты, үлгілік оқу жоспары, үлгілік оқу бағдарламасы болып табылады.

Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім берудің мемлекеттік мазмұнын зерделеу кезінде «Дене шынықтыру» білім беру саласы бойынша келесі бөлімдерге назар аударған жөн:

- Жалпы ережелер;
- оқу нәтижелеріне бағдарланған білім беру мазмұнына қойылатын талаптар;
- білім алушылардың оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптар;
- білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар;
- оқу мерзіміне қойылатын талаптар.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына 2-қосымшаның 23-24-тармағына сәйкес 1-4 сыныптарда «Дене шынықтыру» міндетті оқу пәні ретінде оқытылады [10].

«Дене шынықтыру» пәнінің мазмұны физикалық қасиеттерді, жалпы дамыту жаттығуларын өз бетімен орындауға деген қызығушылықты дамытуға; саламатты өмір салты мәдениетін дарытуға; дене шынықтырудың адам өміріндегі рөлі туралы түсініктерді қалыптастыруға, спорт, қазақтың ұлттық спорт түрлері туралы ақпаратты өз бетімен таба білу және оны өзінің денсаулығын нығайту үшін пайдалана білу дағдыларын қалыптастыруға; оқу, ойын және жарыс қызметі жағдайында құрбы-құрдастармен қарым-қатынас жасау мәдениетінің машықтарын қалыптастыруға бағытталған.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына 3-қосымшаның 36-37-тармағына сәйкес «Дене шынықтыру» 5-9-сыныптарда міндетті оқу пәні ретінде оқытылады.

«Дене шынықтыру» білім беру саласының мазмұны денсаулықты нығайтуға, негізгі дене бітімі қасиеттерін дамытуға және ағзаның қызметтік мүмкіндіктерін жоғарылатуға; қозғалыс мәдениетін қалыптастыруға, қозғалыс тәжірибесін жалпылай дамыту мен түзетуге бағытталған физикалық жаттығулар арқылы байытуға; дене шынықтыру-сауықтыру және спорттық-сауықтыру іс-әрекеті дағдысы мен іскерлігіне, дене жаттығуларын жасауды өз бетінше ұйымдастыруға үйретуге; базалық және ұлттық спорт түрлерінің техникалық қимылдарымен амалдарын меңгеруге; патриоттық сезімге, өз Отанын сүйуге және рухани ерік-жігер қасиеттеріне тәрбиелеуге бағытталады.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының 4-қосымшасының 23-тармағының 7-тармақшасына; 38, 44-тармақтарына сәйкес 10-11-сыныптарда «Дене шынықтыру» міндетті оқу пәні ретінде оқытылады.

Жалпы орта білім берудің базалық мазмұны жаратылыстану-математикалық және қоғамдық-гуманитарлық бағыттарда бейінді оқытудың міндетті оқу пәндері мен бейіндік оқу пәндері бойынша анықталған оқытудан күтілетін нәтижелерге сәйкес әзірленетін оқу бағдарламаларында нақтыланады.

«Дене шынықтыру» оқу пәнінің мазмұны: қимыл-қозғалыс белсенділігінің заңдылықтары, спорттық дайындық, дене тәрбиесімен шұғылданудың болашақ еңбек жолындағы маңызы, әскер қатарында қызмет етуге дайындау туралы білім көлемін кеңейтуді; білім алушының жасына және жыныстық ерекшеліктеріне сәйкес ағзаның қызмет ету қабілеттерін жоғарылатуды; спорттың негізгі түрлері бойынша техникалық және тактикалық әрекеттер мен тәсілдерді жетілдіруді; дене шынықтыру-сауықтыру және спорттық-сауықтыру іс-әрекеттерінің дербес және ұжымдық түрлерінің құзыреттілігін дамыту, белсенді демалыс және спорттық жарыстарды ұйымдастырудың шығармашылық дағдыларын дамытуды; жеке тұлғаның өзін шынайы бағалауын, адамгершілік сананы, өмірлік көзқарасты, ұжымшылдықты қалыптастыру, мақсаткерлік, батылдық, ұстамдылық, табандылықты дамытуды; спорт түрлері бойынша олимпиадалық резервті дамытуға және қалыптастыруға жағдай жасауды қамтамасыз етуі тиіс.

«Дене шынықтыру» оқу пәні білім алушыларға пән бойынша алған білім, біліктілік және дағдыларын күнделікті өмірде қолдануға; қимыл-қозғалыс құзыреттілігі мен дене дамуларын жақсарту қажеттілігін бағалауға; адамгершілік қасиеттерін дамытуға және әділ ойын мен тұрақты дамуды сезінуге; жеке бас гигиенасы ережелерін сақтау қажеттілігін түсінуге; адамның денелік және энергетикалық жүйесіне дене жаттығуларының әсер ету дәрежесін, өздік дене дамуы және қимыл-қозғалыс дайындығы деңгейі, ағзаның қызмет ету жағдайы мен жұмыс істеу қабілетін бағалауға; қиындықтарды жеңуге мүмкіндік береді.

Жалпы орта білім берудің бейіндік оқытудың ерекшеліктерін ескере отырып белгіленген оқытудың күтілетін нәтижелеріне сәйкес әзірленетін оқу бағдарламалары базалық мазмұны нақтыланады: *міндетті оқу пәндері және жаратылыстану-математикалық және қоғамдық-гуманитарлық бағыттардағы* бейіндік оқу пәндері. 2022-2023 оқу жылында орта білім беру ұйымдарының 1-11 сыныптарында дене шынықтыру пәні бойынша Оқу жылының ұзартылуына байланысты қосымша сағаттарды өткен тақырыптарды қайталауға және бекітуге пайдалану ұсынылады [11].

2022-2023 оқу жылында орта білім беру ұйымдарының 1-4 сыныптарында дене шынықтыру бойынша педагогикалық процесс «Дене шынықтыру» пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасына сәйкес ұйымдастырылады.

Дене шынықтыруды оқытудың мақсаты денені салауатты шынықтыруға, спорттық-спецификалық қозғалу дағдылары мен дене бітімі қабілеттерін меңгеруге бағытталған дене шынықтырудың негіздерін қалыптастыру болып табылады.

«Дене шынықтыру» пәнін оқытудың міндеттері: дене шынықтыру және спорт саласындағы теориялық білімдері мен тәжірибелік дағдыларын дамыту; өзінің дене және психикалық денсаулығын нығайту үшін ұмтылуға ынталандыру; білім алушылардың төзімділікке, ширақтыққа, күштілікке, ептілікке және икемділікке ықпал ететін қозғалыс дағдыларын дамыту; Отанға деген патриоттық сезімін, құрметтеуге, жауапкершілік пен өзара түсіністікке

тәрбиелеу; білім алушылардың өз өмірлерінде салауатты өмір салтын ұстануға және үйренген дене-қимыл дағдыларын алдағы уақытта қолдануға ынталандыру; жалпы адамзат мәдениетінің бөлігі ретінде дене шынықтыру туралы түсініктерін қалыптастыру.

Дене шынықтыру мұғалімдері білім алушы ағзасының анатомиялық-физиологиялық ерекшеліктеріне (жетілуіне) сәйкес өздерінің педагогикалық тәсілдерін бақылауы және өзгертуі тиіс.

Оқу бағдарламасында қарастырылған шаңғы/конькимен сырғанау/кросс жаттығулары аймақтардың климаттық жағдайларына сәйкес бір-бірін алмастырады.

2022-2023 оқу жылында орта білім беру ұйымдарының 5-9 сыныптарында дене шынықтыру бойынша педагогикалық процесс «Дене шынықтыру» пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасына сәйкес ұйымдастырылады.

«Дене шынықтыру» оқу бағдарламасы білім алушылардың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, дене және психикалық денсаулығын нығайтуға уәждемесін (мотивация) арттыруға, білім алушылардың арнайы спорттық (спорттық-ерекшелік) қимыл дағдыларын меңгеруіне, дене қабілеттерін дамытуға бағытталған.

Оқу бағдарламасында дене шынықтыру мен спортты дамыту тарихы бойынша білімді қалыптастыру; негізгі дене дамуы қасиеттерін жетілдіру, арнайы спорттық біліктер мен дағдыларды дамыту; коммуникативтік дағдыларды дамыту, атап айтқанда, әртүрлі дереккөздерден алынған ақпаратты пайдалану, оны тиісті нысанда нақты ұсыну қабілеті; ойлау және зерттеу дағдыларын дамыту; адамгершілік-жігер, моральдық-ерік қасиеттерін қалыптастыру қарастырылған.

Оқу бағдарламасы оқу жылы ішінде бағдарлама бөлімдерін оқытудың бірізділігін анықтайтын ұзақ мерзімді жоспарға сәйкес жүзеге асырылады. Сағаттарды бөлу, сондай-ақ тақырыптарды оқу реті мұғалімнің қалауы бойынша өзгеруі мүмкін.

Бұл бағдарламада мектепте дененің шынығуы мен адамгершілікке тәрбиелеудің кешенді жүйесін құрайтын дене шынықтырудың барлық негізгі нысандарының мазмұны қамтылған және бұл міндеттерді барлық оқу жылында біртіндеп шешуге мүмкіндік береді. Бағдарламаның үшінші сағаты оқушылардың белсенділігін арттыруға (спорт және қозғалмалы ойындар санын кеңейту арқылы) және сауықтыру процесіне бағытталған.

«Дене шынықтыру» пәнінің оқу бағдарламасындағы оқу мақсаттары мұғалімге оқушыларды дамыту бойынша жұмысты жүйелі жоспарлауға, сонымен қатар олардың жетістіктерін бағалауға, оқытудың келесі кезеңдері туралы ақпарат беруге мүмкіндік береді.

2022-2023 оқу жылында орта білім беру ұйымдарының 10-11 сыныптарында дене шынықтыру бойынша педагогикалық процесс «Дене шынықтыру» пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасына сәйкес ұйымдастырылады.

Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11-сыныптарына арналған «Дене шынықтыру» пәнінен үлгілік оқу бағдарламалары (қоғамдық-гуманитарлық бағыт, жаратылыстану-математикалық бағыт).

Орта мектептегі дене шынықтырудың педагогикалық жүйесін ұйымдастырудың негізгі түрлері:

- 1) дене шынықтыру сабақтары;
- 2) оқу күндерінде ұйымдастырылатын дене тәрбиесі және сауықтыру іс-шаралары;
- 3) спорттық жарыстар мен мерекелік шаралар;
- 4) спорттық үйірмелер;
- 5) дене жаттығуларын өз бетінше орындау (үй тапсырмалары).

Дене шынықтыру сабақтары білім алушылардың дене шынықтыру пәнінің мазмұнын игеру процесіндегі іс-әрекеттерін ұйымдастырудың негізгі түрі болып табылады.

Бұл бағдарлама мектепте дененің шынығуы мен адамгершілікке тәрбиелеудің кешенді жүйесін құрайтын дене шынықтырудың барлық негізгі нысандарының мазмұнын қамтиды және бұл міндеттерді барлық оқу жылында рет-ретімен шешуге мүмкіндік береді. Бағдарламаның әрбір үшінші сағаты білім алушылардың белсенділігін арттыруға (спорт және қозғалмалы ойындар санын кеңейту арқылы) және сауықтыру процесіне бағытталған.

«Дене шынықтыру» пәні бойынша 1-11 сынып оқушыларының оқу жетістіктерін бағалау Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығымен бекітілген Орта білім беру ұйымдары үшін білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау жүргізудің үлгілік қағидаларына сәйкес жүргізіледі (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 мамырдағы № 193 бұйрығының 16-тармағына толықтырулармен).

«Дене шынықтыру» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламаларына (жаңартылған мазмұн бойынша және оқу жүктемесін қысқарту бойынша) сәйкес 2-11-сыныптарда формативті бағалау қорытындысы бойынша әр тоқсанның соңында және оқу жылының соңында «Дене шынықтыру» пәні бойынша «есептелінді» («есептелінген жоқ») деген белгі жазылады. Жиынтық бағалау жүргізілмейді.

1-сыныпта бағалау жүргізілмейді.

2-4-сыныптарда «есептелінді» және «есептелінген жоқ» деген сынақ қойған кезде критериалды бағалау қағидасына сүйену керек, яғни білім алушы «есептелінді» деген сынақ алу үшін сабаққа қатысып қана қоймай, дене дамуы бойынша білім мен біліктілік негіздерін игеруі керек.

Мұғалімнің әр сабақтағы бақылау қызметі жүйелі болады, бұл білім алушыларға жаңа материалды оқу кезеңінде тапсырмаларды қаншалықты дұрыс орындайтынын түсінуге мүмкіндік береді, оқушының жеке білім траекториясын түзетуге мүмкіндік береді.

Орта білім беру ұйымдарында «Дене шынықтыру» пәнін оқыту саласындағы нормативтік-құқықтық құжаттар. Алдағы оқыту курстарының ерекшеліктерінің бірі балалардың қауіпсіздігі мен көрсетілетін қызметтердің сапасына қатысты мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуға

қойылатын талаптарды күшейту, ерекше білім беруге қажеттігі бар білім алушылар үшін жағдай жасау болып табылады.

Орта білім беруде білім алушылардың метапәндік дағдылары мен құндылықтарын қалыптастыруға және дамытуға, ерте кәсіптік бағдар беруге, инклюзивті орта мәдениетін қалыптастыруға баса назар аударылатын болады.

Білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері

Республиканың жалпы білім беретін мектептеріндегі оқу процесі Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен бекітілген Үлгілік оқу жоспарларына (бұдан әрі - ҮОЖ) сәйкес жүргізіледі (өзгерістер мен толықтырулармен).

Меншік және оқыту түріне қарамастан, білім беру ұйымдарына оқу процесін жүзеге асыруда педагогикалық кеңестің шешімі негізінде Үлгілік оқу жоспарын таңдауға академиялық еркіндік беріледі.

Білім беру ұйымы педагогикалық кеңестің шешімімен:

- әр сыныпқа жеке-жеке;
- параллель сыныптарға;
- мектеп бойынша Үлгілік оқу жоспарының біреуін таңдай алады.

Күтпеген жағдайларға байланысты оқу апталарын қысқарту кезінде оқыту мақсаттарын оқу материалдарының күрделілігін және білімдегі олқылықтарды талдауды ескере отырып, оларды интеграциялау арқылы оңтайландыру қажет.

2022-2023 оқу жылынан бастап мынадай өзгерістер енгізілді:

Оқу жылының ұзақтығы 1-сыныптарда 35 оқу аптасын, 2-11 (12) сыныптарда – 36 оқу аптасын құрайды.

Физикалық дамыту физикалық дені сау баланы тәрбиелеуді, өз денсаулығына саналы түрде қарауды, салауатты өмір салты негіздерін, қауіпсіз өмір сүру дағдыларын қалыптастыруды қарастырады.

«Дене шынықтыру» ұйымдастырылған іс-әрекеті аптасына үш сағат білім беру ұйымының кестесіне сәйкес жүргізіледі.

Білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, күні бойы балалардың физикалық белсенділігіне уақыт бөлінеді, ол қимыл белсенділігі, дене шынықтыру-сауықтыру шаралары (таңертеңгі жаттығу, сергіту сәті, шынықтыру шаралары), мәдени-гигиеналық дағдылар, ойын әрекеті, дербес белсенді және т.б. әрекеттер арқылы күн тәртібіне сәйкес ұйымдастырылады.

Білім алушылардың дене белсенділігін арттыру үшін қимылды ойындарға соның ішінде ұлттық қимылды ойындарға басымдық беру ұсынылады.

Ұсынылған сұрақтар:

1. Мұғалім бірінші кезекте оқу қызметін жүзеге асыру үшін қандай негізгі нормативтік және негізгі құжаттарға сүйенуі керек?
2. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (ҚР МЖМБС) қандай талаптарды айқындайды?
3. «Оқу жоспары» мен «оқу бағдарламасы» анықтамасын беріңіз...
4. Дене шынықтыру пәнін оқытудың мақсаты неде?
5. Дене шынықтыру сабақтарында заманауи білім беру технологияларын тізімдеңіз...
6. АКТ сабақтарыңызда, іс-шараларыңызда қалай қолдануға болады?
7. ҚР қандай Заңы дене шынықтыру және спорт саласындағы қоғамдық қатынастарды реттейді?
8. ҚР «Дене шынықтыру және спорт туралы» Заңының қайсы бабы білім беру ұйымдарындағы дене тәрбиесі мен спортқа арналған?
9. ҚР қандай Заңында педагогтің кәсіби қызметін жүзеге асыру үшін жағдай жасайтын ерекше мәртебесі танылады?
10. Орта білім беру ұйымдарының педагогтері үшін аптасына қандай нормативтік оқу жүктемесі көзделген?
11. Мемлекеттік орта білім беру ұйымдарының педагогтерін олар кәсіптік қызметті жүзеге асырған кезде мемлекеттік емес ұйымдардың іс-шараларын өткізуге тартуға жол беріле ме?
12. ҚР «Педагог мәртебесі туралы» Заңына сәйкес негізгі жұмыс орны бойынша мемлекеттік ұйымдардың педагогіне сабақтан тыс спорттық сабақтарды өткізгені үшін қандай мөлшерде қосымша ақы белгіленді?
13. Жалпы білім берудің негізгі білім беру бағдарламалары мазмұнының міндетті минимумын айқындайтын нормалар мен талаптар қандай құжатта айқындалған?
14. Қандай құжат жас топтары бойынша аптасына ұйымдастырылған оқу қызметінің тізбесін, көлемін, ұзақтығын реттейді?
15. Мемлекеттік бастауыш білім беруде «Дене шынықтыру» пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі қандай?

ТЕСТ ТАПСЫРМА

С. Куптилеуова

Мұхтар Әуезов *«Халық пен халықты, адам мен адамды теңестіретін – білім»* деп айтқандай, білім бәсекесіне бейім шәкірт тәрбиелеу – біздің мақсатымыз. Сондықтанда жаңа жаңалықтардан қалмай жаңалық жаршысы болуымыз керек. Бұл мақсаттарға жету үшін мұғалімнің ізденісі, жаңа тәжірибе, жаңа технологиялар қолдану қажеттілігі туындайды.

2023 ж.

ТЕСТ

1. Технология ретінде заманауи дәстүрлі оқыту мыналарға сүйенеді...

Бір жауапты таңдаңыз:

1. ынтымақтастық педагогикасына
2. шығармашылық мектепке
3. педагогика талаптарына

2. Үйлестіру қабілеттерін тәрбиелеуге және жетілдіруге бағытталған жаттығуларды орындау ұсынылады

Бір жауапты таңдаңыз:

1. Сабақтың дайындық бөлігінде (жаттығу сабағы)
2. Сабақтың негізгі бөлігінің екінші жартысында
3. Сабақтың қорытынды бөлімінде
4. Сабақтың негізгі бөлігінің бірінші жартысында

3. Интернеттегі ақпаратты кілт сөздер бойынша іздеу мыналарды қамтиды

Бір жауапты таңдаңыз:

1. іздеу жолына сөзді (сөз тіркестерін) енгізу
2. бірінші жүктелген беттен гиперсілтемеге өту
3. мекенжай жолағына сөзді (сөз тіркестерін) енгізу

4. Оқыту принциптері

Бір жауапты таңдаңыз:

1. процестерді, құбылыстарды, оқиғаларды ашудағы негізгі ойларды көрсететін оқыту мен білім берудің теориясы мен практикасының тезистері
2. халықтық педагогика және қазіргі педагогикалық процестің құралдары
3. Оқыту теориясының негізгі идеялары
4. оқыту процесін ұйымдастыру бойынша жұмыс тәсілдері

5. Мұғалімнің оқушылармен және оқушылармен өзара диалогы ретінде оқу процесін ұйымдастыру принципі принцип деп аталады

Бір жауапты таңдаңыз:

1. жекелендіру
2. даралау
3. проблематизация
4. диалогизация

6. Фразаның дұрыс жалғасын таңдаңыз: қатаң реттелетін жаттығу әдістерінің мәні мынада...

Бір жауапты таңдаңыз:

1. олар жобаланған мақсат пен дене тәрбиесінің соңғы нәтижесі арасындағы байланыс болып табылады
2. әр жаттығу бір уақытта қозғалыс техникасын жетілдіруге және физикалық қабілеттерін дамытуға бағытталған
3. олар физикалық жаттығулардың қатаң ұйымдастырылуын анықтайды
4. әр жаттығу қатаң белгіленген формада және дәл шартты жүктемемен орындалады

7. Жаттығу әсерін алу үшін жоғары жастағы білім алушыларға мотор жүктемесін қалай жоспарлау керек

Бір жауапты таңдаңыз:

1. Аптасына кемінде 2-3 рет (30 минуттан 1 сағатқа дейін)
2. Аптасына кемінде 3-4 рет (40 минуттан 1,5 сағатқа дейін)
3. Аптасына 1-2 рет (1-ден 2 сағатқа дейін)
4. Аптасына 1-2 рет (3-тен 4 сағатқа дейін)

8. Педагогикалық технология – бұл...

Бір жауапты таңдаңыз:

1. оқу мақсатына жету құралдары
2. қойылған мақсаттарға сәйкес білімді, білікті, дағдыларды және қатынастарды жобалау, қалыптастыру және бақылау бойынша операциялар жиынтығы
3. қайта бақылау кезінде алынған нәтижелердің, сондай-ақ оны әртүрлі оқытушылар жүргізген кезде жақын нәтижелердің тұрақтылығы
4. ғылым жүйесіндегі кез-келген теорияның, Тұжырымдаманың немесе категорияның мазмұнын ашатын ережелер жиынтығы

9. Спорт залындағы және дене шынықтыру және спорт сабақтарын өткізуге арналған бөлмелердегі ауа температурасы (Цельсий бойынша градус) болуы тиіс

Бір жауапты таңдаңыз:

1. 17 – 22
2. 17 – 20
3. 18 – 20
4. 18 – 24

10. Физикалық қасиеттердің қайсысы оның шамадан тыс дамуымен икемділікке теріс әсер етеді?

Бір жауапты таңдаңыз:

1. Күш
2. Төзімділік
3. Үйлестіру қабілеттері
4. Жылдамдық

11. Бала құқықтары туралы негізгі ережелер

Бір жауапты таңдаңыз:

1. Азаматтық құқықтар туралы халықаралық пактіде
2. Ресей Федерациясының Конституциясы
3. Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы
4. Бала құқықтары туралы конвенция

12. Қозғалыс (дене шынықтыру) қызметінің құрылымына сәйкес үлгі бағдарлама негізгі оқу бөлімдерін қамтиды

Бір жауапты таңдаңыз:

1. екі
2. үш
3. төрт

13. Оқу нәтижелерін бақылау – бұл...

Бір жауапты таңдаңыз:

1. әлеуметтік континуумда объективті жүріп жатқан процестер туралы идеяны қалыптастыруға бағытталған бағалау-белгілеу қызметінің жүйесі

2. оқу процесінде мұғалімнің оқушымен кері байланысының жетекші түрі
3. тек оқушылардың білімін тексеру механизмі
4. білімді, іскерлікті, дағдыларды игеру, сондай-ақ белгілі бір құзыреттерді дамыту нәтижелерін тексеру

14. Дене шынықтыру бағдарламасының осы бөлімдерінің қайсысы «қызметтің мотивациялық-процессуалдық компонентіне» жататынын көрсетіңіз

Бір жауапты таңдаңыз:

1. Дене шынықтыру туралы білім
2. Қозғалыс (дене шынықтыру) қызметінің тәсілдері
3. Физикалық жетілдіру

Курс бойынша қайталау сұрақтары:

1. Заң
2. Стандарт
3. Оқу жоспары, оқу бағдарламалары

Ұсынылатын әдебиеттер:

1. Мемлекет басшысының 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауы.
2. Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі №319 Білім туралы Заңы.
3. Қазақстан Республикасының «Дене шынықтыру және спорт» Заңы 2014 жылғы 3 шілдедегі № 228-V ҚРЗ (27.06.2022 № 129-VII). 15 бап, 59 бап.
4. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 251 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы.
5. «Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 293-VI ҚРЗ.
6. «Білімді ұлт» сапалы білім беру» Ұлттық жобасы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 726 қаулысы.
7. Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 11 шілдедегі N 343 Заңы.
8. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне инклюзивті білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2021 жылғы 26 маусымдағы № 56-VII ҚРЗ.
9. <https://olympic.kz/kk/page/olimpiyskaya-khartiya>
10. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы.

Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2022 жылғы 5 тамызда № 29031 болып тіркелді.

11. «2022-2023 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы» әдістемелік нұсқау хат. Нұр-Сұлтан 2022. Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы.

Дене шынықтыру бойынша оқу құралдары мен қосымша әдебиеттер тізімі:

1. «Методическое пособие по футболу для занятий на уроке физической культуры для учащихся 1-4 классов организаций общего среднего образования»: приложение к Учебнику для общеобразовательных школ «Физическая культура 1 – 4 классы». – г.Астана, 2017. – 241 с. Рекомендовано и одобрено: Министерством образования и науки Республики Казахстан, Федерацией футбола Казахстана. Авторы: Кенетаев М.О., Булгаков Е. В., Роздобудько Н.Н., Утробин И.В., Кенетаев С.М., Инкарбеков А.У., Копкина Е.И., Девяткина Л.Н., Куптилеуова. С.К. <https://kff.kz/ru/projects/1>.

2. Футбол на уроке физической культуры для обучающихся 5-11 классов в организациях среднего образования. Методическое пособие: Приложение к учебной программе 5–11 классов по физической культуре для общеобразовательных школ – г. Астана, 2018. – 408 с. Кенетаев М. О., Булгаков Е. В., Роздобудько Н. Н., Утробин И. В., Кенетаев С. М., Инкарбеков А. У., Куптилеуова С. К., Копкина Е. И., Бодеев Т. М., Утробин Н. И. <https://kff.kz/ru/projects/1>.

3. Методические рекомендации по изучению учебного предмета «Физическая культура» (5–9 классы) в рамках содержания образования. –Астана: НАО им. Ы.Алтынсарина, 2018.-87с.

4. Национальная академия образования имени И.Алтынсарина: Требования к выставлению зачета по учебным предметам «Физическая культура», «Музыка», «Художественный труд», «Самопознание», «Основы предпринимательства и бизнеса», «Графика и проектирование». (Требования к выставлению зачета по учебным предметам «Физическая культура», «2019. – 234 б. (Авторы: С. Куптилеуова, Е. Копкина, Е. Тулеулов, Н. Гассанов.) <https://www.nao.kz/>

5. «Использование QR – технологии для повышения мотивации учащихся на уроках физической культуры» автор Скворцов Н.Н.

6. Приложение: Рабочая программа факультативного учебного курса Спортивные и подвижные игры/составители: Копкина Е.И., Бодеев М.Т./ 2021г. 34с. (Программа «Спортивные и подвижные игры» является продолжением курса «Физическая культура» раздела: спортивные и национальные игры).

7. «Дене шынықтыру» пәні бойынша материалдық база, мектепке дейінгі, орта білім беру ұйымдарын, сондай-ақ арнаулы білім беру ұйымдарын жабдықтармен және жиһазбен жабдықтау нормаларын бекіту туралы.

8. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 22 қаңтардағы №70 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінің 2016 жылғы 26 ақпандағы №13272 тіркелген.

2.2 ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МОДУЛЬ

Ұзақтығы: 8 сағат

Мақсаты: Педагогтердің психологиялық-педагогикалық құзыреттілігі мен кәсіби шығармашылық деңгейін арттыру.

Міндеттері:

- Дене шынықтыру пәні мұғалімдерінің білім алушылардың жас ерекшеліктеріне байланысты психологиялық заңдылықтарын білуі;
- Дене шынықтыру пәні мұғалімінің кәсіби қызметіндегі эмоционалды интеллекттің маңыздылығы;
- Дене шынықтыру сабағында білім алушылардың когнитивті процестерін дамыту.

Модульдің құрылымы:

№	Модуль және тақырыптар атауы	Дәріс	Тәжірибе	Барлығы
Модуль 2 Психологиялық-педагогикалық				
1	Мектеп жасындағы балалардың жас ерекшеліктерінің психологиялық даму заңдылықтары. - Даму психологиясының жалпы түсініктері. - Ерекше қажеттіліктері бар балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау	2	2	4
2	Эмоционалды интеллект. - Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби қызметіндегі эмоционалды интеллекттің маңызы.	1	1	2
3	Когнитивті (таным) процестер және қозғалыс белсенділігі. -Таным және сана.	1	1	2

Модульдің қысқаша мазмұны:

Жас ерекшеліктері психологиясы адамның бүкіл өмірі бойындағы психикалық қасиеттері мен тұлғасының даму үдерісін зерттейді. Бізді қызықтыратыны – бүкіл өмірлік жол емес, өте жылдам есейіп келе жатқан баланың мектепті тәмамдап, ересек өмірге қадам басқанша жүріп өткен, туғаннан 17 жасқа дейінгі өмірінің бастапқы кезі. Жас ерекшеліктері психологиясы *бала дамуының заңдылықтары мен фактілерін анықтайды.*

«Инклюзивті білім беру – барлық дискриминация формасына тосқауыл қоятын, оқушының білім алуындағы әртүрлі қажеттіліктері мен алуан түрлілігін есепке ала отырып, сапалы білім беруді қамтамасыз етуге бағытталған, жалпы білім беруді дамытудың үздіксіз процесі»

Ерекше білім беру қажеттілігі – бұл әр оқушының оқуы табысты болуын қамтамасыз ету мақсатында психологиялық-педагогикалық әдістермен жүзеге асырылатын оқу үдерісіндегі көмек пен қызмет көрсету қажет.

Жалпы білім беруді дамыту инклюзивтілік принципті негізге ала отырып, білім берудегі құндылықты бағдарлардың өзгеруін болжайды.

Эмоционалды интеллект – адамның басқа адамдардың эмоцияларын, ниеттері мен тілектерін және өзін түсіну қабілеті. Бұған практикалық мәселелерді шешу үшін басқа адамдардың эмоциялары мен эмоцияларын басқару мүмкіндігі кіреді.

Когнитивті процестер және қозғалыс белсенділігі. Таным және сана.

Когнитивтік терминдердің қысқаша сөздігінде ол адамның ақыл-ойымен шұғылданатын әрі оның ментальді жағдайымен тығыз байланыста қарастырылатын, негізгі нысана ретінде когниция мен оның құрылым-процестерін қамтитын, ең бастысы, хабар мен оны өңдеу амалдарын зерделейтін ғылым саласы ретінде танылып отыр. Осыған орай, танымдық ғылымның негізі «әрі білім, әрі таным, әрі хабар, әрі адамзат ақыл-ойы мен санасы, әрі оларға сәйкес анықталатын және барлығының биологиялық негізін құрайтын адамзат миы» тұрғысынан айқындалып, күрделі танымдық процестердің тоғысын құрайтын ғылыми жүйе ретінде зерттеліп келеді.

Күтілетін нәтиже:

- Курсқа қатысушы педагогтер білім алушылардың жас ерекшелік психологиясын біледі;
- Педагогтер өздерінің бойында жоғары эмоционалды интеллектіні дамыта алады;
- Танымдық процестер және таным мен сана туралы түсініктерін жетілдіре алады;
- Ерекше білімді қажет ететін білім алушыларға педагогикалық-психологиялық қолдау көрсете алады.

Глоссарий

Психология – (грек тілінен енген «псюхе»-жан, «логос»-ілім деген мағына білдіреді) психикалық құбылыстардың пайда болу, даму және қалыптасу заңдылықтарын зерттейтін ғылым саласы болып табылады.

Жас ерекшелік психологиясы – адам психикасының жас ерекшелік динамикасы, даму үстіндегі адамның психикалық процестері мен психологиялық қасиеттерінің онтогенезін зерттейтін психологияның бір саласы болып табылады.

Балалар психологиясы – Мектепке дейінгі балалардың психикалық даму заңдылықтарын зерттейтін психология ғылымының саласы

Рефлекс – (латын тілінен енген «бейнелеу» деген мағынаны білдіреді) сырттан немесе іштен келетін тітіркендіргіштерге ағзаның қайтаратын жауап реакциясы.

Импульс – (латын тілінен енген «күш» деген мағынаны білдіреді)

Түйсіну – объективті дүние заттар қасиеттерінің рецепторға әсер еткенде пайда болатын қасиеттері. Организмнің ортамен психикалық байланысы орнығатын бастапқы форма болып табылады. Сыртқы дүние заттары мен

құбылыстарының жеке қасиеттерінің сезім мүшелеріне тікелей әсер етуінен пайда болатын мидағы бейнелеулерді түйсік деп атайды.

Қабылдау – заттар мен құбылыстардың мида тұтастай бейнеленуі болып табылады. Заттар мен құбылыстардың өз қасиеттері және бөлшектері жиынтығымен қосылып сезім мүшелеріне тікелей әсер ету кезінде бейнеленуі.

Адаптация – (латын тілінен енген «икемделу» деген мағынаны білдіреді) сезім мүшелерінің сезгіштігі әсер етуші тітіркендіргіштерге біртіндеп бейімделуге байланысты өзгеріп отыруын айтамыз.

Сенсибилизация – (латын тілінен енген «сезгіш» деген мағынаны білдіреді) сезгіштіктің тек артуын ғана көрсететін құбылыс.

Синестезия – (грек тілінен енген «қосарласқан түйсік» деген мағынаны білдіреді) пайда болған бір модальды түйсіктің басқа модальды түйсікті қоздыруы.

Иллюзия – (латын тілінен енген «алдану» деген мағынаны білдіреді) түрлі себептерге байланысты шындықтағы объектілерді қате қабылдауды айтамыз.

Галлюцинация – (латын тілінен енген «қиялдану, шатасу» деген мағынаны білдіреді).

Апперцепция – (латын тілінен енген «қабылдауға қосымша» деген мағынаны білдіреді) қабылдаудың адамның жалпы психикалық тұрмысы мен өткен тәжірибесінің мазмұнына байланыстылығын айтамыз.

Стресс – (ағылшын тілінен енген «тыс зорлану» деген мағынаны білдіреді) қауіп-қатер жағдайдағы әрекеттер, шапшаң шешімге келу қажеттілігі, қауіп төнген сәттегі реакция, күрт өзгерген жағдайдағы мінез-құлықты айтамыз.

Аффект – (латын тілінен енген «жан ұшыру, күйіп-пісу» деген мағынаны білдіреді) қысқа уақытқа созылса да, бұрқ етіп қатты көрінетін эмоцияның түрі.

Негавитизм – (латын тілінен енген «теріс» деген мағынаны білдіреді)

Медитация – объектіге ерекше шүйлігудің нәтижесінде ойдың тереңдей түсуі.

Мотив – адамдардың қажетін қанағаттандыру үшін іс-әрекетке итермелейтін түрткі.

Астения – (грек.astheneia – дәрменсіздік, әлсіздік) - өте қатты шаршап-шалдығу, жадап-жүдеу, көңіл-күйдің тұрақсыздығының ақырғы шегі, ұйқының бұзылуы кезінде байқалатын жүйкелік – психологиялық әлсіздік. Астения әртүрлі ауру-сырқаулар, сондай-ақ ой және дене еңбегімен шектен тыс шұғылдану және ұнамсыз күйзелістер мен қайшылықтардың нәтижесінде – зорығудан пайда болады.

Аутизм – ойлау логикасының дұрыс дамымауынан немесе психотроптық құралдар әсерінен адамның ойлауының қалыпты жағдайының бұзылуы, адамның сыртқы дүниеден оқшауланып, өзімен-өзі болып, іштей сары уайымға салынған кездегі көңіл-күйі.

Эмоция – (франц. emotion, лат. eneseo - толғану) адам мен жануардың сыртқы және ішкі тітіркендіргіштер әсеріне реакциясы, қоршаған ортамен қарым – қатынас негізінде пайда болатын көңіл – күй.

«Мектеп жасындағы балалардың жас ерекшеліктерінің психологиялық даму заңдылықтары»

Мақсаты: Дене шынықтыру пәні мұғалімдерінің жас ерекшелік психологиясының даму заңдылықтары туралы білімдерін тереңдету.

Міндеттері:

- Жас ерекшелік психологиясының даму заңдылықтарын талдау;
- Даму психологиясының жалпы түсінік беру;
- Ерекше қажеттілігі бар балалармен жұмыс жасаудың психологиялық-педагогикалық әдістерін ұсыну.

Жетекші идеясы: Педагогтердің білім алушылармен жұмыс барысында психологиялық ерекшеліктерін ескеруі.

Мәселе: Қазіргі уақытта балалардың психологиясы, даму заңдылықтары өзгеше, әр балаға жеке дара қарым-қатынас жасау мәселесі жоғары.

Жоспары:

1. Мектеп жасындағы балалардың жас ерекшеліктерінің психологиялық даму заңдылықтары.
2. Даму психологиясының жалпы түсініктері.
3. Ерекше қажеттілігі бар балалармен жұмыс жасаудың психологиялық-педагогикалық қолдау.

«Мектеп жасындағы балалардың жас ерекшеліктерінің психологиялық даму заңдылықтары»

Генетикалық психология (грек тілінде «генезис» – шығу тегі, қалыптасу) деп атайды. Жас ерекшеліктері психологиясы психологияның басқа салаларымен: жалпы психологиямен, тұлға психологиясымен, әлеуметтік, педагогикалық және дифференциалдық психологиямен тығыз байланысты. Жалпы психологияда психикалық қасиеттер – қабылдау, ойлау, сөйлеу тілі, ес, зейін, қиял зерттелетіндігі белгілі. Жас ерекшеліктері психологиясында әр психикалық қасиеттің даму үдерісі және әр түрлі жас кезеңдеріндегі қызметаралық байланыстардың өзгеруі қадағаланып отырады.

Жас кезеңдерінің топтасуы:

- 1) туғаннан 1 жасқа дейінгі бөбектік кезең;
- 2) 1 -3 – жас сәбилік кезең;
- 3) 3 -7 жас арасындағы мектеп жасына дейінгі кезең;
- 4) 6-7 мен 9-10 бастауыш мектеп кезеңі;
- 5) 11- мен 15 жас жеткіншек кезең;
- 6) 16 мен 18 жас жасөспірімдік кезең;
- 7) Жастық шақ (18-21 жас);
- 8) Кемелдену кезеңі (22-60 жас);
- 9) Қарттық кезең (61-74 жас);
- 10) Кәрілік жас (75-90 жас)

Әрбір жас кезеңге психологиялық сипаттама беру.

Тұлға психологиясында түрткі, өзін-өзі бағалау және талаптану деңгейі, құндылықты бағдарлар, дүниетаным және т.б. сияқты тұлғалық түзілімдер қарастырылса, жас ерекшеліктері психологиясы осы түзілімдердің баланың бойында қашан пайда болып, олардың белгілі бір жас кезеңіндегі ерекшеліктері қандай болатындығы туралы сұрақтарға жауап береді. Жас ерекшеліктері психологиясының әлеуметтік психологиямен байланысы баланың мінез-құлқы мен дамуының оның өзі кіретін топтарға: отбасына, балабақша тобына, мектеп сыныбына, жасөспірімдер ортасына тән ерекшеліктерге байланыстылығын бақылауға мүмкіндік береді. Әрбір жас кезеңі – баланың айналасындағы адамдардың, ересектер мен құрбы-құрдастарының өзіндік, ерекше ықпалы. Баланы оқытып-тәрбиелейтін ересектердің мақсатты ықпалы педагогикалық психология аясында зерттеледі. Жас ерекшеліктері психологиясы және педагогикалық психология бала мен ересек адамның өзара ықпалдасу үдерісіне әр түрлі қырларынан қарайды: жас ерекшеліктері психологиясы – бала тұрғысынан, педагогикалық психология – тәрбиеші, мұғалім тұрғысынан.

Даму психологиясының жалпы түсініктері

Даму психологиясының нысаны, мәселелері мен әдістері. Даму психологиясының мақсаты мен міндеттері. Даму психологиясы мен жас ерекшелік психологиясының өзара байланысы. Пісіп-жетілу, қалыптасу, даму, жас ерекшелік туралы түсінік беру.

Дамудың жас ерекшелік заңдылықтарынан басқа, дифференциалдық психология айналысатын индивидуалды айырмашылықтары да болады: бір жастағы балалар ақыл-парасаттың әр түрлі деңгейлерін және әр түрлі тұлғалық қасиеттерді иеленулері мүмкін.

Балалық шақ деген не?

Балалық шақ қашан, қай кезде аяқталады?

Жас ерекшеліктері психологиясы – психологиялық білімнің ерекше саласы. Баланың даму үдерісін қарастыра отырып, ол әр түрлі жас кезеңдеріне сипаттама береді, демек, «жас» және «балалық шақ» деген ұғымдарды қолданады. *Жас* немесе жас кезеңі дегеніміз – бала дамуындағы өз құрылымы мен қарқыны бар цикл.

Біріншіден, психологиялық жас жекелеген баланың оның туылу туралы куәлігінде, ал кейінірек тәлкежатында жазылған хронологиялық жасымен сәйкес келмеуі мүмкін. Өзінің қайталанбас мазмұны – баланың тұлғасы мен психикалық қасиеттерінің даму ерекшеліктері, оның айналасындағы адамдармен өзара қатынастарының ерекшеліктері және ол үшін басты болып табылатын іс-әрекеті бар жас кезеңінің белгілі бір шектері бар. Бірақ бұл хронологиялық шектер жылжытылуы мүмкін, бір бала жаңа жас кезеңіне ертерек, ал екіншісі кешірек енеді. Әсіресе балалардың жыныстық пісіп-жетілуімен байланысты жасөспірімдік шақтың шектері қатты «толқымалы болады».

Екіншіден, бастапқы жас кезеңдері *балалық шақты* – негізінен ересек өмірге, өздігінен еңбек етуге дайындық болып табылатын тұтас бір дәуірді құрайды. Балалық шақ – тарихи құбылыс: оның мазмұны да, ұзақтығы да ғасырлар бойы өзгеріп отырған. Алғашқы қауымдық қоғамдағы балалық шақ

қысқа, ал орта ғасырларда ұзағырақ болған; қазіргі заманғы баланың балалық шағы одан да ұзағыраққа созылып, іс-әрекеттің күрделі түрлерімен толыға түсті – балалар өз ойындарында ересек адамдардың отбасылық және кәсіби қатынастарын қайталап, ғылым негіздерін меңгере бастады. Балалық шақтың өзіне тән ерекшелігі бала өмір сүріп, оқып және тәрбиеленіп отырған қоғамның әлеуметтік-экономикалық және мәдени даму деңгейімен анықталады.

Балалық шақ деген не?

Қазіргі таңда әрбір білімді адам «балалық шақ деген не», - деген сұраққа бұл – **даму, үйрену, өзгеру кезеңі** деп жауап қайтарады. Алайда тек ғалымдар ғана бұл кезеңді – парадокс және қарама- қайшылықтар кезеңі, және онсыз даму процесі болмайтындығын атап көрсетеді. Балалық шақ дамудың парадокстары жайлы В. Штерн, Ж.Пиаже, И.А. Соколянский және т.б. жазды. Д.Б. Элькониннің айтуы бойынша балалық шақ психологиясында парадокс бұл – ғалымдардың әлі де шешетін дамудың жұмбақтары.

Адам дүниеге келгенде өмірді сақтай алатын элементарлы механизмдермен ғана шектеледі. Физикалық құрылымы, жүйке жүйесінің үйлесуі жағынан, іс-әрекет типтері және оны бақылауы жағынан табиғаттағы мінсіз жан болып есептеледі.

Алайда эволюциялық қатарға дүниеге келген уақытысында мінсіздіктің айтарлықтай күрт төмендеуі байқалады, яғни балада дайын мінез – құлық формалары болмайды. Бұл табиғаттың бір парадоксы болып есептеледі. Тарихи даму барысында адамзаттың материалды және рухани мәдениетінің үздіксіз артуы байқалады.

Қоғам дамуының тарихи кезеңдерінде бала әртүрлі жетістіктерге жетеді. Балалық шақ бұл жаңа туғаннан толық әлеуметтенгенге дейін жалғасатын және әрі қарай ержеткенге дейін; Сонымен қатар, алғашқы қоғамдағы балалық шақтың ұзақтығы орта ғасырдағы қазіргі күндердегі баланың шағының ұзақтығы мен тең емес.

Адамның балалық шақ – тарихи өнімі, және сол секілді олар мың жыл бұрын өзгеруге бейім болды. Сондықтан да баланың балалық шағын және оның заңдылықтарын, оның қалыптасуын адами қоғамның және заңдылықтарының дамуынан тыс қарастыруға болмайды. Балалық шақтың ұзақтығы қоғамның материалды және рухани мәдениетінің деңгейіне байланысты.

Балалық шақ дамуының проблемасы – ол қазіргі балалық шақ психологиясының ең күрделісі.

Л.С. Выготскийдің концепсиясы бойынша бала дамуының психикалық даму жолы – табиғаттың мәңгілік заңдылықтарына бағынбайды. Міне, сондықтан да мәңгілік балалық шақ болмайды.

Отандық психологтардың айтуынша, жеке тұлға «иелену» арқылы өзінің «жан-жақтылығы» негізінде дамиды: «адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуы қоғамдық қатынастардың маңызы зор». Психологияда жеке тұлғаның дамуы мен қалыптасуына әсер ететін сыртқы детерминация мәселесі пайда болды.

Л.С.Выготскийдің теориясына сүйенсек, «біз өзгелер арқылы өзімізді қалыптастырамыз», «неліктен барлық ішкі қажеттіліктен жоғары формадағы

сыртқы бола алады» деген сұраққа «барлық жоғарғы психиканың функциялық дамуының сыртқы кезеңі арқылы өту керек, өйткені функция ең алдымен әлеуметтік болып есептеледі. Бұл – ішкі және сыртқы мінез-құлықтың барлық мәселелерінің орталығы болып табылады». *Осыған байланысты адамның қалыптасу, даму механизмі қандай деген сұрақ пайда болады.* Толыққанды адамның қалыптасуының психикалық механизмі әлеуметтік детерминанттарға ие болумен қатар, жеке тұлғаның құрылымы мен жағдайы, іс-әрекеттерін жасайтын процестер мен жүйелерден тұрады.

Л. С. Выготскийдің бала дамуын 2 деңгейге бөлуі: а) «Дамудың өзекті деңгейі»; ә) «Жақын даму аймағы

Тұлға «Ол» (Ид), «Мен» (Эго), «Жоғары Мен» (Супер Эго) құрылымдарынан құралады. Тұлға құрылымдарының әрқайсысының өзіне тән табиғаты, шығу тегі және мазмұны бар.

Ерекше қажеттілігі бар балалармен жұмыс жасаудың психологиялық-педагогикалық қолдау.

Қазақстан Республикасының Заңнамаларында балаларды қорғау аясындағы халықаралық құжаттарға сәйкес мынандай ұғым енгізілген: **ерекше білім беруге қажеттіліктері бар балалар (тұлғалар)** және барлық білім алушылардың жекелік мүмкіндіктері ескеріле отырып сапалы білім алудағы тең құқығы делінген.

Инклюзивті білім берудің негізгі құндылықтары оқу үдерісінің барлық қатысушыларына төмендегілерді мәлімдейді: - мүмкіндіктердің алуан түрлілігін кедергілер мен проблемалар емес, ресурстар ретінде қарастыру. Мұғалімнің педагогикалық шеберлігін жетілдіру және оқытудың жоғары сапасын қамтамасыз ету үшін қоғамдағы толерантты мінез-құлық мәдениетін тәрбиелеудің ресурстары. Бір оқушының қиындықтарын жеңуге қатысты жұмыс, әдетте, басқа балаларға да пайда әкеледі;

- Оқу процесі оқуда жоғары жетістіктері бар білім алушыларға ғана емес, барлық сынып оқушыларына бағдарлап құру;

- ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушыларды тек мамандармен (логопед, арнайы педагог, психолог, жеке көмекші) ғана емес, барлық білім беру процесіне қатысушылар тарапынан және де бірінші кезекте мұғалім тарапынан қолдауды қамтамасыз ету;

- оқу процесінде білім алушыға көмек көрсету мәселелерін командалық тәсілмен шешу;

- білім алушыларға қолдау көрсетуді ұйымдастыру кезінде «кемсітуден» бас тарту. Көмек «инклюзивті білім алушы», «ерекше», «дағдарысты», «инклюзияға жататын» балаларға емес, білім алушылар қауымдастығының толық құқылы мүшесі болатын балаға көрсетіледі. Кемсіту ол дискриминацияның көрінісі.

Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалардың табысты оқуы үшін білім беру ұйымдары олардың жеке ерекшеліктеріне қарай барлық қажетті оқу жағдайлары мен қызметтерін жасауы керек.

Инклюзивті білім беру принциптері:

- Адамның құндылығы оның қабілеттері мен жетістіктеріне байланысты емес.

- Әр адам сезінуге және ойлауға қабілетті.

- Әр адам қарым-қатынас жасауға және тыңдауға құқылы.

- Барлық адамдар бір-біріне мұқтаж. Бір-біріне керек.

- Шынайы білім беру тек нақты қарым-қатынас контекстінде жүзеге асырылуы мүмкін.

- Барлық адамдар құрдастарының қолдауы мен достығына мұқтаж.

- Барлық білім алушылар үшін прогреске қол жеткізу олар жасай алмайтын нәрселерден гөрі олардың қолынан келетін нәрсе болуы мүмкін

- Әртүрлілік адам өмірінің барлық аспектілерін күшейтеді.

- Өзін-өзі бақылау нәтижелері Өзін-өзі бақылаудың арнайы күнделігінде үнемі тіркеліп отыруы керек, оның міндеттері:

- 1. Баланың физикалық дамуы туралы білімін кеңейту.

- 2. Психофизикалық дайындықты бағалау дағдыларын игеру.

- 3. Өзін-өзі бақылаудың қарапайым әдістерімен танысу.

- 4. Физикалық даму мен денсаулық деңгейін анықтау.

Мүмкіндігі шектеулі оқушыларға сабақ барысында толтыратын өзін-өзі бақылау күнделігінің формасын ұсынуға болады. Осының негізінде мұғалімге бағалаудың рейтингтік жүйесін қолдана отырып, сабақ үшін де, тоқсан үшін де жалпы журналға баға қою оңайырақ болады. Бағалаудың рейтингтік жүйесі – бұл әр оқушыны сипаттайтын оқу жетістіктерін бағалаудың жеке сандық көрсеткіші. Жүйенің негізінде орындау үшін ұпай жинау, дене шынықтыру-сауықтыру іс-шараларына қатысу, тест тапсырмалары орындау, шығармашылық жобалық тапсырмаларды орындау. оқушыны белгілі бір ұпай санымен мұғалім оны жетілдіруге ынталандырадықызыметі. Дене жаттығуларының кешендерін әр уақытта өзгерте отырып, тоқсан сайын күнделік жүргізген отырған жөн.

Тәжірибелік жұмыс

Тапсырма: Сабақ барысында оқушыға бақылау жасау хаттамасы

Өзін-өзі бақылау және өзін-өзі бағалау күнделігі

Оқушының Т. А. Ә. _____

Айы													
Күні	Көрсеткіш												
1	Көңіл-күй												
2	Жаттығуды орындау ниеті												
3	Физикалық жаттығулар:												
	1.												
	2.												

	3.																		
	4.																		
	5.																		
4	Жүктеме және оның төзімділігі																		
5	Сынақ																		
6	Сабақтағы белсенділігі																		
7	Дене шынықтыру және бұқаралық іс-шараларға қатысу(мектеп, сынып)																		
8	Салауатты өмір салтын сақтау іс-шараларына қатысу (мектеп, сынып)																		
9	Шығармашылық жұмыстар мен жобалар																		

Ескерту:

1. Ж- жақсы; Қ- қанағаттанарлық; Н-нашар.

2. Б -бар; Н-немқұрайлы; Ж-жоқ.

3. Дене жаттығулары ауруға сәйкес таңдалады (бағаланады: +; -)

4. «+» - орындалды; « - » – орындалмады; Т – тамаша; Қ – қанағаттанарлық; Н - нашар.

5. «+» - сабақта болды; «-» - сабақта болған жоқ.

Тәжірибелік жұмыс (1-2 тақырып бойынша)

Топтық жұмыс талдауға: (баланың психологиялық, әлеуметтік дамуына байланысты топтық жұмыс тақырыптарына өз нұсқаңызды алуға болады)

«Балапан ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі»

«Әкеге қарап ұл өсер, шешеге қарап қыз өсер»,

«Әке көрген оқ жонар, шеше көрген тон пішер»

«Ұлыңа бес жасқа дейін патшандай қара, он бестен кейін қосшыңдай қара, он бестен асқан соң досыңа бала»

Топтық жұмыс:

Спорт психологиясы бойынша жарыс алдындағы баланың психологиялық даярлығын ұйымдастыру: тақырыбы, мақсаты, міндеттері, күтілетін нәтиже.

Әдебиеттер:

1. Сатиева Ш. Даму психологиясы (теориялық және практикалық курс). Оқу құралы. – Астана: Фолиант, 2012. – 232 бет.

2. Жұбаназарова Н.С. Жас ерекшелік психологиясы: Оқу құралы. – А 4. Даму психологиясы: Оқулық / М.К. Бапаева. – Алматы: 2014. – 440б.

3. Сәбет Бап-Баба (Бабаев). Психология негіздері: Оқу-анықтамалық қолданба. Алматы: Нұр-пресс, 2007. – 106 бет

4. Мұқанов Ы.Б. Жас және педагогикалық психология. Алматы, 1991. – 237 бет.

5. Жақыпов С.М., Бердібаева С.Қ. Психология: Адамзат ақыл-ойының қазынасы. Таймас Баспа Үйі: Алматы 2015ж.

6. Бабаев С.Б., Оңалбек Ж.К. Педагогика негіздері. Алматы "Заң әдебиеті», 2005 жыл – 228 бет.

7. Елікбаев Н. Қазақ ұлтының психологиясы. – Қарағанды, 2000.

«Эмоционалды интеллект»

Мақсаты: Педагогтердегі кәсіби қажудың алдын алу, эмоционалды интеллектісін арттыру.

Міндеттері:

- өзін-өзі тану – эмоцияларды түсіну;
- өзін-өзі бақылау;
- әлеуметтік сезімталдық немесе эмпатия;
- қарым-қатынасты басқару және командада жұмыс істей білу.

Жетекші идеясы: Эмоционалды интеллектісі жоғары адамдар қарым-қатынастағы басымдықтарын жақсырақ анықтайды, эмоцияларын өздері түсіндіреді, басқаларға тәуелді емес және адамдарға тым көп үміт артпайды.

Мәселе: Қазіргі уақытта педагогтердің педагогикалық іс-әрекетте эмоциялық күйзеліске беріліп, кәсіби қажу деңгейінің көрініс беруі байқалып жатады.

Жоспары:

1. Эмоционалды интеллект туралы түсінік
2. Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби қызметіндегі эмоционалды интеллекттің маңызы.

1. Эмоционалды интеллект – адамның басқа адамдардың эмоцияларын, ниеттері мен тілектерін және өзін түсіну қабілеті. Бұған практикалық мәселелерді шешу үшін басқа адамдардың эмоциялары мен эмоцияларын басқару мүмкіндігі кіреді.

Педагог эмоционалды интеллектіні не үшін дамытуы керек?

Сезімдерін бақылау үшін не қажет?

Педагогтер өмірде ашуды, тітіркенуді сезінеді, жүрекке көп нәрсені қабылдайды және шешім қабылдауда бірнеше сезімдерді бойынан өткізеді. Мұның бәрі әріптестер мен білім алушылар үшін байқалмауы да мүмкін, бірақ педагогтің өзі үшін бұл кері әсер етуі мүмкін. Теріс эмоциялар жинақталады және стресстік күйге әкелуі де әбден мүмкін. Бұл жағдайда жоғары эмоционалды интеллект – сезімдерді *«ұтымды етуге»*, эмоционалды күйзелістің себептерін түсінуге және объективті қорытынды жасауға көмектеседі.

Сіз жағымсыз эмоцияларды (өзіңіздің және басқалардың) «жинақталған», «қайдан шыққаны түсініксіз» және «демалу керек – ол өтеді, кетеді» деп санамайсыз. Дамыған эмоционалды интеллект сізге себеп-салдар байланысын көруге және жағымсыз эмоциялармен емес, оларды тудыратын нәрселермен күресуге көмектеседі.

Білім алушыларды түсіну үшін:

Жалпы, сіздің қарым-қатынасыңыздың шеңберіне барлық адамдар кіреді. Бұл тіпті жанашырлық таныту, әр білім алушының өміріне терең үңілу және кез-келген мәселе бойынша жеңілдіктер жасаумен мәселе шешілмейді.

Бұл жағдайда мұғалімге баланың сабақта не айтылатынына және не болып жатқанына реакциясын оқып, оның мотивациясы мен вербалды емес белгілерін бағалау маңызды.

Қақтығыстарды шешу үшін

Мұғалімдер оларды шешуі керек. Қақтығыстар басшылықпен, ата-аналармен, оқушылармен қарым-қатынаста туындауы мүмкін. Ең жаман нәрсе – бұл өзара айыптаулар мен кінәлау, нәтижесінде ол ешкімге ұнамайды, қақтығыстар шешілмейді.

Жанжалды жағдайларда эмоционалды интеллект эмоцияларды талдау негізінде жұмыс істейді. Ол үшін сізге қажет:

- тынышталыңыз;
- әңгімелесушінің неліктен бақытсыз екенін бағалау (шағымдардың объективтілігін бағалауға тырыспаңыз; бастысы – эмоцияны және оның себебін түсіну);
- мұның бәрін ашық айтыңыз («Мен, сіздің ренішіңізді түсінемін», «егер мен сіздің орныңызда болсам, мен де солай сезінер едім»);
- шешім ұсыныңыз (ол сізді де, сұхбаттасушыны да кем дегенде ішінара қанағаттандыруы керек).

Тітіркенуді, жағымсыз эмоцияларды жеңуді үйрену – бұл баға жетпес дағды. Сонымен қатар, эмоционалды интеллектісі жоғары адамдар өздерінің қақтығыстарын сәтті шешіп қана қоймай, басқаларға да көмектеседі. Педагог үшін өте маңызды жетістік.

Қарым-қатынас тиімділігін арттыру үшін

Эмоционалды интеллектісі жоғары адамдар қарым-қатынастағы басымдықтарын жақсырақ анықтайды, эмоцияларын өздері түсіндіреді, басқаларға тәуелді емес және адамдарға тым көп үміт артпайды.

Бұл нені білдіреді?

Ұжымда (сыныпта немесе әріптестер арасында) көшбасшы болу, өзгерістерді негативсіз қабылдау, тәжірибемен бөлісу және басқа адамдарға эмоциялармен күресуге көмектесу оңайырақ болады.

Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби қызметіндегі эмоционалды интеллекттің маңызы

Дене шынықтыру сабағында немесе жаттықтыру кезінде эмоционалды интеллектті «жаттықтыру» тиімді әдісі болуы мүмкін.

Спорт және дене шынықтыру сабақтарында жоғары эмоционалды интеллекті деңгейіне сәйкес келетін қасиеттер:

1. Қиын жағдайлармен сәтті күресу, жетістікке жетуде өзін-өзі ынталандыру қабілеті. Бұл сапаны жақсарту үшін кез келген адамға қолайлы

дене белсенділігі қажет. Бұл жағдайда дене шынықтыру мен спортпен үнемі айналысу керек.

- ерік-жігерге, мотивацияға ие болу және өзіңізді физикалық күш салуға мәжбүрлеу.

- Қиын жағдаяттардан шыға білу, яғни эмоцияларыңызды бақылау және ашулануға, тітіркенуге жол бермеу. Бұл жағдайда ойын спорты (волейбол, футбол, баскетбол) және жекпе-жек (бокс, күрес) қолайлы.

- Басқаларға әсер ету, басқалардың құрметіне ие болу мүмкіндігі. Бұл қасиеттерді дене шынықтыру мұғалімі ретінде дамытуға, спорттық іс-шараларды ұйымдастыруға және өткізуге, сондай-ақ жарыстың төрешісі ретінде қатысуға болады.

- Қарым-қатынас барысында, әсіресе жағымсыз көзқарастағы адаммен байланыста өзін-өзі ұстау. Қарым-қатынас кезінде де, пайда болған негативтерден кейін де тыныштықты сақтау үшін, эмоцияларды орнықтыру үшін тыныс алу жаттығуларын қолдану тиімді болады.

Мұны қалай жасауға болады?

Эмоционалды интеллектті қалай арттыруға болады?

Эмоционалды интеллектті сіңіру үшін:

1. Эмоцияларыңызға назар аударыңыз – ол үшін нақты эмоцияны ажыратыңыз, оны атаңыз және оған не себеп болғанын ойлаңыз.
2. Эмоциялар өтпелі екенін және ең маңызды шешімдер қабылдауға жақсы негіз болмауы мүмкін екенін жиі есте ұстаңыз. Эмоционалды сілкіністен кейін шешім қабылдағанға дейін біршама уақыт кідіріңіз.

3. Жұмыс ортасындағы басқа адамдардың қақтығыстарында ешкімнің жағына шықпаңыз.

4. Теріс эмоцияларды қалыпты норма ретінде қабылдаңыз.

5. Белсенді тыңдауды дамыту.

6. Басқа адамдардың эмоциялары мен қорқыныштарын мойындаңыз. Ешқашан басқалардың сезімін теңестірмеңіз, салыстырмаңыз.

7. Егер сіз теріс мағынада бірдеңе айтқыңыз келсе, өзіңізді тоқтатыңыз және барлық жағымсыз сөздерді жағымды сөздермен ауыстырыңыз.

8. Егер сіз мұны әлі жасамасаңыз, басқа адамдарды мақтай бастаңыз.

Педагогтің эмоционалды интеллектісін үздіксіз дамытуы қарым-қатынасты жеңілдетіп, оның тиімділігін арттырып қана қоймайды, сонымен қатар жалпы эмоционалды жағдайды жақсартады – ашуланудың, стресстің және кәсіби қажудың пайда болуына жол бермейді.

Сіз өзіңізді, басқаларды бақылап, барлығын түсінуге және әр жағдайды талдауға тырысуыңыз керек. Бұл тек басында қиын. Мұның бәрін әдетке айналдырғаннан кейін, жанжалдың алдын алу және жанжалды адаммен ұрыспау немесе әкімшілікпен қарым-қатынаста өз жолыңызды табу және бәрі риза болу арқылы ләззат ала бастайсыз.

Тәжірибелік жұмыс №1

Тапсырма: Америка психологы Николас Холлдың әдістемесі
эмоционалды интеллект дағдыларын анықтау тесті
<https://psytests.org/emotional/hallF6.html>

Тәжірибелік жұмыс №2

Тапсырма: Практикалық тапсырмалар: «5 неге?»

«Неге?» деген сұрақ қойылған 5 жолды толтырыңыз!

Сізді бұрыннан мазалап жүрген немесе бірнеше рет қайталанған мәселе туралы ойлаңыз. Оны «мәселе» деген жерге жазыңыз. Енді өзіңізге сұрақ қойыңыз: «бұл неге солай болды?».

Тапсырманың қорытындысында мазалаған мәселенің себебі табылатынына көзіңіз жетеді.

МӘСЕЛЕ _____
Неге _____
Неге _____
Неге _____
Неге _____
Неге _____

Тәжірибелік жұмыс №3

«Менің бақылау аймағым»

Бұл тәжірибе стресске төзімділік дағдыларын дамытуға арналған. Көп жағдайда стресс баланы шамадан тыс бақылауға байланысты: өз іс-әрекеттерін, өзінің және басқалардың мінез-құлқын, өзінің және басқалардың эмоцияларын және т.б. Алайда, біздің өмірімізде біз басқара алмайтын және тек жанама түрде әсер ете алатын нәрселер бар. Біреуі екіншісінің ішінде орналасқан екі шеңбер берілген. - Сіз басқара алатын аймақ ішкі шеңберде берілген. Осы шеңберге сіз басқара алатын мәселелерді жазып шығыңыз. Ал сыртқы шеңберге бақылай алмайтынын мәселелерді жазыңыз.

Бұл жаттығу арқылы адамның құдіретті басқару қорғаныс механизмін анықтауға болады. Кейбір адамдар бейсаналы түрде айналадағы барлық нәрсе үшін жауапкершілікті сезініп, егер бірдеңе оның бақылауынан шықса, оған өзін кінәлі сезініп, өмір бойы үреймен жүреді.

Бұл жаттығу баланы қоршаған ортаның әсеріне төтеп бере білуді үйретеді.

Әдебиеттер:

1. Андреева И.Н. Концептуальное поле понятия «эмоциональный интеллект» / И.Н. Андреева // Вопросы психологии.- 2009. - № 4. С. 131
2. Гарскова Г.Г. Введение понятия эмоционального интеллекта в психологическую культуру / Ананьевские чтения: Тез.науч.-практ. конф. - СПб., 1999. - С. 212-119.
3. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство: Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / Даниел Гоулман, Ричард Боячич, Энни Макки; Пер. сангл. – 5 изд. – М.: Альпина Паблишерз, 2011. – 301 с.

4. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. Д. Гоулман. - М.: Изд-во АСТ, 2009.- 480 с.

5. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. - СПб.: Изд-во «Питер», 2001.
12. Леонтьев Д.А. Психология смысла / Д.А. Леонтьев. - М., 2003. - 216 с.

6. Люсин Д.В. Новая методика измерения эмоционального интеллекта: опросник ЭМИн / Д.В. Люсин // Психол. диагностика. - 2006. - № 4. - С. 3-22.

7. Манойлова М.А. Эмоциональный интеллект будущего педагога: акмеологическая диагностика и методы развития. (Учебно-методическое пособие). - Москва: «POLEOGRAFF PRESS», 2008. – 128 с. ISBN 5-89526-019-

8. Социальный интеллект: теория, измерение, исследования / Под ред. Д.В. Люсина, Д.В. Ушакова. - М.: Изд-во ИП РАН, 2004. - 213

Тақырып: «Когнитивті (таным) процестер және қозғалыс белсенділігі»

Мақсаты: Дене шынықтыру пәні мұғалімдерінің когнитивті процестер туралы білімдерін кеңейту.

Міндеттері:

- Когнитивті процестерді өмірлік тәжірибелер арқылы талдау;
- Танымдық процестерді жіктеу, талдау;
- Таным мен сана ұғымдарына сипаттама беру.

Жетекші идеясы:

Қазіргі ғылымның негізгі екі ерекшелігін өзектей отырып, ғалымдар антропологиялық және пәнаралық даму нәтижесінде жалпы танымдық ғылымға тән негізгі белгілерін атап көрсетеді.

Мәселе:

Оқу-тәрбие процесінде білім алушылардың танымдық процестерінің дамуына ерекше көңіл бөлінуі тиіс.

Жоспары:

1. Когнитивті (таным) процестер және қозғалыс белсенділігі.
2. Таным және сана

Танымдық процесінің ерекше формалары тіл мен ойлау, сөйлеу адамдық табиғаттың ең жоғарғы көрсеткіштерін құрауымен қоса, күнделікті өмірде туатын қажеттіліктерді де өтеуге бағытталады.

В.И.Писаренконың «Когнитивтік лингвистика мен «когнитивтік» терминінің семантикасы туралы» атты мақаласындағы «Когнитивтік лингвистиканың пайда болуына әсер еткен когнитивтік ғылымның өзі де уақыт өте келе, әр түрлі мектептер мен ғылыми бағыттарға жіктелу негізінде дамып отыр, мысалы: когнитивтік психология, нейроғылым, антропология және т.б., сондықтан бір ғылым саласына қатыстылығынан туындаған когнитивтік терминнің ұғымдық ерекшеліктерін әр түрлі дәрежеде түсіндіруге болады» деген пікірге назар аударсақ, таным категориясының негізгі белгілері когнитивтік ғылымның мақсатына сай толықтырылып дамып отырады да, оның жалпы ұғымдық сипаттамасы жекеленген танымдық ғылыми бағыттардан, олардың бірліктері мен заңдылықтарынан сұрыпталады.

Когнитивтік терминдердің қысқаша сөздігінде ол адамның ақыл-ойымен шұғылданатын әрі оның ментальды жағдайымен тығыз байланыста

қарастырылатын, негізгі нысана ретінде когниция мен оның құрылым-үрдістерін қамтитын, ең бастысы, хабар мен оны өңдеу амалдарын зерделейтін ғылым саласы ретінде танылып отыр. Осыған орай, танымдық ғылымның негізі «әрі білім, әрі таным, әрі хабар, әрі адамзат ақыл-ойы мен санасы, әрі оларға сәйкес анықталатын және барлығының биологиялық негізін құрайтын адамзат миы» тұрғысынан айқындалып, күрделі танымдық процестердің тоғысын құрайтын ғылыми жүйе ретінде зерттеліп келеді.

Қазіргі ғылымның негізгі екі ерекшелігін өзектей отырып, ғалымдар антропологиялық және пәнаралық даму нәтижесінде жалпы танымдық ғылымға тән негізгі белгілер қатарында төмендегідей мәселелерге көңіл бөлуде:

- ғылымның пәнаралық негізде қалыптасуы;
- таным көзі ретінде білім мен ілім негіздерінің дамытылуы;
- когнитивтік құрылымдардың өзектелуі;
- білімді қалыптастыратын мәдени және әлеуметтік факторлардың екінші кезекке қойылуы;
- таным негіздерін тіл арқылы, оның құрылымдық әрі мағыналық ерекшеліктерін салыстыра бақылау арқылы дәйектеу;

Таным адам әрекетінің, тұрмыс-тіршілігінің әр алуан кезеңдерімен айқындалып пайымдалатындықтан, оның табиғатын түсіну әр түрлі ғылыми деректерді сабақтастыруға, олардың антропологиялық өзгешеліктерін сипаттауға негізделеді. Адам белгілі бір психо-физиологиялық ерекшеліктер жиынтығы бола тұра, жаратылыс табиғатынан ойлы, пәлсапалы мүмкіндіктер орталығы, сан қилы маңызды әрекеттер тоғысы деп танылады. Адам өздігінен емес, қоғамдық бірлікте және қалыптасқан әлеуметтік-мәдени шарттарға сүйене дамып келе жатқандықтан, оның танымдық әрекетін пәлсапалық негізге, психологиялық сұрыптауға, әлеуметтік дамуға, ұлттық-мәдени өркендеуге сүйене қарастыру керектігі даусыз.

Адамзат ақыл-ойының күрделі табиғатына негізделген аталмыш ғылымның бастауы жайлы әр түрлі пікір-тұжырымдардың орын алуы да содан болар. Ғалымдардың бір тобы ғылым бастауын когнитивтік психология мен лингвистика құрады десе, келесілері олардың санатына бірде пәлсапаны, бірде тіл білімін не болмаса антропология мен нейроғылымдарды жатқызғанды дұрыс деп есептеді. Демек, «Когнитивистер пәнаралық байланыстан жырақ кете алмайды, бұл заңдылық оның тарихи тамырында жатыр. Тек психологияның, лингвистиканың, антропология мен философияның, компьютерологияның көмегімен ғана ақыл-ой табиғатын, тәжірибе пайымын, концептуалды жүйе негіздерін анықтауға болады...» деп аталып көрсетілгендей, қазіргі ғылыми бағыттардың ішінде когнитивтік философияның, когнитивтік психологияның, когнитивтік әлеуметтанудың, когнитивтік мәдениеттану сияқты салалардың қалыптасып дәйектелуі де соның үйлесімді жалғасын құрап келеді.

«Адамзаттың ақыл-санасы, ойлау жүйесінің заңдылықтары, білімнің қайнар көздері мен оны меңгерілу жолдары, сол сияқты ми, психика, ментальды жағдайлар мен актілер – барлығы ерте кезден пәлсапа мен логика, психология мен биология шеңберінде зерттеліп келгендіктен» танымдық ғылымның

жетістіктерін бір ғана бағытта сұрыпталатын тұжырымдар емес, олардың тоғысқан табиғаты, шебер ұштасқан жүйесі құрайды. «Таным» құбылысының ұғымдық аясы түрлі ғылыми түсініктемелердің бірлігінен жинақталып, маңызды мақсат-міндеттердің шешілуіне мүмкіндік беріп отыр.

«Таным – дүниені, өмірді танып-білу қабілеттілігі» деп қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде көрсетілгендей, пәлсапа аясында сөз болатын танымның да өзгешелігі «сана», «қабылдау», «қабілет» ұғымдарымен байланыстырылады. Пәлсапалық сана когнитивтік зерттеулердің маңызды бірлігі бола тұра, табиғатының күрделілігіне орай, сан алуан ғылыми қағидаларға ортақтығымен ерекшеленеді, сондықтан әрі пәлсапа, әрі психология нысанын құраған бұл ұғымның анықтамалары да, функционалдық сипаттамалары да біркелкі емес.

XIX ғасырда ғалымдардың бір қатары сананы зерттеу, оның болмысын нақтылау мүмкін емес деп келсе (биолог Т.Гексли), келесі біреулері оның тек жекеленген құбылыстары мен құрылымдарын ғана тануға болады деген көзқарасты ұстанды (В.Вундт). Кейінірек еуропалық пәлсапада сана білім көзі, бағыт, көзқарас, көңіл, өзін-өзі тану сынды ұғымдар негізінде түсіндірілді. Бүгінгі күні философтар сананы когнитивтік теориялар негізінде, жасанды интеллект мәселелерімен ұштастыра талдап зерттеуді мақсат етуде.

Танымдық әрекеттің құрамды бөліктері:

Қабылдау

Ойлау

Пайымдау

Түсіну

Зерделеу

Зейін қою

Есте сақтау

Сөйлеу

Тәжірибе жинау

Білім алу

Ұқсату

Түйсіктер туралы жалпы ұғым.

Сыртқы дүние заттары мен құбылыстарының жеке қасиеттерінің сезім мүшелеріне тікелей әсер етуінен пайда болған мидағы бейнелерді *түйсік* деп атайды.

Сыртқы дүниені танып білу түйсіктен басталады. Ол білім атаулының алғашқы көзі. Заттың нақты атауы емес, тек түрлі қасиеттерін білдіретін осы тітіркеністері *түйсік* болып табылады.

Түйсіктердің негізгі заңдылықтары.

Психологияда адамдардың түйсінуіне алу қабілетін сезгіштік деп аталады. Сезгіштік: 1)абсолюттік; 2)айырма сезгіш деп екіге бөледі. Абсолюттік сезгіштік дегеніміз — сезім мүшелерінің өте әлсіз тітіркендіргіштерді түйсіне алуы. Абсолюттік табалдырық — түйсік табалдырығының шегі. Түйсік табалдырығының шамасы азайған сайын адамның абсолют сезгіштігі арта

түседі. Егер тітіркенудің шамасы табалдырықтан төмен болса жатса, онда түйсік пайда болмайды.

Түйсіктің түрлері.

Түйсіктің түрлерін үлкен үш топқа бөлуге болады.

I. Сыртқы дүниедегі заттар мен құбылыстардың жеке қасиеттерінің бейнесі болып табылатын түйсіктер. Осындай сыртқы анализаторлардың рецепторларын экстрорецептор деп атайды. Бұған көру, есту, иіс, дәм, тері түйсіктері жатады.

II. Ішкі мүшелеріміздің күйін бейнелейтін түйсіктерге түрлі органикалық түйсіктер жатады. Олардың рецепторларын интерорецепторлар деп атайды.

III. Дене мүшелерінің қозғалысы мен бір қалыпты орналасуын қозғалыс немесе кинестезиялық түйсіктер хабарлап отырады. Мұның рецепторы проприорецептор деп аталады.

Қабылдау туралы жалпы ұғым.

Егер түйсік сыртқы түйсік сыртқымен құбылыстардың жеке қасиеттері мен сапаларының миымызда бейнеленуі болса, қабылдау заттар мен құбылыстардың мида тұтастай бейнеленуі.

Қабылдаудың негізгі ерекшеліктері.

Қабылдау тұтастығы. Қабылдаудың объектісі кейбір жеке қасиеттерден, жеке бөліктерден тұрғанымен, біз оларды бүтіндей, тұтастай қабылдаймыз.

Қабылдаудың мағыналылығы. Бұл ерекшелікте қабылдаудың түйсіктерден негізгі айырмашылығы айқын көрінеді.

Заттармен құбылыстардың мағынасын түсінудің қарапайым түрі — *тану*. Нәрсені тамынайынша, оны аңғарып, қабылдау қиын. Тану *жалпылай* және *дарылап таны* болып екіге бөлінеді. *Жалпылай тану* дегеніміз талғаусыз қалай болса, солай тану. Жалпылай тануда адам нәрселердің өздеріне тән қасиеттерін біле бермейді.

Қабылдаудың таңдамалылығы. Толып жатқан объектілердің ішінен біреуін іріктеуіміз *қабылдаудың таңдамалылығы* делінеді. Егер кітапта «университет» деген сөз «унвеситет» деп қате жазылса да, оны біз «университет» деп дұрыс оқимыз. Қабылдаудың таңдамалылығы әр түрлі объективтік және субъективтік себептерге де байланысты болады.

Қабылдаудың тұрақтылығы (константтылығы).

Қабылдаудың константтылығы деп сыртқы жағдайдың өзгеруіне қарамастан, заттардың кейбір қасиеттердің бір қалыпты болып қабылдануын айтады.

Иллюзия табиғаты ғылымда әлі толық зерттелмеген.

Апперепция. Қабылдаудың адамның жалпы психикалық тұрмысы мен өткен тәжірибесінің мазмұнына байланыстылығын *апперепция* деп атайды. Апперепция тұрақты және уақытша болып екіге бөлінеді. Тұрақты апперепция адамның қызығуы мен мамандығы, білімі мен дүниетанымына байланысты болып отырады.

Ес дегеніміз сыртқы дүние заттары мен құбылыстарының адам миында сақталып, қайтадан жаңғыртылып, танылып, ұмытылуын бейнелейтін процесс.

Ес – күрделі психикалық процестердің бірі. Ес есте қалдыру, қайта жаңғырту, тану, ұмыту секілді процестерден тұрады.

Ойлау дегеніміз сыртқы дүние заттары мен құбылыстарының байланыс-қатынастарының миымызда жалпылай және жанама түрде сөз арқылы бейнеленуі. Ойлау сезім мүшелері арқылы алынған мәліметтерді өңдейді. Ой – сыртқы дүниені бейнелеудің ең жоғарғы формасы, сөз – ойды басқа адамдарға жеткізетін құрал.

Сөйлеу адам санасының басты белгісі. Ол бізді жануарлар дүниесінен ерекшелендіріп тұратын негізгі жан қуаты. Тіл арқылы ойымызды басқа біреуге жеткізуді сөйлеу деп атайды. Сөйлеу – пікір алысу процесінде жеке адамның белгілі тілді пайдалануы

Қиял. Жанның өзінде бұрыннан бар суреттелулерден жаңа суреттелулер жасай алуы қиял деп аталады. Қиял дегеніміз сыртқы дүние заттары мен құбылыстарының субъективтік образдарын қайтадан жаңартып, өңдеп, бейнелеуде көрінетін, тек адамға ғана тән психикалық процесс.

Ойланып істелетін, алға мақсат қоюды қажет ететін, түрлі кедергілерді жеңе білуден көрінетін қимыл-қозғалыстарды психологияда ерік амалдары немесе **ерік деп атайды.**

Сонымен **ерік дегеніміз** адамның өз мінез-құлқын меңгере алу қабілеті. «Қайрат дегеніміз өмір жолында кездесетін өмір жолында кездесетін екі талай кездерде белді бекем буып, қайыспай, кідірмей амал етуге ұмтылу» (Ж.Аймауытов).

Сөйтіп, ерік қимылдарын өзінен-өзі пайда болмайтын, керісінше, адамның өмір сүрген ортасына байланысты дамып отыратын, ми қызметі продуктысының бірі болып есептелінетін психикалық процесс деп түсінуіміз қажет.

Орыс ғалымдары И.М.Сеченов пен И.П.Павлов ерік қимылдарының белгілі бір себепке байланысты пайда болатындығын эксперименттік зерттеулермен дәлелдеді.

Қозғалыс белсенділігі. Денсаулықты сақтау факторларының қатарына дене тәрбиесі жетекші рөл атқарады. Дене тәрбиесімен шұғылданушылардың, онымен шұғылданбайтын адамдарға қарағанда, қара жұмыс және ақыл-ой еңбегін атқара алатын мүмкіндіктері жоғары дәрежеде ұзақ сақталады. Қимыл-қозғалыс белсенділігінің төмендігі денсаулыққа зиянды әсер етеді. Бірінші кезекте ол жүрек-қан тамырлары ауруына, зат алмасудың бұзылуына себеп болады. Дене жаттығулары қан тамырларындағы атеросклероздық өзгерістердің алдын алады, жүректің ишемиялық ауруының қаупін азайтады.

Дене жаттығуларын жасау барысында организмнің ішкі ортасында пайда болатын өзгерістерге төтеп бергіштік – жаттыққан организмнің ерекше қасиеті. Сонымен қатар, дене жаттығулары адамның сыртқы ортаның зиянды факторларына да беріктігін арттырады. Спортпен жүйелі шұғылданатын балалардың денсаулығы мықты, суық тигеннен болатын ауруларының жиілігі төмен.

Мектеп тіршілігі жағдайларында, қалыпты дене дамуы мен денсаулыққа қажетті қимыл-қозғалысқа деген табиғи мұқтаждық шектелген. Дене тәрбиесі

мұғалімінің, спорт мектебі бапкерінің назарында дене жаттығуларының сауықтырушы рөлі бірінші кезекте болуы керек. Күнделіктегі қимыл-қозғалыс белсенділігін денсаулық резервтерін жинақтайтын табиғи негіз ретінде қарастырған жөн.

Қоғамның қазіргі даму кезеңінде, жастарды сауықтырушы тиімді құралдардың бірі спорт болып келеді. Спорт-жоғары дәрежедегі тәртіптендіруші фактор. Бұл табиғи қызу, жүйелі бұлшық ет жұмысы кездерінде организмнің ішкі қажеттілігінен туындаған тәртіп.

Ерікті қимылдарға үйрету адамның ерікті қимыл-қозғалыс әрекеттері

Ерікті қимыл туралы ілімнің дамуы. Адам қимыл-қозғалыстарын ерікті және еріксіз деп шартты түрде екі топқа бөлуге болады. Спорттық жаттығулар құрамына кіретін ерікті қимыл-қозғалыстар, негізінен, сананың бақылауымен орындалады. Еріксіз қимылдар сананың қатысуынсыз немесе пайымдаусыз басқарылады.

Спорт тәжірибесінде кездесетін ерікті қимыл-қозғалыстардың қарапайым формаларынан бастап өте күрделі түрлеріне дейін — жалпы физиологиялық табиғаты ондаған жылдар бойы зерттелген. Бұл ғылым қазіргі заманда да толықтырылып, дамудың үстінде.

Спорттық әрекеттер организм мен сыртқы орта арасында болатын әрекетесуді тынымсыз түзетумен байланысты. Мұндай әрекеттесудің мысалы ретінде (спорттық ойындар жағдайларында) дене жаттығуларының күрделі техникасын өзгермелі сыртқы орта жағдайларында меңгеруді келтіруге болады. Жаттығуларды ұтымды орындауды қамтамасыз ететін, өте нәзік ажыратуды жасау – атқарушы бұлшық ет аппаратынан қимыл-қозғалыстарды басқаратын ең жоғарғы жүйелерге дейінгі – организмнің барлық функциялық жүйелерінің үйлесімді әрекеттерінің нәтижесі. Басқаша айтқанда, қимыл-қозғалыстарға үйрету — өте күрделі процесс. Мұндағы жетістіктер тірек-қимыл аппаратының жағдайына, оның функциялық жетілуіне, мидың талдау-қорыту қызметінің даму деңгейіне байланысты.

2.Таным және сана.

Таным проблемасы

Танымның шегі мен мүмкіндіктері туралы тұжырымдамалар

Ақиқат мәселесі

Таным мен сана

«Гносеология» — грек тілінен: «гнозис» — таным, білім, «логос» — ілім).

«Эпистемология» - лат. тілінен: «эпистема» — білім.

Таным теориясы келесі сұрақтарға жауап береді:

- Таным дегеніміз не, оның негізгі түрлері қандай?
- Танымның субъектісі және объектісі дегеніміз не?
- Танымдық үрдістің құрылымы қандай?
- Ақиқат дегеніміз не және оның өлшемі қандай?

Танымның нәтижесі – білім.

Таным объектісі – бұл зерттеліп жатқан нәрсе: дүние, жеке заттар, олардың белгілері мен қатынастары, процестер, құбылыстар, танымның өзі

Таным субъектісі – таным процесін жүзеге асыратындар. Бұл: жеке адам, адам тобы, жалпы қоғам

Сезімдік таным:

Түйсік

Қабылдау

Түсінік

Рационалдық таным

Ұғым

Пайымдау

Ой тұжырымы

Білім дегеніміз – материалдық және рухани құбылыстар туралы шынайы әрі нақты мәліметтер жиынтығы, олардың адам санасында дұрыс, объективті бейнелеуі

Гносеологиялық оптимизм – адамның дүниені танып білу мүмкіндігіне сену

Скептицизм (грек тілінен: «скепсис» – күмәндану) - адамның дүниені танып білу мүмкіндігіне күмәндану. күдікке көп орын беретін философиялық ілім (Пиррон).

Агностицизм (грек тілінен: «а» - жоқ, «гнозис» - таным) адамның дүниені танып білу мүмкіндігін жоққа шығару

И. Канттың таным теориясы бойынша, танылатын заттың екі жағы бар: оның сыртқы түрі – «біз-үшін-зат» және ішкі мәні - «өз-ішіндегі -зат».

Біріншісін сезім мүшелерімізбен бейнелейміз, екіншісін – ақыл-ойымызбен түсінеміз.

К. Поппердің «үш әлемі»

1) физикалық әлем

2) менталдық әлем

3) білім әлемі

Ғылыми танымның формалары:

- Проблема

- Идея

- Гипотеза (болжам)

- Ғылыми факт

- Ғылыми заңдар

- Теория

Ғылыми танымның әдістері:

Эмпирикалық әдістер:

- байқау

- өлшеу

- сипаттау

- индукция

- эксперимент

Теориялық әдістер

- Жалпылау

- дедукция

- модельдеу

- формализация

- математизация

Әмбебап әдістер:

- анализ және синтез

- аналогия

- классификация (жіктелім)

Сана- заттар мен құбылыстардың біздің санамызда бейнеленуі. (қалай бейнелену деген сұраққа танымдық процестер жауап береді)

Таным – бұл шығармашылық үрдісі. Танымды тек қана ойлау рефлексия деп түсінуге болмайды, ол қиялданудың, интуицияның мүмкіндіктеріне де сүйенеді.

Ғылыми шығармашылықтың нәтижесі – жаңа идеяның пайда болуы

Ғылымдағы интуиция - бұл ақиқатқа сананың қатысуынсыз, тікелей жету. Интуиция – шабыт секілді рухтанушылық. Ғылыми шығармашылықта интуиция мен логика өзара әрекеттеседі.

Кейбір ғалымдар күні-түні ойланып жүрген проблеманың шешу жолын ұйықтап жатқанда түс көру арқылы тапқан (Нильс Бор, Д.И. Менделеев, Август Кекуле және т.б.)

Тәжірибелік жұмыс №1

Тапсырма: Танымдық процестерге арналған жаттығулар. «Сөздерді тап», «Суреттегі бейнені ажырат», «Пазлдарды құрастыр»,

Тәжірибелік жұмыс №2

Тапсырма: Бейнелі –логикалық ойлауды бағалауға арналған «қисынсыз» әдісі, Байқағыштықты және зейінді анықтауға арналған әдістемесі.

Әдебиеттер:

1. Жарықбаев Қ.Б. Психология. Алматы: Ғылым, 2004.
2. Жұмабаев М.Педагогика. – Алматы: Ана тілі, 1992. – 13 – 14 б.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии.Изд.2-е-М,1946.
4. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики.-М.: Педагогика,1972.
5. Ананьев Б.Т. Избранные психологические труды.:В 2т.М.,1980.
6. Бабаев С.Б., Оңалбек Н.И. Жалпы педагогика. – Алматы: Заң мектебі, 2005
7. Аймауытұлы. Ж. Психология. – Алматы: Рауан, 1995.
8. Аймауытұлы .Ж. Психология. – Алматы: Рауан, 1995.-325б.
9. Елікбаев Н. Қазақ ұлтының психологиясы. – Қарағанды,2000.

10. Бабаев С.Б., Оңалбек Н.И. Жалпы педагогика.-Алматы: Заң мектебі, 2005.

11. Жарықбаев Қ.Б. Психология. Алматы: Ғылым, 2004.

Курс соңында тыңдаушылар:

Психологиялық-педагогикалық модуль бойынша курсқа қатысушы педагогтерге тест тапсырмаларынан сұрақтарға жауап беру ұсынылады.

Біліктілік арттыру курсының «Психологиялық-педагогикалық модуль» бойынша дене шынықтыру пәні мұғалімдеріне арналған қорытынды тесті

1. Дене шынықтыру сауықтыру түрлері

- А. Жазғы сауықтыру, еңбек сауықтыру лагері, аула клубтары, спорттық сауықтыру кешендері
- Б. Жалпы спорт түрлері
- С. Спорт жаттығулары, көңілді старт ойындары
- Д. Спорттық ойындар, эстафеталық жаттығулар

2. Ең алғаш «ақыл-есі кем балалар білім беру мен тәрбиелеудің ерекше формасын қажет етеді» деген ойды айтқан педагог?

- А. Шалва Александрович Амонашвили
- Б. Василий Александрович Сухомлинский
- С. Джон Локк
- Д. Иоганн Генрих Песталоцци

3. Инклюзивті білім беру

- А. Әлеуметтік қолдауды көздейтін және мүмкіндігі шектеулі балаларды бірлесіп оқыту және тәрбиелеу
- Б. Мүмкіндігі шектеулі балаларға білім беру
- С. Оқу бағдарламаларына сәйкес білім беру мен тәрбиелеу
- Д. Жаңартылған білім мазмұны негізінде оқыту мен тәрбиелеу

4. Мүмкіндігі шектеулі балалардың оқу дағдыларында кездесетін кемшіліктері?

А. Сабақта белсенді, кейбір тапсырмаларды жылдам, тез орындайды, өз ойын анық айта алмайды.

Б. Барлық тапсырмаларды орындауда шашыраңқы, өзін-өзі ұстай алмайды.

С. Сабақ процесіне жай қосылады, берілген тапсырманы мұғалімнің көмегінсіз орындай алмайды, оқыған мәтінін түсінбейді және түсінгенін айтып бере алмайды, тез шаршағыш, сыныптастарымен аз араласады, өз ойын анық айта алмайды.

Д. Сабақ процесінде белсенділігі төмен, мұғалімнің көмегін қажет етеді, өз ойын ашық жеткізе алмайды.

5. Психологиядағы психикалық процестер

- А. Қабылдау, ойлау, сөйлеу, ес, қиял, түйсік.
- Б. Зейін, темперамент, қиял.
- С. Қабылдау, ойлау, мінез, зейін.
- Д. Ойлау, түйсік, темперамент, мінез

6. Жас кезеңдеріне бөлу

А. Туғаннан 2 жасқа дейін бөбектік кезең, 2-3 жас сәбилік кезең, 4-6 жас мектепке дейінгі кезең, 8-10 бастауыш мектеп кезеңі, 13- 15 жас жеткіншек кезең, 15-18 жас жасөспірімдік кезең.

Б. 2 жасқа дейін бөбектік кезең, 1-4 жас сәбилік кезең, 3-5 жас мектепке дейінгі кезең, 6-10 бастауыш мектеп кезеңі, 11- 17 жас жеткіншек кезең, 17-20 жас жасөспірімдік кезең.

С. Туғаннан 3 жасқа дейін бөбектік кезең, 3-4 жас сәбилік кезең, 4-6 жас мектепке дейінгі кезең, 7-10 бастауыш мектеп кезеңі, 12- 14 жас жеткіншек кезең, 15 -17 жас жасөспірімдік кезең.

Д. Туғаннан 1 жасқа дейін бөбектік кезең, 1-3 жас сәбилік кезең, 3-6 жас мектепке дейінгі кезең, 6-10 бастауыш мектеп кезеңі, 11- 15 жас жеткіншек кезең, 16 -18 жас жасөспірімдік кезең.

7. Эмоционалды интеллект және өзін-өзі басқару әдістерін меңгеруге ықпал етеді

А. Білімділік, өзіндік сана, қарым-қатынас, жауапкершілік, ақыл-ой т.б

Б. Белсенділік, ашықтық, жауапкершілік, өзін-өзі бақылау, сыни ойлау, коммуникация, ынтымақтастық, икемділік, бейімділік, мақсаттылық, шешім қабылдай алу, эмпатия т.б.

С. Сана, қабілет, ақыл-ой, қарым-қатынас, мақсаткерлік, бейімділік.

Д. Ойлау, жүйелеу, ынтымақтастық, өзін-өзі бақылау, шешім шығару т.б.

8. Жоғарғы эмоционалды интеллектке жататын қасиеттер

А. Өз эмоцияларын түсінеді, қарым-қатынаста сезімдер мен эмоциялардың рөлін біледі, өзінің ішкі әлемін білуге және байытуға тырысады, өз эмоцияларын реттей алады, ішкі мотивациясын басқара алады, мақсатқа жетуге бағдарланған.

Б. Өз эмоцияларын түсінеді, қарым-қатынаста сезімдер мен эмоциялардың рөлін біледі.

С. Бәрін бақылауда ұстайды, мақсатқа жетуге бағдарланған, жағымды эмоцияға бейім, қарым-қатынас орната біледі.

Д. Басқа адамдармен еркін қарым-қатынасқа түсе алады, өз эмоцияларын сақтайды, ерік-жігері жоғары.

9. Төмен эмоционалды интеллектінің белгілері

А. Басқа адамдармен еркін қарым-қатынасқа түсе алмайды, өз эмоцияларын сақтайды, ерік-жігері жоғары.

Б. Ішкі мотивациясын басқара алады, мақсатқа жетуге бағдарланған.

С. Өз эмоцияларын түсінеді, қарым-қатынаста сезімдер мен эмоциялардың рөлін біледі.

Д. Дау-дамайға берілу, ашуланшақтық, жасқаншақтық, бәрін бақылауда ұстау, ызаға бой алдыру.

10. Таным субъектісі

А. жеке адам, адамдар тобы, қоғам

Б. қоғам, орта, қабылдау

С. түйсік, ойлау, қабылдау

Д. тұлға, білім алушы, мұғалім

2.3 МОДУЛЬ. БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ, ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУДЫ ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ ЖАҒДАЙЫНДА ОҚЫТУДЫҢ МАЗМҰНЫ МЕН ӘДІСТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ

Модульді оқытуға арналған әдістемелік нұсқаулар

Ұзақтығы – 42 сағат

Мақсаты:

- педагогтердің оқу-тәрбие жұмысында заманауи технологияларды қолданудағы құзыреттілік деңгейін арттыру және жеке кәсіби қызметін жетілдіру.

Міндеттер (тапсырмалар):

- дене шынықтыру пәні мұғалімдерін оқу іс-әрекетіне қажетті нормативтік және негізгі құжаттармен таныстыру;
- инклюзивті білім беру аясында заманауи аспектілерді зерттеу;
- қазіргі заманғы оқыту технологияларын дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби дамуының ресурсы ретінде пайдалану;
- дене шынықтыру пәнінен оқу үрдісінде критериалды бағалауды жүзеге асыру.

Білім беру мен тәрбиелеу жүйесіндегі дене шынықтырудың мақсаттары мен міндеттері, күтілетін нәтижелері

Оқу қызметін жүзеге асыру үшін мұғалім ең алдымен негізгі нормативтік және негізгі құжаттарға сүйену керек:

ҚР МЖМБС (Стандарт) – білім деңгейлеріне қойылатын жалпы талаптар жиынтығын анықтайды:

- оқушылардың дайындық деңгейіне;
- білім мазмұнына;
- оқушылардың оқу жүктемесінің максималды көлеміне дейін;
- оқу уақытына қарай.

Оқыту бағдарламасы – пәннің құрылымдық сипаттамасын және пәнді оқытуда қолданылатын педагогикалық әдістемелер туралы мәліметтерді беретін құжат болып табылады.

Оқу бағдарламасында қамтылған сәттер:

- пәннің мақсаты, міндеттері және мәні туралы қорытынды;
- оқу бағдарламасында әзірленген білімдер, түсініктер, дағдылар, пікірлер мен құндылықтар туралы ақпарат;
- оқу бағдарламасын оқытуда қолданылатын педагогикалық әдістемелер;
- ақпараттық-коммуникациялық технологияны түсіндіру;
- бағалау әдістеріне қысқаша шолу;
- бағдарламаның мазмұны, ондағы материалдарды (деректерді) ұйымдастыру және күрделілеу тәртібі.

Оқу жоспары – мұғалімдерге, белгілі бір пән мен сыныпқа арнайы дайындалған құжат. Оқу жоспарына кіреді:

- ұзақ мерзімді жоспар (КТЖ);
- қысқа мерзімді жоспар (сабақ жоспары).

Қазақстан Республикасы оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 (23.09 №406 бұйрығы) бұйрығымен бекітілген «Дене шынықтыру» пәні бойынша білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына өзгерістер мен толықтырулар енгізілді.

«Дене шынықтыру» пәнінің мақсаты – оқушылардың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқушылардың физикалық және психикалық денсаулығын нығайтуға ынтасын арттыру, оқушылардың спорттық қозғалыс дағдыларын меңгеруі және дене қабілеттерін дамыту болып табылады.

1. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 (23.09 №406 бұйрығы) бұйрығымен бекітілген бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпы білім беру стандартына 2-қосымшаның 23-24 тармағына сәйкес 1-4 сыныптарда «Дене шынықтыру» міндетті пән ретінде оқытылады.
2. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 (23.09 №406 бұйрығы) бұйрығымен бекітілген негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпы білім беру стандартына 3-қосымшаның 36-37 тармағына сәйкес, 5-9 сыныптарда «Дене шынықтыру» міндетті пән ретінде оқытылады.
3. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 (23.09 №406 бұйрығы) бұйрығымен бекітілген негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпы білім беру стандартына 4-қосымшаның 38, 44 тармағына сәйкес 10-11 сыныптарда «Дене шынықтыру» міндетті пән ретінде оқытылады.

2022-2023 оқу жылында «Дене шынықтыру» пәні бойынша оқу процесін ұйымдастыру кезінде мыналарды басшылыққа алу қажет:

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту ұйымдарын, орта, арнаулы, қосымша, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарын ұстау үшін педагогикалық қызметкерлерге қажетті құжаттардың тізбесін және олардың нысандарын бекіту туралы.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі №130 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылы 6 сәуірде №20317 тіркелген.
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000020317>

1-4, 5-9 сыныптарға арналған үлгілік (типтік) оқу бағдарламалары <https://adilet.zan.kz/rus/docs/> ресми сайтында бекітілген.

Оқу жоспары оқу жылы ішінде бағдарламаның бөлімдерін зерделеу реттілігін анықтайтын перспективалық жоспарға сәйкес жүзеге асырылады. Сағаттарды бөлу, сондай-ақ тоқсандағы тақырыптарды оқу реті мұғалімнің қалауы бойынша өзгеруі мүмкін.

10-11 сыныптарға арналған үлгілік (типтік) оқу бағдарламалары <https://adilet.zan.kz/rus/> ресми сайтында бекітілген.

«Қазақстан Республикасының бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру үлгілік (типтік) оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы №500 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі №412 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2022 жылы 30 қыркүйекте №29916 тіркелген.

Жалпы білім беретін пәндер бойынша үлгілік (типтік) оқу жоспарлары мен бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім деңгейлерін таңдау курстарын бекіту туралы.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі №399 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2022 жылғы 23 қыркүйекте №29767 тіркелген.

Қосымшаларға назар аударыңыз:

34) осы бұйрықтың 34-қосымшаға сәйкес бастауыш білім беру деңгейінің 1-4 сыныптарына арналған «Дене шынықтыру» пәні бойынша үлгілік (типтік) оқу бағдарламасы;

67) осы бұйрықтың 67-қосымшаға сәйкес негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9 сыныптарына арналған «Дене шынықтыру» пәні бойынша үлгілік (типтік) оқу бағдарламасы.

126) осы бұйрықтың 126-қосымшаға сәйкес негізгі орта білім беру деңгейінің 10-11 сыныптарына (жаратылыстану-математикалық бағыт, қоғамдық-гуманитарлық бағыт) арналған «Дене шынықтыру» пәні бойынша үлгілік (типтік) оқу бағдарламасы.

1-11 сыныптардағы «Дене шынықтыру» пәнін оқуға бөлінген оқу жүктемесінің көлемі жылына 108 сағатты, ал аптасына 3 сағатты құрайды. Слайдтардағы берілген кестелер.

Типтік оқу жоспарына сәйкес оқу жүктемесін азайта отырып, спорттық ойындарды өткізу үшін міндетті болып табылатын вариативті (ауыспалы) компонент есебінен «Дене шынықтыру» пәніне 1 сағат бөлінген.

Пән бойынша бағдарламның әрбір үшінші сағаты оқушылардың қозғалыс белсенділігін (спорттық және ашық ойындардың санын кеңейту арқылы) және сауығу процесін арттыруға бағытталған.

Вариативті компонент мұғалімді спорттық ойындарды тереңдетіп оқыту мақсатында оқытудың заманауи әдістері мен педагогикалық технологияларын қолдану мен енгізуге бағыттайды.

Вариативті компонентті аймақтық ерекшеліктерді, материалдық базаны, оқушылардың қызығушылықтарын және педагогикалық ұжымның мүмкіндіктерін ескере отырып, белгілі бір білім беру ұйымының дене шынықтыру мұғалімдері әзірлейді.

«Дене шынықтыру» пәні бойынша 1-11 сынып оқушыларының оқу жетістіктерін бағалау.

«Дене шынықтыру» пәні бойынша үлгілік (типтік) оқу бағдарламасына сәйкес 2-11 сыныптарда әр тоқсанның және оқу жылының қорытындысы

бойынша қалыптастырушы бағалау нәтижелері бойынша «есептелді» / «есептелмеді» қойылады.

Жиынтық бағалау қойылмайды. 1 сынып бағаланбайды.

2-11 сыныптардағы нәтижелерді қорытындылағанда және «есептелді» немесе «есептелмеді» дегенді белгілеу кезінде мұғалім (педагог) критериалды бағалау принциптерін басшылыққа алуы керек, яғни «есептелді» алу үшін, оқушы тек дене шынықтыру сабағына қатысып қана қоймай, сонымен қатар дене дамуы саласындағы білім мен дағдыларды меңгеруі қажет.

№1 практикалық жұмыс

1. «Дене шынықтыру» пәні бойынша күнтізбелік-тақырыптық жоспарлау. КТЖ қалай жасалатынын түсіндіру: 3 сағатқа және 2+1 (қысқартылған ТОВ). 5-9 және 10-11 сыныптардың бағдарламаларының айырмашылығын мысалмен көрсету.
2. Бір тоқсанға арналған бағдарламаны ескере отырып, 2,6,10 сыныптарға күнтізбелік-тақырыптық жоспар (КТЖ) құру.

№2 практикалық жұмыс

1. Дене шынықтыру сабағының қысқа мерзімді жоспары қалай құрастырылатынын түсіндіру.
2. Кез келген сынып үшін схемалық КСП құрастырыңыз.

«Ойындардағы әдіс-тәсілдерді үйрену» тақырыбындағы сабақты дайындау ұсынылады.

1 слайдқа түсініктеме: Оқу мақсаттарының жүйесі әр сынып бойынша бөлімдерге бөлінген.

Бағдарламада кодтау арқылы берілген оқу мақсаттарына назар аударыңыз. Кодта бірінші сан сыныпты, екінші және үшінші сандар бағдарламаның ішкі бөлімін, төртінші сан оқу мақсатының нөмірленуін көрсетеді. Мысалы, 5.1.3.3 кодтауында «5» сынып, «1.3» бөлімше, «3» оқу мақсатының нөмірленуі.

Мақсат деңгейлері туралы 2 слайд түсіндірмесі.

3 слайдқа түсініктеме. Бізге бөгде жаңа мақсат – тілдік мақсатты қоюға көңіл бөліңіз. Бұл сабаққа қатысты былай тұжырымдалған: бала ережені түсіндіріп, өз жұмысын өзін-өзі бағалауды жүргізе алуы керек.

4 слайдқа түсініктеме. Сабақта жұмыстың негізгі әдістері жеке, жұптық, топтық және көрнекілік болып табылады.

5 слайдқа түсініктеме. Жоспарлаудағы жаңа көзқарас тұрғысынан сабақтың құрылымын ұсынамын. Сабақтың негізгі кезеңдері бойынша түсініктеме беремін. Сабақтың 6-кезеңі маңызды, бұл сабақты қорытындылаған баланың кері байланысы.

6 слайдқа түсініктеме. Сабақты жоспарлау кезінде мұғалім пәнаралық байланыстарды орнатуы керек, мысалы, осы сабақта.

7 слайдқа түсініктеме. Келесі сұрақтар арқылы өткен сабақты талдау керек.

Мұғалімнің портфолиосы кәсіби өсудің өзін-өзі бағалау құралы

Италян тілінен «portfolio» сөз жай ғана «портфель» деп аударылады, ағылшын тілінен «portfolio» - портфель маңызды құжаттар папкасы.

Мұғалім портфолиосы – мұғалімнің шығармашылық жетістіктерін есепке алу, жинақтау және бағалау тәсілі; бұл оның қызметін реттейтін, өз қызметінің көрінісін қалыптастыратын құжаттардың жиынтығы.

Білім берудегі портфолио:

- мұғалімнің мүмкіндіктері мен жетістіктерін бейнелейтін жұмыс үлгілері мен құжаттар жинағы;
- мақсатты жүйелеу және үздіксіз өзін-өзі бағалау формасы;
- нәтижелер мен жетістіктерді түзету формасы;
- өзін-өзі дамыту және өзін-өзі жетілдіру технологиясы;
- шығармашылық белсенділікті ынталандыру және мотивацияға арналған құралдар;
- мансаптық көтерілудің презентация құралы;
- кәсіби дамуды бақылау және бағалау құралы.

Портфолио құруға негіз болады:

- жалпы білім беретін мектептердің, лицейлердің, гимназиялардың мұғалімдерін аттестаттау критерийлері;
- өзіндік педагогикалық тәжірибесі;

Мұғалімнің мақсаты: белгілі бір уақыт аралығындағы кәсіби қызметі туралы есеп беру; құжаттардың, жинақталған жетістіктері мен оқу үдерісі субъектілерінің (мұғалім мен оқушы) жұмысының негізінде шығармашылық және кәсіби өсуіңізді қадағалау мен бағалау.

Әкімшілік мақсаты: мұғалімнің жұмысын, оның жетістіктерін талдау, оның мүмкіндіктерін объективті бағалау және қиындықтарды жеңу және жақсы нәтижелерге жету жолдарын анықтау үшін ұсыныстар беру; сонымен қатар мұғалімде рефлексия дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.

Күтілетін нәтиже:

- мұғалімдердің кәсіби әлеуетін арттыру;
- мұғалімнің кәсіби шеберлігін арттыру бойынша ұсыныстар алу;
- тақырып бойынша материалдар мен әдістемелік нұсқаулықтарды жинақтау;
- портфолио (болашақта) веб-сайтын құру;
- тиімді жұмыс үрдісі үшін интернетте портфолио орналастыру, қаланың білім беру жүйесінің әртүрлі бағыттарымен байланыстарды кеңейту.

Портфолио түрлері:

Портфолионы дамыту – педагогикалық қызмет процесінде мұғалімнің жұмысындағы ілгерушілікті және оның белгілі бір уақыт аралығында жинақтаған тәжірибесін бағалау мақсатында жинақталған.

Есеп беру портфолиосы – мұғалімнің қандай да бір жоба бойынша жұмысты аяқтағаннан кейін белгілі бір нәтижеге жетуін, мұғалімдердің білімін бағалауын көрсетеді.

Портфолионы көрсету – мұғалімнің үздік жұмыстарының жинағы болып табылады. Бұл портфолио жұмыс сұхбаты үшін немесе кәсіби конкурсқа қатысу үшін пайдаланылады.

Практикалық сабақ

2023 жылғы сертификаттау ережелерімен өз бетінше танысыңыз. Проблемалық мәселелерді талдаңыз.

«Білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында дене тәрбиесі сабағын жоспарлаудың жаңа тәсілдері мен стратегиялары»

Тақырыбы: «Дене шынықтыруды оқытудың заманауи технологиялары».

Мақсаты: «Дене шынықтыру» пәнінде заманауи технологияларды қолдану туралы түсінік.

Қазіргі дене шынықтыру сабағы жаттығудың белсенді болуы, құрылған ынтымақтастық орта жағдайында жүзеге асырылуы керек, оқытуды саралау жүзеге асырылуы керек, оқу процесінде пәнаралық байланыстар жүзеге асырылуы керек. Қазіргі дене шынықтыру сабағында жоғарыда айтылғандардан басқа оқушылардың қажеттіліктерін ескерек отырып, АКТ-ны пайдалану, интерактивті оқыту міндетті болып табылады.

Әр мектеп жұмысының басым бағыты – сабақта және мектептен тыс жұмыстарда заманауи білім беру технологияларын қолдану арқылы білім сапасын арттыру.

Сондықтан қазіргі заман мұғалімі осы технологиялар саласындағы білімді жетік меңгеріп, оны өз сабақтарында сәтті қолдануы керек. Мұғалім заманауи технологияларды пайдалана отырып, оқушылардың физикалық қасиеттерін ғана емес, шығармашылық мүмкіндіктерін дамыта алады.

Оқытудағы технологиялық тәсіл:

21 ғасырдағы оқытудың мақсаты:

- өмір сүре білу;
- жұмыс істей білу;
- бірге өмір сүре алу;
- үйрене (оқу) білу.

Құзыреттіліктер арқылы білім беру үдерісіне енеді:

- технология;
- білім мазмұны;
- білім беру мекемесінің өмір салты;
- мұғалімдер мен оқушылар арасындағы өзара әрекеттесу түрі.

Технологиялық тәсілде бастапқыда оқу-тәрбие процесінің басқарылуына бағдар бар, ол мақсаттар мен оларға жету жолдарын нақты белгілеуді білдіреді.

«Оқыту технологиясы» термині оқу бағдарламаларында қарастырылған оқыту мазмұнын жүзеге асыру тәсілі болып табылады, ол нысандардың, әдістердің және оқыту құралдарының жүйесін қамтиды, соның арқасында мақсаттарға неғұрлым тиімді қол жеткізу қамтамасыз етіледі.

Әдіс – бұл әдістердің, таным операцияларының және оқыту ережелерінің жиынтығы. Әдіс әртүрлі ғылыми құралдардың көмегімен ашылуы керек. Белгілі

бір формаларда жүзеге асуы. Мұндай құрал болып табылады. Басқаша айтқанда, әдіссіз әдіс болуы мүмкін емес.

Әдістерді таңдау ерікті емес, ол келесі факторлармен анықталады:

- оқытудың мақсаты мен міндеттері;
- белгілі бір ғылым мен тақырыптың мазмұны мен әдістері;
- оқыту принциптері мен мұғалімнің ұстанымы;
- оқушылардың оқу мүмкіндіктері;
- уақыт;
- сыртқы жағдайлар;
- мұғалімдердің мүмкіндіктері.

Педагогикада оқыту әдістерінің бірнеше классификациялары қабылданған, олардың негіздері әртүрлі:

- оқу ақпаратының дереккөздерге сәйкес (көрнекі, ауызша, ойын, практикалық);
- мұғалімдер мен оқушылардың өзара әрекеттесу тәсілдері бойынша: түсіндірмелі – иллюстрациялық, ішінара ізденушілік, проблемалық, зерттеушілік.

Дене шынықтыруды оқытудың негізгі тәсілдерін, әдістерін және технологияларын жүзеге асыру 21 ғасыр құзыреттілігі, конструктивизм, тәжірибеге бағытталған оқыту және нәтижеге бағытталған.

- педагогикалық технологиялар;
- денсаулықты сақтау технологиялары;
- ақпараттық-коммуникациялық технологиялар.

Белсенді оқытуды ұйымдастыру ережелері:

- оқушылардың назардың орталығына айналдырып, олардың белсенді қатысуын және оқушы ретінде өзін-өзі түсінуін ынталандыру;
- оқытудың әлеуметтік табиғатын тану және бірлескен оқу мүмкіндігін қамтамасыз ету;
- оқу мақсатына жетуде оқушының мотивациясына және эмоциялардың шешуші рөліне бейімделу;
- оқушылардың жеке ерекшеліктерін танып, «барлық оқушылар бірдей» деген көзқарастан бас тарту;
- оқу процесіне барлығын қатыстырыңыз, барлық оқушыларға жүктеме беріңіз, бірақ артық жүктемесіз;
- кері байланысқа назар аудара отырып, оқу мақсаттарына сәйкес тиімді бағалауды қолдану;
- білім өрістері арасындағы және формальды оқу орталары мен кең қоғам арасындағы көлденең байланыстарды ілгерілету.

Топтық оқыту технологиясы

Топтық іс-шараларда, тіпті кез-келген спорттық жарыста соншалықты танымал болғандықтан, сіз тұрақты эстафетада да топтың міндеттеріне, рөлдердің бөлінуіне, орындалу тәртібіне байланысты жағдайдың дамуын модульдеуге, шығармашылық пен өзара көмекке ынталандыруға, қиын жағдайлар мен мәселелерге жауаптар мен шешімдер табуға болады.

Топтық ойындар (волейбол, баскетбол, гандбол, пионербол, футбол және т.б.) кезінде оқушылардың шығармашылық әлеуеті тек жеке жаттығуларға бағытталған сабақтармен салыстырғанда бірнеше есе артады. Топтық технологиялар – бұл студенттердің әрекетке, нәтижелі әрекетке деген өткір құштарлығын дамыту.

Дене шынықтыру сабағында топтық технологиялардың бірқатар қызметтері алып жүреді, олар: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, психотехникалық, коммуникативті, ойын-сауық, релаксация.

Бұл технологиялар психикалық, физикалық және эмоционалды күйзеліс, адамның жалпы жайлы жағдайы оң эмоциялар зарядын береді, кейбір сабақтардан кейін жағымсыз көзқарасты жояды, қиындықтарды сәтті жеңуден қарым-қатынастан қуаныш сезімін береді.

Топтық технологиялар физикалық және рухани күшті қалпына келтіруге көмектеседі, салауатты спорттық құмарлықты, командалық рухты, жеңіске ұмтылу рухын, сәтті өткен жарыстарға мақтаныш сезімін тудырады.

Мұндай жұмыс белгілі бір мәселелерді бірлесіп шешу үшін сыныпты уақытша топтарға бөлуді талап етеді. Оқушыларға мәселені талқылауға, оны шешу жолдарын көрсетуге, оларды практикалық тәжірибеде жүзеге асыруға және соңында бірлесе табылған нәтижені ұсынуға шақырылады.

Жұмыстың бұл түрі фронтальдыға қарағанда жақсырақ, оқушылардың жеке ерекшеліктерінің ескерілуін қамтамасыз етеді, ынтымақтастыққа, ұжымдық танымдық белсенділіктің пайда болуына үлкен мүмкіндіктер ашады.

Топтық жұмыс (түрлері) формасы. Жұмыстың бұл формалары оқушылардың белсенді өзара әрекеттесуі үшін осындай жағдайлар жасауды білдіреді. Оқытудың топтық формаларын қолданудың бірқатар артықшылықтары бар:

- оқушыларға оқу процесінің субъектісі болуға мүмкіндік береді: алдына мақсат қоюға, оған жетуді жоспарлауға, өз бетінше жаңа білімді меңгеруге, жолдастарын және өзін бақылауға, жолдастарының және өзінің қызметінің нәтижелерін бағалауға мүмкіндік береді;

- олардың санасын дамыта отырып, әлеуметтік ортаның тұрақты өзгермелі жағдайында қызметке дайындайды;

- пән бойынша жоғары сапалы білім береді, оқылған материалды қайталау, бірін-бірі оқыту, тірек жазбалар (конспектілер) – бұл білім сапасын арттыратын әдіс-тәсілдердің бір бөлігі;

- әрбір және әртүрлі дағдылардың жеке қабілеттерін барынша арттырады: коммуникативті (сұрақ, жауап, қарсылық, реплика, наразылық, сөйлеу, диалог, сынды сынау және түсіну, сендіру, түсіндіру, дәлелдеу, бағалау); танымдық дағдылар (салыстыру, талдау, синтездеу);

- түрлі формалар оқушыларға олар үшін жаңа рөлдерді меңгеруге мүмкіндік береді: мұғалім, кеңесші, топ қызметкері және оларды өзін-өзі басқаруға дайындайды.

Гуманистік мазмұнмен мотивтерді, қажеттіліктерді, өмірлік мақсаттарды қалыптастырады:

- ынтымақтастыққа қажетті қасиеттерді қалыптастырады: ізгі ниет, адами қарым-қатынас құндылықтарын түсіну, адам болмысының сүйкімділігі ашылады;

- дәстүрлі педагогикалық ықпал міндетті бағдарламаны жүзеге асыруға, білім беру, тыңдаушылардың қабілеттері мен дағдыларын қалыптастыруға бағытталған;

- оқушылардың топтық жұмысы мектеп өміріне бұрыннан енген. Дегенмен, оған бақылаулар ұйымдастыруда өрескел қателіктерге жол берілгенін көрсетеді. Мысалы, топтық жұмыс үшін көбінесе нұсқалар бойынша жұмыс береді.

Сондықтан бұл білім беру формасын құру керек екенін ескере отырып, дидактикалық шарттарды анықтаған жөн болады.

Дене шынықтыру сабақтарында оқытудың проблемалық әдісі өзін жақсы дәлелдеді.

Оқу-тәрбие үрдісінде проблемалық ізденіс жаттығуларын қолдану оқушылардың танымдық белсенділігін айтарлықтай арттыруға болады. Дене шынықтыру сабағында проблемалық әдісті қолдану технологиясы мыналарды қарастырады: оқушыларға оқытылатын спорт түрінің техникасы (тактикасы) бойынша бірқатар тапсырмаларды шешу ұсынылады. Есептерді шешу барысында оқушыларға проблемалық сұрақтар қойылады, жағдаяттық ізденіс талдау негізінде оқушылар оларға жауап береді, параллельді түрде есептерді шығару сапасын мұғалім түзетіп, сараланған баға қойылады.

Сабақтың басында қойылған проблемалық жағдай бүкіл сабақтың өзегіне айналады. Проблемалық жағдайды шешу алынған ақпаратты саналы түрде қабылдауға әкеледі.

Проблемалық сұрақтар оқушыларға қиындық туғызатындай күрделі болуы керек. Проблемалық жағдайлардың мысалдары:

- алдын-ала қыздырынбай жүгіруді бастауға болады ма?
- неліктен адам икемділікті дамыту керек?
- бір жерден секіру ұзындығын арттыруға болады ма?

Бақылаудың негізгі құралдары – оқушылардың жауаптары мен іс-әрекеттері, олардың дұрыстық дәрежесін, қателердің саны мен сипатын анықтау бойынша мұғалімнің аналитикалық қызметі.

Бұдан басқа, жоғары білікті спортшылардың зерттелген қозғалыс әрекеттерін кейінгі талдау және бағалау арқылы бейнелерді көруді пайдалану ұсынылады.

Проблемалық оқыту тәжірибесі оқушыда пәнді тәжірибеге және оқуға деген ынтасы болған жағдайда ғана мүмкін болады.

Мысалы:

Жоғары сынып оқушылары, ұлдар көлденең жолақта (турникте) аз тартылуды. Қалпты жағдайда олардың бірнешеуі өз алдына нақты мақсат қояды – бұл жаттығуда белгілі бір нәтижелерге қол жеткізу. Өзін-өзі дамытуды ынталандыратын міндетті сыртқы факторлар.

Менің мысалымды өзіңізге әкеліңіз.

Модульдік технология

Дене тәрбиесі процесі модульдік жоспарлау жүйелік-әрекеттік тәсілге негізделген. Соған сәйкес белсенділік деңгейінде модуль дидактикалық циклдің фрагменті ретінде танымдық, аффективті, шығармашылық-белсенділік (орындаушылық), бақылау-рефлексивті кезеңдері, сызықтық реттілікте қызмет ететін және мұғалім мен оқушының оқу іс-әрекетіндегі индикативті, мотивациялық, атқарушылық және бағалаушы құрамдас бөліктердің сызықтық бірізділікпен жұмыс істеуі. Әр оқушы «физикалық және рухани-адамгершілік өзін» дамытудың жеке бағдарламасын жасайды.

Ол бағдарламаның әрбір модулінде бар: кіріс диагностикасы; нақты жоспарланған мақсат; шешуі қойылған мақсатқа жетуге мүмкіндік беретін нақты міндеттер қою; қысқаша конспект түріндегі оқытылатын материалдың мазмұны; қойылған міндеттерді шешу жолдарын көрсету, мақсатқа жету құралдары; күтілетін нәтижелер; шығу диагностикасы (өзін-өзі бағалау); сыртқы бағалау (мұғалім, сыныптастары, балалар тобы); рефлексия; түзету.

Бағдарламаға сәйкес дене шынықтыру сабағында бүкіл оқу процесі үш үлкен блокқа бөлінген «Өзін-өзі ұйымдастыру блогы» - мотивация кезеңі, «Өзін-өзі құру блогы» - белсенділік кезеңі, «Өзін-өзі бекіту блогы» - бақылау және рефлексия кезеңі.

Дене шынықтыру пәнінен білім беру бағдарламасы бойынша оқыту модулінің принципі бойынша жүзеге асырылады: жеңіл атлетика, баскетбол, футбол, волейбол, гимнастика, жүзу, ұлттық ойындар.

Белсенді оқыту әдістерін қолдану мүмкіндік береді: оқу қызметін ұйымдастыруда жеке тәсілді жүзеге асыру; оқушылардың белсенді-танымдық және ақыл-ой әрекетін қалыптастыру; оқу әрекетіне мотивациясын арттыру; сыныпта қолайлы атмосфера құру; оқу деректерінің (материалдарының) монологтық көрсетілімін және қолжетімді көздерден алуға болатын ақпараттың қайталануын болдырмау; мектеп оқушыларының әртүрлі формадағы коммуникативті қабілетін дамыту (басқаның пікірін тыңдау, әртүрлі көзқарастарды таразылау және бағалау, талқылауға қатысу, ортақ шешім қабылдау, төзімділік және т.б.).

Оқу үрдісі барлық оқушылардың дерлік оқу процесіне қатысатындай түрде жүреді. Оқу деректерін (материалын) меңгеру процесінде оқушылардың бірлескен іс-әрекеті әркімнің өзіндік жеке үлесін қосуын, біліммен, идеялармен, іс-әрекет әдістерімен алмасуды білдіреді. Шындықты ұжымдық іздеу қызмет субъектілерінің интеллектуалдық белсенділігін ынталандырады.

Практикалық жұмыс

Талқылау:

Оқытудың әдісі мен технологиясы дегеніміз не және олардың айырмашылығы неде?

Дене мәдениетін оқыту әдістемесінің қандай классификацияларын білесіз?

Бір сабақта оқыту әдістері мен технологияларын оңтайлы таңдауды қалай түсінесіз? Ол неге байланысты?

Дене шынықтыру сабағында белсенді оқыту әдісін ұйымдастыруға мысал келтіріңіз.

2. 4 «ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ МЕКТЕПТЕ ДЕНЕ ТӘРБИЕСІНІҢ ҚАЗІРГІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ: ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ПРИНЦИПТЕРІ МЕН БАҒЫТТАРЫ»

Инклюзивті білім беру – қазіргі қоғамдағы ерекше білім беру мүмкіндіктері (БМБ) бар балалар қоғамға тартылуы мүмкін (және керек) деген түсінікке негізделген жалпы білім беруді қайта құру процестерінің бірі.

Бұл трансформация әрбір адам үшін жағдай жасауға, соның ішінде осы санаттағы балалардың білімге қолжетімділігін қамтамасыз етуге бағытталған.

Инклюзивті білім беру, баланы қандай болса, солай қабылдайды, оған білім беру жүйесін реттейді.

Инклюзивті білім беру ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудың ең перспективалы түрі болып табылады.

Қазіргі таңда Қазақстанда ерекше білім беруді қажет ететін 161156 бала бар. Қазақстандағы арнаулы білім беру ұйымдарының саны 420 бірлікті құрайды. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға мыналар жатады: нашар көретін балалар, соқыр және нашар көретін балалар санаттары (қазіргі уақытта олардың саны 8312 бала); есту қабілеті бұзылған балалар, бұл санатқа саңырау және нашар еститін балалар кіреді – 5911 бала; тірек-қимыл аппараты бұзылған балалар – 18841 бала; сөйлеу тілі бұзылған балалар – 47022 бала; психикалық дамуы тежелген балалар – 50826 бала; аутизммен ауыратын 5193 бала және ақыл-ой кемістігі бар балалар, олардың саны 25045.

ООП бар балаларды оқыту туралы Қазақстан заңнамасы

- «Педагог мәртебесі туралы» заң;
- бала құқықтары туралы заң;
- «Адам денсаулығы туралы» Кодекс;
- бала құқықтары туралы конвенция;
- Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы №6 бұйрығы;
- Қазақстан Республикасындағы мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы;
- мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік-медициналық-педагогикалық коррекциялық қолдау туралы.

Инклюзивті білім беру тұжырымдамасы

Жалпы білім беру жүйесінің барлық салалардағы қызметін ұйымдастырудың жүйелі тәсілі ретінде қарастырылатын ұзақ мерзімді стратегия.

Оқытудың бұл түрінің тәжірибесінің негізінде әр оқушының даралығын қабылдау идеясы жатыр.

Жеке және бейімделген білім беру бағдарламасын дамытуға баса назар аудару.

Арнайы білім беруде дамыған және дамып келе жатқан мүмкіндігі шектеулі балаларға тиімді көмек көрсетудің дәстүрлі түрлерін ығыстырмайды.

Ол қарсы емес, екі білім беру жүйесін біріктіреді – жалпы және арнайы, олардың арасындағы шекараларды өткізгіш етеді.

Инклюзивті білім берудің сегіз қағидасы:

1. Адамның құндылығы оның қабілеті мен жетістіктеріне байланысты емес;
2. Әрбір адам сезінуге және ойлануға қабілетті;
3. Әр адамның сөйлесуге және тыңдауға құқығы бар;
4. Барлық адамдар бір-біріне мұқтаж;
5. Шынайы білім нақты қарым-қатынас жағдайында ғана жүзеге асады;
6. Барлық адамдар өз құрбыларының қолдауы мен достығына мұқтаж;
7. Барлық оқушылар үшін ілгерілеу олардың қолынан келмейтін нәрселерден гөрі, олардың қолынан келетін нәрседе болуы мүмкін;
8. Әртүрлілік адам өмірінің барлық аспектілерін жақсартады.

Инклюзивті білім беруді жүзеге асырудағы мұғалімдердің іс-әрекетінің алгоритмі

- аурудың диагностикасымен және ауырлығымен танысу;
- осы ауру кезінде дене белсенділігінің көрсеткіштері мен қарсы көрсеткіштерін зерттеу;
- әсер етуді ұтымды жоспарлау;
- құралдарды таңдау және дене жаттығуларын таңдау, кешендерді дайындау;
- дене жаттығуларының тепе-теңдік және мөлшерлеу принциптерін ескере отырып, жүктемені шектеу;
- тұрақты дене шынықтыру сабағында жеке тапсырмаларды анықтау;
- жабдықтарды, атрибуттар мен нұсқаулықтарды таңдау және дайындау;
- отбасылық кеңес беру.

Қолданыстағы кедергілер:

- мектептердің архитектуралық қолжетімсіздігі;
- ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар көбінесе оқытуға жарамсыз болып саналады;
- бұқаралық мектептердің мұғалімдері мен директорларының көпшілігі проблемалардан жеткілікті хабардар емесе және **ООП** бар балаларды сыныптағы оқу процесіне қосуға дайын емес.

Сабақты ұйымдастыру жолдары, құралдары, әдістері мен тәсілдері.

Мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс жасау кезінде келесі әдістерді қолдануға болады:

Қалыпты дамып келе жатқан бала үшін талап етілетіннен гөрі оқытуды жекелендіру мақсатында саралап оқытуды қолдану:

- қалыпты дамып келе жатқан мектеп оқушыларының білім беру бағдарламаларында жоқ **ООП** бар балаларға арналған жұмыс бағдарламасына арнайы бөлімдерді енгізу;
- аурудың түрі бойынша жаттығулар мен тапсырмаларды жүйелеу (бар болса); көру мен есту қабілеті бұзылған, ақыл-ойы кем балалар, түрек-қимыл аппараты қызметі бұзылған, омыртқаның қисаюы бар балалар.

Сабаққа дайындық кезінде бұл балаларға жеке карточкалар – тапсырмалар дайындауға болады. Спорттық жарыстарды дайындаған кезде олар сыныптан тыс жұмыстардың бір бөлігі ретінде әзірлейтін тапсырмалардың нұсқаларын біріктіруге шақырылады.

Шаршауды болдырмау үшін әртүрлі құралдарды қолдану:

- қозғалыс және практикалық әрекеттердің кезектесуі;
- спорттық тапсырмалар мен жаттығуларды аз мөлшерде орындау;
- оқушыларды белсендіру үшін қызықты және түрлі-түсті дидактикалық материал мен көрнекі құралдарды пайдалану;
- физикалық жаттығулар;
- түзету жаттығулары;
- түзететін ашық (қозғалыс) ойындар, спорттық ойындардың элементтері;
- бейімделген дене шынықтырудың материалдық-техникалық құралдары: спорттық тренажерлар, спорттық жабдықтар; дәстүрлі емес жабдықтар.

Белсенділік деңгейін арттыру. Белсенділік – барлық психикалық процестердің маңызды сипаттамаларының бірі, ол көбінесе олардың жүруінің сәттілігін анықтайды. Бұл дене шынықтыру сабақтарында **ООВ** бар мектеп оқушыларын оқыту үдерісінің табысты болуының қажетті шарты болып табылады.

Арнайы әдістерді қолдану: көрнекілік (**иллюстрация, демонстрация**), практикалық (жаттығулар, бақылау әдістері, өзін-өзі бақылау және өзара бақылау), оқушылардың танымдық белсенділігіне ықпал ететін әдістер мен оқу құралдары, дене шынықтыру сабағында қажетті оқу дағдыларын қалыптастыру, баланың әлеуетін ашуға және дамытуға ықпал ету, оның ішінде мамандандырылған компьютерлік технологиялар.

Спецификалық (арнайы) әдістер:

1. Қатаң реттелген жаттығу әдісі мүмкін толық реттеумен жүзеге асырылады, бұл келесі шарттарды сақтауды білдіреді:
 - техниканың қимыл-қозғалыстарының, қайталанулардың, өзгертулердің және бір-бірімен байланыстарының реттілігінің берік белгіленген бағдарламасының болуы;
 - жаттығуларды орындау барысында жүктемені дәл нормалау, сондай-ақ демалыс аралықтарын нормалау және оны жүктемелермен алмастыру;
 - баланың іс-әрекетін басқаруды жеңілдететін сыртқы жағдайлар жасау, жұмыс орындарында топтарды бөлу, оқу тапсырмаларын орындауға ықпал ететін нұсқаулықтарды, снарядтарды, тренажерларды пайдалану, жүктемені мөлшерлеу, оны бақылауға әсер ету және т.б.

Бұл әдіс қозғалысты (моториканы) дамыту, психофизикалық қасиеттерді, қозғалыс қабілеттері мен дағдыларын дамыту үшін оңтайлы жағдайларды қамтамасыз етуге бағытталған.

2. Дөңгелек жаттығулар әдісі баланың бұлшық еттерге, әртүрлі органдар мен дене жүйелеріне жан-жақты әсер етуге мүмкіндік беретін белгілі бір жаттығуларды немесе тапсырмаларды орындай отырып, берілген шеңбер бойымен қозғалуынан тұрады.

Әдістің мақсаты – жаттығудан емдік әсерге жету, дененің жұмыс қабілетін (өнімділігін) арттыру. Жаттығулар бірінен соң бірі орындалады, бүкіл шеңбердің соңында демалыс беріледі.

Бұл әдісті пайдаланған кезде сізге қажет:

- әрбір баланың максималды сыйымдылығынан 20-30 пайыз аспайтын жүктемеден бастаңыз;
 - 6-8 жаттығулардың оңтайлы саны баланың жеке мүмкіндіктеріне сәйкес таңдалады;
 - шеңберді еңсеру жылдамдығын біртіндеп арттырыңыз.
3. Аралық тізбектік айналмалы оқыту жаттығуларының әдісін пайдаланған кезде мыналарды ескеріңіз:
- сабақ кезінде оқу жүктемесін біртіндеп арттырған жөн, жаттығулар санын немесе орындау қарқындылығын арттыруға болады;
 - баланың жеке қабілеттерін барынша ескере отырып, жаттығулардың қарқынын арттырыңыз;
 - жаттығуды орындағаннан кейін демалу аралықтарын сақтаңыз.

4. Ойын әдісі ойын мен ойындардың әдістемелік ерекшеліктерін көрсетеді. Дене тәрбиесінде кеңінен қолданылатын жаттығулар. Ол баланың жетекші іс-әрекетіне жақын, қозғалыс дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді. Балалармен жұмыста сюжеттік және сюжеттік емес ойындар, сонымен қатар спорттық ойындар кеңінен қолданылады. Әдіс қимыл-қозғалыс дағдыларын, дербес әрекеттерді, тәуелсіздік пен шығармашылықтың көрінісін жақсартуға мүмкіндік береді. Ойын әрекеттері баланың танымдық қабілеттерін, адамгершілік-еріктік қасиеттерін дамытады, мінез-құлқын қалыптастырады.

Бейімделген жұмыс бағдарламасы бойынша жұмыстың нақты принциптеріне мыналар жатады:

- мотивация құру;
- белсенді жұмыс пен демалысты үйлестіру;
- процестің үздіксіздігі;
- ынталандыру қажеттілігі;
- сабақтардың әлеуметтік бағыттылығы;
- бұзылған функцияларды белсендіру;
- ата-аналармен ынтымақтастық;
- тәрбие жұмысы.

Дене шынықтыру және спортпен айналысу кезінде ынталандыру атмосферасы келесі ережелерден тұрады:

- баланы өзіне қамқорлық жасау мүмкіндігінен айырмаңыз;
- оның бастамасының кез-келген көрінісін ынталандыру;
- оның физикалық дамудағы жетістіктерін атап өту;
- жетістікке жеткен сайын, бала оған назарын жоғалтқандай әсер қалдырмас үшін оған назарды күрт төмендетпеңіз;
- қабілеттер мен дағдылардың сапасына саналы түрде бақылау жасау қажет;
- өзінің құрдастарынан шексіз артта қалғанын сезінбеуі үшін эмоционалдық және интеллектуалдық дамуын жалғастыру, сондай-ақ бала, тіпті бейсаналық

деңгейде, өзінің дағдылары мен қабілеттерін алдағы ересек өмірде қолданудың нақты мүмкіндіктері бар екенін сезіну.

Сабақтарда немесе қосымша сабақтарда денсаулығында қандай да бір ауытқуы бар әрбір балаға оның жағдайына мән бермей, жеке қарау керек.

- мүмкіндігінше орындауға арналған тапсырмалар беру;
- үй тапсырмасының орындалуын қадағалау;
- құрдастар арасында ерекшеленбеу;
- денсаулығына байланысты спорттық жарыстарға қатысуға немесе төрелік етуге көмектесу;
- егер денсаулық жағдайы осы немесе басқа жаттығуларды орындауға мүмкіндік берсе, бала өзін құрдастарынан кем сезінбеуі үшін бағдарламаға сәйкес сынақтардан өтіңіз.

ООП бар балалармен жұмыс жасағанда, мәжбірлеуге болмайтынын еске ұстаған жөн, табиғи ойын ортасы әр баланың өз орнын табуға, ынталылық пен дербестік танытуға, табиғи қабілеттерін жүзеге асыруға қолайлы жағдай жасау, жаңа жағдайларға тез бейімделу, тәуелсіз өмір сүруге сенімдірек сезінеді.

Бұл жағдайда ойынның мотивациялық әлеуеті ерекше білім беру қажеттіліктері бар мектеп оқушыларының оқу бағдарламасын тиімдірек меңгеруіне бағытталған. Әрине, мұның барлығы балаларға қолжетімді деңгейде және мұғалімнің көмегімен жасалуы керек. **ООП** бар оқушыларға арналған сабақтардың мазмұнын таңдағанда, бір жағынан қолжетімділік принципін ескеру керек, ал екінші жағынан (деректерді) материалды тым жеңілдетпеуге тырысу керек. **ООП** бар балалар тобы өте біркелкі емес болғандықтан, тапсырма әр оқушының мүмкіндіктеріне сәйкес қойылуы керек.

Педагогикалық тактің көрінісі. Кішкене ғана жетістікке жету үшін үнемі мадақтау, дамуында ауытқуы бар әрбір балаға дер кезінде көмек көрсету, өзіне деген сенімділік пен қабілеттерін арттыру.

Қорытынды.

ООВ бар балалар оқитын сыныптардағы дене шынықтыру сабақтарында балалардың диагностикасын ескеру, сабақты соған сәйкес жоспарлау, балаларға жүктемені бөлу және оқытудың формалары мен әдістерін таңдау керек. Мұндай балаларға олардың дағдыларын, қабілеттерін, денсаулық жағдайын және тіпті көңіл-күйін ескере отырып, жеке қарау керек.

Қазіргі Қазақстандағы заманауи білім беру үшін инклюзивті білім беру өте қажет. Бұл көптеген факторларға байланысты. Ең алдымен, бұл дамуында кемістігі бар балалар санының артуы, бұл оқуға жеке көзқарастың қажеттілігін анықтайды.

Практикалық жұмыс №1.

Дене шынықтыру сабағын жоспарлау бойынша әдістемелік ұсыныстарды талдау.

Практикалық жұмыс №2.

Сабақты жоспарлауда ұсыныстарды көрсету.

Практикалық жұмыс №3.

Диагнозы бар оқушыларға арналған жеке дене шынықтыру бағдарламасы (таңдау). КТЖ құрастыру.

«ДЕНСАУЛЫҚТЫ САҚТАУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ»

Дене шынықтыру сабақтарында келесі технологиялар қолданылады: денсаулық сақтау, ойын, ақпараттық-коммуникациялық, деңгейлік саралау технологиясы және бәсекеге қабілетті.

Денсаулықты сақтау технологиялары.

Дене шынықтыру мұғалімі – ерекше мамандық. Оны таңдаған мұғалім балалардың денсаулығына, олардың физикалық, психикалық, адамгершілік және әлеуметтік дамуына жауапты болады.

Сондықтан кәсіби қызметте денсаулық сақтау технологиялары маңызды орын алады, оның мақсаты оқушыларға мектепте оқу кезеңінде денсаулығын сақтау мүмкіндігін беру, оның бойында салауатты өмір салтын ұстануға қажетті білім, білік, дағдыны қалыптастыру, алған білімін күнделікті өмірде пайдалана білуге үйрету.

Денсаулықты сақтайтын білім беру технологиялары оқушылардың денсаулығына әсер ету дәрежесі бойынша барлық технологиялардың ішіндегі ең маңыздысы болып табылады, өйткені олар балалардың танымдық әрекетінің жас ерекшеліктеріне, қозғалыс және статикалық жүктемелердің оңтайлы үйлесуі, шағын топтарда оқыту, визуализацияны қолдану және ақпарат берудің әртүрлі формаларының үйлесімі негізінде жүзеге асырылады.

Педагогикалық қызметте денсаулық сақтаудың педагогикалық теологиясы мыналарды қамтиды: балаларды медициналық тексеру нәтижелерімен танысу; оларды оқу-тәрбие жұмысында ескеру; оқушылардың және жалпы отбасының салауатты өмірін құруда ата-аналарға көмек көрсету; оқуға қызығушылықпен қарауға жағдай жасау.

Денсаулықты сақтаудың негізгі бағыттарының бірі – сыныпта салауатты психологиялық климат құру.

Осылайша, жетістік жағдайы жалпы оқу үдерісіне оң мотивацияны қалыптастыруға ықпал етеді, сол арқылы эмоционалдық шиеленісті төмендетеді, білім беру процесінің барлық қатысушыларының қарым-қатынасының жайлылығын арттырады.

Бақылау сынақтары, тапсырмалар, тестілеу жеке тапсырмаларды әзірлеуге арналған бастапқы (және ағымдағы) ақпаратты береді, оның мәні оқушының әрбір тұрақты уақыт кезеңінде әрі қарай жылжуы керек, ол келесі сынақпен расталады.

Бұл жағдайда оқушыны басқалармен салыстырмай, өзімен салыстыру маңызды: бүгін мен кешегіден жақсы болдым, ал ертең мен бүгінгіден де жақсы болуға тырысамын. Бұл тапсырманы орындау үшін сіз оны нақты етіп, оқушыларды белсенді жұмыс жасауға ынталандыруыңыз керек.

Сабақ барысында оқу әрекетінің әртүрлі түрлерін кезектестіріп отыру керек; оқушылардың бастамасын белсендіруге және шығармашылықпен өзін-өзі көрсетуге ықпал ететін әдістерді қолдану.

Сабақтағы эмоционалды ахуалдың да маңызы зор: «жақсы күлкі денсаулық береді», сабақтың басты сипаты, сабақтың басындағы эмоционалды мотивация, жетістік жағдайын құру. Және әрине жұмыстың формаларын, мазмұны мен әдістерін таңдауда оқушылардың жасы, жыныс, денсаулық жағдайы, даму деңгейі мен дайындығы ескеріледі.

Сабақтарда санитарлық-гигиеналық нормаларға (жарықтандыру, ауаның сипаттамалары, температуралық жағдайлары) сәйкес қажетті жағдайлар қамтамасыз етіледі. Сабақтар негізінен ашық ауада өткізіледі.

Ойын технологиясы. Тәжірибе көрсеткендей, жас ерекшеліктерін ескере отырып, ойын технологияларын қолдану өзектілігін жоғалтпайды. Ерекшеліктер бар болса да, әр жаста өз ойын жиынтығы бар. Ойын технологиясы кәдімгі сабақты қызықты және тартымды етуге мүмкіндік беретін оқытудың ерекше түрі. Дене шынықтыру сабағында ойын әрекеті оқу процесінде маңызды орын алады.

Ойын әрекетінің құндылығы оның яғни, баланың психологиялық-педагогикалық болмысын есепке алуында, оның қажеттіліктері мен қызығушылықтарын қанағаттандыруында.

Ойын типтік әлеуметтік мінез-құлық дағдыларын, нақты құндылықтар жүйесін, топтық және жеке әрекеттерге бағдарлауды қалыптастырады, адамдар қауымдастығындағы мінез-құлық стереотиптерін дамытады.

Мектептегі сыныптағы ойын әрекеттері оқушылардың оқу әрекетіне қызығушылығын арттыруға мүмкіндік береді. Ойында үлгіленген нақты іс-әрекеттердің мысалдары негізінде қосымша ақпаратты білуге мүмкіндік береді, ойындағы жігіттерге қиын жағдайларда тез жауапты шешім қабылдауды үйренуге көмектеседі.

Сабақтардың ойын түрлерін қолдану оқушылардың шығармашылық әлеуетінің артуына және материалды тереңірек, мазмұнды және жылдам меңгеруге әкеледі. Оқу-тәрбие процесінде жұмыстың ойын түрлері бірқатар функцияларды атқара алады: оқыту, тәрбиелеу, түзету-дамыту, психотехникалық, коммуникативті, ойын-сауық, релаксация.

Қазіргі өмірдің қарқынының үдеуі жас ұрпақты тәрбиелеуде ойынды белсендірек пайдалану міндетін қойып отыр. Ойындардың психикалық, физикалық және эмоционалдық күйзелістердің үйлесімді үйлесімін, жалпы қолайлы жағдайды қамтамасыз ету үшін қажет екендігі қазір анық болып отыр.

Бастауыш және орта деңгейлерде мобильді ойындарға ерекше назар аудару керек, өйткені бұл жаста ойын әрекеттерінің негіздері қаланады, ойын дағдыларын және спорттық ойындарды одан әрі оқу мен меңгеру үшін қажетті техникалық және тактикалық өзара әрекеттесуді жетілдіру бағытталған.

Және әрине ашық ойындар қозғалыс қабілеттері мен дағдыларын дамыту үшін тамаша негіз болып табылады.

Бағдарламаның «Жеңіл атлетика» бөлімінде жүгіру, секіру мен лақтыру дағдыларын бекітуге және жетілдіруге, жылдамдықты, жалдамдық-күш қабілеттерін, кеңістікті бағдарлау қабілеттерін және т.б. дамытуға бағытталған ашық ойындар пайдаланылады.

Бағдарламаның «Спорттық ойындар» бөлімінде – оқытылатын спорттық ойындардың тактикалық-техникалық дағдыларын меңгеруге арналған ойындар мен эстафеталар.

«Гимнастика» бөлімінде – жекпе-жек өнерінің элементтері бар ашық ойындар. Балалардың ерекшеліктеріне байланысты әрбір ойынды қолдануға болмайды, себебі ойыншылардың өзара әрекеттесуінде ойынның күрделілік деңгейін және оның күрделілігін ескеру қажет. Ойын қолжетімді және түсінікті болса, қызықты болады.

Ол үшін балалардың жасы мен жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оның ережелері мен дағдыларын сақтауды көздейтін бір ойынның әртүрлі нұсқаларын қолдануға болады. Ойын пайдалы болу үшін оны ұсақ-түйекке дейін ойластыру керек. Ойын ережелерін, қауіпсіздік шараларын, ойыншылар үшін де, ойынды көру үшін де қаатаң сақтау керек.

Дидактикалық бағыттағы ойындар балаларды қозғалыстарды және сабақта, күнделікті өмірде алынған білім мен фактілерді біріктіруге, оларды қоршаған шындықтың біртұтас көзқарасына жүйелеуге үйретеді.

Бәсекеге қабілетті технолоия. Бәсекеге қабілетті технологияның мақсаты – қозғалыс қабілеттерінің максималды көрінісін ынталандыру.

Командалық жарыстар осымен қатар өзара көмек, өзара жауапкершілік және жарыс мақсатына – жеңіске жету үшін бүкіл команда алдындағы жауапкершілік қатынастарымен сипатталады.

Бәсекелестік әдісі әртүрлі педагогикалық міндеттерді шешуде қолданылады – дене, ерікті және адамгершілік қасиеттерді тәрбиелеу, қабілеттерді, дағдыларды және оларды күрделі жағдайларда ұтымды пайдалана білуді жетілдіру.

Бұл әдіс сабақтың эмоционалдық бағыттылығының артуына, ойынға деген қызығушылығының артуына, техникалық мен тактикалық дағдыларды жетілдіруге және дене қасиеттерін дамытуға ынтасының артуына әкеледі.

Адамгершілік-еріктік қасиеттерді тәрбиелеуде де бәсекелестік әдісінің маңызы ерекше зор: мақсаттылық; бастамалық; шешушілік; табандылық; қиындықтарды жеңу қабілеті; өзін-өзі бақылау; жанқиярлық және т.б.

Дене тәрбиесіне дифференциалды көзқарас.

Қазіргі сабақтың ең маңызды талабы – оқушылардың денсаулық жағдайын, жынысын, дене дамуын, қимыл-қозғалысын, психикалық қасиеттерінің даму ерекшеліктерін ескере отырып, сараланған және жеке көзқараспен қарау.

Мақсаты: жүйелі дене шынықтыруға қызығушылықтарын ояту.

Деңгейді саралау технологиясы. Дене шынықтыру сабағында деңгейлік саралау технологиясын қолдану арқылы оқушылардың денсаулығын нығайтып, дене белсенділігін дамытуға болады. Сабақтардың негізгі нәтижелері балалардың аурушандығының алдын-алу, сонымен қатар дене шынықтыру жаттығуларына қызығушылықты арттыру, әр адамның өзін-өзі жүзеге асыру және жетістікке жету мүмкіндігі болып табылады. Технологияның бұл түрі келесі бағыттарда қолданылуы мүмкін:

- дайындық пен даму деңгейін, ойлау ерекшеліктерін және пәнге деген танымдық қызығушылығын ескеретін тапсырмалар;
- қол жеткізілген нәтижені ғана емес, сонымен қатар оқушының дене дайындығының өзгеру динамикасын ескеру;
- оқушыларды денсаулық жағдайын ескере отырып топтарға бөлу;
- денсаулығына байланысты сабақтан босатылған оқушылар үшін реферат тақырыптарын бекітіп дайындау, немесе олар сабақта сыныптастарының жұмыстарына төрешілік жасауға, бағалауға тарту;
- түрлі спорттық және мектепшілік жарыстарға оқушыларды қосымша сабақтарға тарту;
- дарынды балалардың әртүрлі деңгейдегі жарыстарға қатысуы.

Оқытуды дифференциациялау (білім берудегі сараланған тәсіл) әртүрлі мектептерге, сыныптарға, топтарға олардың контингентінің ерекшеліктерін ескеру мақсатында әдістемелік, біртекті топтарда оқытуды қамтамасыз ететін психологиялық-педагогикалық және ұйымдастырушылық-басқару шараларын жасау болып табылады.

Біртекті топтардың қалыптасуына негіз болатын балалардың өзіне тән жеке психологиялық ерекшеліктеріне сәйкес дифференцияға бөлінеді:

- жас құрамы бойынша (мектеп сыныптары, жас параллельдері, әртүрлі жас топтары);
- жынысы бойынша (ер, әйел, аралас сыныптер, командалар, мектептер);
- қызығушылық саласы бойынша (гуманитарлық, физика-математикалық, биологиялық-химиялық және басқа топтар, бағыттарға мектеп бөлімдері);
- психикалық даму деңгейі бойынша (жетістік деңгейі);
- тұлғалық-психологиялық түрлері бойынша (ойлау түрі, мінез, темперамент және т.б.);
- денсаулық деңгейіне сәйкес (дене шынықтыру топтары, нашар көретіндер, нашар еститіндер топтары, стационарлық сыныптар).

Егер әрбір оқушыға оның жеке қабілеті мен мүмкіндіктеріне сәйкес уақыт берілсе, онда мектеп бағдарламасының негізгі өзегін кепілдендірілген түрде игеруге болады.

Тұлғаға бағытталған оқыту технологиясы.

Оқушыға бағдарланған оқыту технологиясы оқу пәндері арқылы оқушылардың тұлғалық (әлеуметтік маңызды) қасиеттерін дамытуды көздейді. Қазіргі дене шынықтыру сабағын өткізу және оның тиімділігін арттыру оқушыға бағытталған оқыту мәселесін дамытпай мүмкін емес.

Оқу жылының басында тестілеудің көмегімен дене дайындығы деңгейін және оқушылардың денсаулық жағдайын (медициналық құжаттар бойынша) анықтау. Дене шынықтыру пәні бойынша төмен және жоғары нәтиже беретін оқушылар үшін оқушыға бағытталған және сараланған тәсілдер маңызды. Қозғалыс қасиеттерінің даму деңгейінің төмендігі көбінесе оқушылардың дене шынықтыру сабағында үлгермеуінің негізгі себептерінің бірі болып табылады, ал деңгейі жоғары оқушылар орташа оқушыға арналған сабақтарға қызығушылық танытпайды.

Оқушыларды негізгі және дайындық топтарына бөлумен қатар, әрбір дерлік сыныпта балаларды тағы бірнеше топқа (санаттарға) бөлуге болады:

- мүлдем сау балалар, бірақ жұмыс жасауға дайын емес;
- ауруына байланысты дайындық тобына уақытша ауыстырылған балалар;
- мазақ етуден қорқатын физикалық дамуы нашар балалар, оқшауланады;
- физикалық тұрғыдан жақсы дамыған балалар, егер олар үшін бұл өте оңай және қызық болмаса, сыныпта оқуға деген құштарлығын жоғалтуы мүмкін.

Сондықтан тапсырмаларды да, мазмұнын да, бағдарламалық материалды меңгеру, жетістіктерді бағалау қарқынын да саралау қажет.

Тұлғалық-бағдарлы оқытудың мазмұны – қимыл-қозғалыс әрекеттеріне саралап оқытудың педагогикалық технологияларының, дене қасиеттерін дамытудың, білім мен әдістемелік дағдыларды қалыптастырудың және оқу-тәрбие процесін басқарудың, физикалық кемелдікке жетуді қамтамасыз етудің технологияларының жиынтығы.

Практикалық жұмыс №1.

Сараланған тәсілмен сабақ алгоритмін құру.

Практикалық жұмыс №2.

Дифференциацияның ұсынылған түрлерін пайдалана отырып, оларға мысалдар таңдаңыз.

Оқытудың жобалық әдісі – шығармашылық және танымдық процестерді, сыни тұрғыдан ойлауды, білімді өз бетінше меңгеру және оны практикада қолдана білуге бағытталған әдіс.

Білім беруді жаңғырту барысында «Дене шынықтыру» пәнін оқытудағы негізгі міндеттердің бірі – дене шынықтыру және спорт, олардың тарихы мен қазіргі заманғы дамуы, салауатты өмір салтын қалыптастырудағы рөлі туралы білімдерін дамыту.

Балаларды теорияны оқуға немесе теориялық бөлігін оқуға, оған көп көңіл бөлмей, қажетті қозғалыс әрекетінен айыру мұғалімнің дене шынықтырудың теориялық бөлігін оқытуда жаңа стратегияларды іздеуге мәжбүр етеді. Тәжірибе көрсеткендей, жобалар әдісін енгізу ең ұтымды болып табылады.

Жоба әдісі бірден бірнеше мәселені шешуге мүмкіндік береді:

- оқушылардың жеке құзыреттіліктерін дамыту;
- оқу процесінің интеграциясы;
- сабақта уақытты үнемдеу.

Жобалар технологиясы ғылыми-зерттеу және жобалық қызметке қызығушылық танытатын бастауыш, негізгі және орта мектеп оқушылары үшін, сондай-ақ дарынды оқушылар үшін қолайлы.

Дене шынықтыру сабағындағы жобалық технология оқушының жеке қызығушылығына сәйкес мақсатты іс-әрекеті арқылы белсенді негізде оқытуды құруға мүмкіндік береді. Жобаны құрастыру кезінде ол объектіден оқу субъектісіне айналады, өз бетімен білім алады және өз білімінің мазмұнына белсенді түрде әсер етеді. Мұндай жұмыс дене шынықтыру сабақтарының тек физикалық тұрғыдан ғана емес, сонымен қатар интеллектуалдық жағынан да дамитынын түсінуге мүмкіндік береді.

Жобалық іс-әрекет – проблемалық жағдаяттарды құру, білімді жаңартуды қажет ететін күрделі мәселелерді іздеу мен шешуде оқушылардың танымдық белсенділігін белсендіру, гипотеза құру.

Жобалық әдіс әрқашан оқушылардың осы жұмысқа бөлінген уақытында (сабақтың бірнеше минутынан бірнеше аптаға, кейде айларға дейін) орындайтын өз бетінше әрекетіне (жеке, жұптық, топтық) бағытталған.

Жобалардың түрлері әртүрлі. Төрт негізгі категория бар:

- ақпараттық-зерттеу жобасы;
- жобаны қарау;
- өндірістік жоба;
- драмалық жобалары.

Дене шынықтыру сабағындағы жобалар дене тәрбиесінің адам ағзасына әсерін зерттеуге, спорт тарихын зерттеуге, жарыстар мен спорттық мерекелерді дайындауға және өткізуге арналған жобалар және т.б.

Жобалық оқыту технологиясын қолдану оқушылар үшін оқу үдерісін қызықты етеді: оқушылардың тақырыптары бойынша материалды өз бетінші жинауы, белгілі бір дене жаттығуларының жиынтығын орындау немесе өзіндік жетілдіру үшін белгілі бір дене дағдыларын меңгеру қажеттілігін теориялық негіздеу, ерікті қасиеттерді тәрбиелеу.

Оқушылар өз жобасын жасаған кезде денсаулықты сақтаудың және дене шынықтырудың әртүрлі әдістерін қолдануда білім негізін қалайды.

Оқушылардың өз жобалары үшін өз бетінше алған ақпараттары сабақта алған қозғалыстарының өмірлік қажеттілігін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Оқушылар осылайша, дене жаттығуларын сауатты орындаудың шартты ретінде қажетті пәннің теориясы бойынша сауатты болады. Жобалық технологиялар қозғалыс әрекеті сабағын оқу сабағына айналдыруға мүмкіндік береді.

Әрбір мектепте қимыл-қозғалыс белсенділігі шектеулі оқушылар бар, олар үшін бұл әрекет түрі өзін көрсетуге мүмкіндік береді. Оқушылардың жасына, қызығушылығына, қабілетіне қарай зерттеуге арналған жобалар мен тақырыптар ұсынылады. Қалай болғанда да балалар өз іс-әрекеттерін жоспарлауды, шығармашылық тобында жұмысты бөлуді үйренеді, мұнда әркім өз үлесін қосады және әркімнің жеке жауапкершілігі бар.

Яғни, жоба «бес Б» болып табылады:

Проблема – Жобалау (жоспарлау) – ақпаратты іздеу – өнім – презентация.

Жобалау-зерттеу іс-әрекеті қабілет деңгейі әртүрлі балалардың барынша дамуына жағдай жасайды, мұнда әрбір оқушы: «Мен істей аламын! Мен білемін! Менің қабілетім жтеді!

Технологияны қолданудың оң нәтижесін қарастыруға болады:

- балалардың пәнге деген қызығушылығының артуы айтарлықтай;
- материалды (деректі) игеру пайызының артуы;
- АКТ қолдану сүйікті әдіс, ал жобалық іс-әрекет балаларды оқыту құралы;
- жоғары сынып оқушыларының осы жұмыс түріне деген қызығушылығын, демек, оқу үлгерімін арттыру.

Сыныптан тыс жұмыстарда және сабақта ақпараттық компьютерлік технологияларды (АКТ) пайдалану дене шынықтыру пәнін заманауи етеді. АКТ-ның электрондық, бағдарламалық және ақпараттық құрамдас бөліктері болып табылады, олардың бірлескен жұмысы қоғамның дамуымен байланысты мәселелерді шешуге мүмкіндік береді.

Дене шынықтыру сабағы практика болғанымен, теорияның орны бар. Мұғалім әрбір оқушының белсенділігін, шығармашылығын көрсетуге, қимыл-қозғалыс және танымдық әрекетін белсендіруге мүмкіндік беретін оқыту әдістерін тауып, қолдануы қажет. Қазіргі педагогикалық технологиялар, сонымен қатар интернет ресурстарын, жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану мұғалімнің максималды нәтижеге жетуіне мүмкіндік береді.

АКТ оқу процесін жаңа, жоғары деңгейде ұйымдастыруға, оқу материалын неғұрлым толық меңгеруді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар ақпаратты іздеу және сақтау, дене шынықтыру сабақтарын жоспарлау, бақылау мен басқару, тартылғандардың денсаулық жағдайын және дене дайындығы деңгейін диагностикалау мәселелерін шешуге мүмкіндік береді.

Сабақта презентацияларды пайдалану теориялық материалды толығырақ және көрнекі түрде беруге мүмкіндік береді, бұл оқу процесін барынша тиімді етеді. Жұмыстың бұл түрін үйреніп жатқан қимылдарды орындау техникасын зерделеу кезінде қолдануға болады, өйткені визуалды суреттің көмегімен бұл қозғалысты орындау кезеңдерімен қатар қысқа фрагменттерге де бөлуге болады және оқушыларға қозғалыс әрекеттерінің техникасы туралы дұрыс түсінік қалыптастырады. Сондай-ақ презентация арқылы спорттық ойындардың ережелерін, ойыншылардың тактикалық іс-әрекеттерін түсіндіруге, тарихи оқиғаларды, спортшылардың өмірбаяндарын түрлі-түсті етіп көрсетуге болады. Ақпараттың көрнекі ауқымының болуы оны есте сақтауға мүмкіндік береді.

Жалпы дамыту жаттығулары (ЖДЖ) жинақтары бар флеш-презентациялар мен бейнероликтер жасау мұғалімнің көмекшісі бола алады. Мұндай материалды пән мұғалімдері таңғы жаттығулар кезінде де пайдалана алады.

Үй тапсырмасының бір түрі «Салауатты өмір салты және мен», «Шындау жолдары», «Қазіргі қалпына келтіру әдістері», «Гимнастика» және т.б. тақырыптарда презентация жасауы мүмкін. Мұндай тапсырмаларды балалар өз бетінше де, топта да орындай алады, бұл олардың шығармашылық қабілеттерін көрсете отырып, жобаларды («Қозғалыс белсенділігінің оқушы денсаулығына әсері» жобалық жұмысы) жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Сабақта оқушылардың білімін тексеру және бекіту мақсатында тест жұмыстарын жүргізуге де болады. Тестілеу бағдарламаларын пайдалану бөлімдер мен сұрақтардың шектеусіз санын қосуға мүмкіндік береді, бұл шұғыл қажеттіліктерге және нақты тест қатысушыларына арналған тесттерді өзгертуге мүмкіндік береді.

АКТ-ны сыныптан тыс жұмыстарда да қолдануға болады: командаларды таныстыру, жарыстарды безендіру, жарыстарды сипаттау және т.б.

Сондай-ақ электронды білім беру ресурстары оқушыларға үйде отырып сабақта өтілген тақырыптарды тереңірек білуге, дене қасиеттерін жақсартуға қажетті жаттығуларды табуға және салауатты өмір салты саласындағы білімдерін толықтыруға мүмкіндік береді.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар дене мен ой еңбегін ұштастырып, оқушының интеллектуалдық және шығармашылық қабілеттерін дамытып, жалпы дүниетанымын кеңейтеді.

1. АКТ-ны пайдалана отырып, техникалық жаттығуларды орындау әдістерін көрсетуге болады және т.б.
2. Оқушылардың теориялық білім деңгейін, (тест) шығармашылық, зерттеу жұмыстарын тексеруге болады.

Практикалық жұмыс №3

Топтарға 5 слайдтан тұратын «Ақпараттық компьютерлік технологияны (АКТ) қолдану» презентациясын жасау.

«Дене шынықтыру сабақтарындағы критериалдық бағалау»

Бағалау – оқушының сабақтағы іс-әрекетінің тиімділігін көрсететін процесс.

Белгі – бұл бағалаудың сандық көрінісі. Белгіні сан ретінде көрсетуге болады («5», «4», «3» немесе ұпай саны), әріп (А, В, С) немесе тіпті символ («жұлдызша», «үшбұрыш», «шеңбер» және т.б.). Баға – бағалау процесінің нәтижесі. Бағалау өте әртүрлі болуы мүмкін.

Критериалды бағалау:

- оқушының жеке басы емес, оның жұмыс бағаланады;
- оқушының жұмысын бағалау критерийлері бойынша тексеріледі;
- оқушыларға бағалар тек оқығандары үшін қойылады;
- оқушылардың өзін-өзі бағалауға және оқуға деген ынтасы артады.

Формативті бағалау:

- оқыту мақсаттарына сәйкес бағалау критерийлерін нақты тұжырымдау;
- оқу мақсаттары мен бағалау критерийлеріне сәйкес тапсырмалар жасау;
- тапсырмаларға дескрипторларды әзірлеу;
- оқушыларды тиімді кері байланыспен қамтамасыз ету;
- оқыту және бағалау процесін түзету.

Дене шынықтыру сабағында бағалау – балаларды пәнді оқуға ынталандырудың ең күшті жолдарының бірі. Мотивацияның болмауы дене шынықтыру сабақтарына қатысуды азайтады, бұл материалды игеру сапасын төмендетеді. Дене шынықтыру сабағында бағалау мыналарды қамтиды: сабақтағы белсенділік (оқушының жеке сабақтағы қызметі бағаланады), стандарттар шкаласы (бағдарламалық материалды меңгеруді бағалау), оқудағы прогресс (оқушылардың физикалық даму динамикасын талдауға мүмкіндік береді).

Бағалау міндеттері:

- оқушыларды оқу бағдарламасын меңгерудегі бар кемшіліктерді жоюға ынталандыру;
- оқу процесінің әр кезеңінде әр оқушының дайындық деңгейін анықтау;

- жоспарланған оқу нәтижелеріне қол жеткізу үшін жеке прогресті қадағалау және оқушының жеке даму траекториясын түзету;
- әртүрлі қызмет түрлерін орындау үшін алынған бағалаудың маңыздылығын саралау;
- мұғалім, оқушы және ата-ана арасындағы кері байланысты қамтамасыз ету.

«Дене шынықтыру сынағы бойынша талаптар» әдістемелік ұсынымдарына жүгінейік.

Бағалау жан-жақты болуы керек. Басқа жалпы білім беретін пәндерден айырмашылығы дене шынықтыру бойынша үлгерімді бағалаудың ерекшеліктері:

- психикалық сапаларды, қасиеттер мен күйлерді ғана емес, сонымен қатар дене бітімінің, физикалық дамудың, физикалық қабілеттердің және оқушылардың денсаулық жағдайының ерекшеліктерін толық және терең есепке алу қажеттілігі;
- критерийлердің кең ауқымы, мұнда тек білім ғана емес, сонымен қатар нақты қозғалыстар мен дағдылар, дене шынықтыру – сауықтыру іс-әрекетін жүзеге асыру әдістері, мектепте үйренген білім мен дене жаттығуларын стандартты емес жағдайларда қолдану мүмкіндігі ескеріледі;
- жеке физикалық даму мен дайындықтың барысын объективті және дәл бақылауға мүмкіндік беретін бағалаудың объективті сандық шарттарының болуы.

Оқушылардың дене шынықтыру бойынша білімін бағалау кешенділікпен сипатталады және тек жекелеген компоненттер бойынша бағалау практикалық емес.

Бағаланады: дене дайындығы, практикалық қабілеттер мен дағдылар, теориялық білім, дене шынықтыру – сауықтыру іс-әрекетін ұйымдастыру дағдылары, бастапқы немесе алдыңғы аралық мәндермен салыстырғанда бағаланатын параметрлердің динамикасы (өсуі) (денсаулықтың, дене дайындығының базалық деңгейі ескеріледі), жалпы оқу қабілеттері мен дағдыларының қалыптасуы.

Жеке ерекшеліктері.

Дене тәрбиесіндегі жетістіктерді бағалай отырып, мұғалім оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеруі керек, олардың дене тәрбиесіндегі маңызы ерекше.

Қарастырылатын жеке ерекшеліктерді екі үлкен топқа бөлуге болады: дене және психикалық.

Дене – бұл физикалық дамудың ерекшеліктері (дене ұзындығы мен салмағы), дене бітімінің түрі. Бағалау кезінде өзіне деген ең ұқыпты және нәзік көзқарас артық салмағы бар және дене түрі әлсіз балаларды талап етеді. Кейбір жағдайларда дененің құрылымдық ерекшеліктеріне, тірек-қимыл аппаратына назар аудару керек, бұл да бағдарламаның жеке бөлімдерін меңгеруге немесе стандарттарды орындауға әсер етеді.

Оқушылардың үлгерімін бағалау кезінде жеке тұлғаның психикалық ерекшеліктерін де ескеру қажет. Қабылдауы мен ойлауы тежелген балаларға мұғалімнің тапсырмаларын түсінуге, жауап беруге дайындалуға және жаттығуды орындауға көбірек уақыт қажет. Қозғалыс есте сақтау қабілеті нашар оқушылар үшін игерілген қозғалыстардың қажетті үлгілерін немесе жеке бөлшектерін жаңғырту қиынырақ. Эмоционалды қозғыш оқушылар өздерінің жетістіктерін

көрсете алатын тыныш, достық орта құруы керек. Шешімсіз, ерікті қасиеттері жеткіліксіз дамыған оқушыларға тапсырмалардың қиындатылған жағдайларына бейімделуге уақыт беру керек, оларға сенімді сақтандыру мен көмек көрсету және т.б.

Жеке дара ерекшеліктерді ескерген кезде мұғалім барынша әдепті, зейінді болуы, оқушының қадір-қасиетін төмендетпеу, бағалауды оқушылардың дене шынықтыруға қызығушылығын арттыруға және одан әрі дамытуға ықпал ететіндей етіп қолдануы керек.

Дене шынықтыру сабағында оқушыларды бағалау критерийлері:

Келесі шарттарға байланысты «1-4» (қанағаттанарлықсыз) бойынша:

- оқушылардың ауа-райы жағдайларына және спорттық іс-шаралар немесе сабақ түрлеріне сәйкес келетін, қауіпсіз талаптарына сәйкес келмейтін спорттық формасының болмауы;

- денсаулық жағдайында айқын ауытқуы жоқ оқушы, дене жаттығуларына күшті мотивация болмағанымен, оқушының физикалық мүмкіндіктерінде оң өзгерістер болмайды, мұғалімнің назарында болуы керек;

- оқушының моральдық-еріктік немесе дене қасиеттерін дамытудағы дағдыларын, қабілеттерін қалыптастыруда айтарлықтай өзгерістерді көрсетпеген;

- оқушы оқытушының теориялық немесе басқа тапсырмаларын орындамаса, оған қолжетімді өз бетінше оқу дағдыларын, дене шынықтыру саласындағы қажетті теориялық және практикалық білімдерді меңгермеген.

Келесі шарттарға байланысты «5-6» (қанағаттанарлық) бойынша:

- оқушылар спорт залында және стадионда барлық қауіпсіздік талаптары мен командалық ережелерді және гигиеналық талаптарды сақтайды;

- денсаулық жағдайында ауыр ақауы бар оқушы, сонымен бірге жігерлі, жаттығуға ынталы, физикалық қабілеттерінде шамалы, бірақ оң өзгерістер бар, мұғалімнің назарында болуы керек;

- оқушы тоқсан, жарты жыл ішінде дене және адамгершілік-ерікті сапаларын дамытуда дағдыларды, қабілеттерді қалыптастыруда елеусіз жылжулар көрсетті;

- оқушы оқытушының барлық теориялық тапсырмаларын ішінара орындайды, оған қолжетімді өз бетінше оқу дағдыларын, дене шынықтыру саласындағы қажетті теориялық және практикалық дағдыларды игерді.

Келесі шарттарға байланысты «7-8» (жақсы) бойынша:

- оқушының спорттық формасы болуы, қауіпсіздік талаптарына сәйкес болуы, дене жаттығуларын орындау кезінде гигиеналық талаптарды және еңбекті қорғауды сақтау;

- спортпен шұғылдануға ынталы болған кезде денсаулық жағдайындағы айқын ауытқулары бар оқушылар. Дене қабілеттерінде мұғалім байқайтын оң өзгерістер бар;

- оқушы сапаны қалыптастыруда үнемі елеулі өзгерістерді көрсетеді, дағдылары мен физикалық және моральдық-еріктік қасиеттерін дамытуда тоқсан, жарты жыл, бір жыл ішінде табысты өтеді немесе олардың жасына сәйкес

сабақтарда талап етілетін барлық дене шынықтыру нормаларының 80 пайызын растайды;

- оқушы оқытушының барлық теориялық және басқа тапсырмаларын орындайды, өз бетінше оқу үшін оған қол жетімді дағдыларды игереді, сабақты бағалауға немесе ұйымдастыруға жан-жақты көмек көрсетеді және қажет.

Келесі шарттарға байланысты «9-10» (өте жақсы) бойынша:

- оқушылардың спорттық формасының болуы, барлық қауіпсіздік талаптарына сай болуы, дене жаттығуларын орындау кезінде гигиеналық талаптарды және еңбекті қорғауды сақтау;

- спортпен шұғылдануға ынталы болған кезде денсаулығының айқын ауытқулары бар оқушы. Оқушылардың физикалық қабілеттерінде мұғалім байқайтын елеулі оң өзгерістер бар;

- оқушы үнемі сабақта тоқсан, жарты жыл ішінде дағдыларды, қабілеттерді қалыптастыруда және физикалық немесе моральдық-еріктік қасиеттерін дамытуда елеулі өзгерістерді көрсетеді;

- оқушы өз жасына сәйкес сабақтарда талап етілетін дене тәрбиесінің барлық стандарттарын сәтті тапсырады немесе растайды;

- оқушы оқытушының барлық теориялық немесе басқа тапсырмаларын орындайды, өз бетінше оқу үшін оған қолжетімді дағдыларды игереді, мектеп жарыстарына төрелік етуде жан-жақты көмек көрсетеді немесе сыныптың спорттық іс-шараларын ұйымдастыру, сондай-ақ дене шынықтыру саласындағы қажетті дағдылар мен теориялық және практикалық білім.

Жеке қасиеттер

Дене тәрбиесіндегі жетістіктерді бағалай отырып, мұғалім оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеруі керек, оның дене тәрбиесінде маңызы ерекше.

Назарға алынуы тиіс жеке ерекшеліктерді екі үлкен топқа бөлуге болады: дене және психикалық.

Дене – бұл физикалық даму ерекшеліктері (дененің ұзындығы мен салмағы), дене бітімінің түрі. Балалар (артық салмақты және әлсіз дене түрі бар) бағалау кезінде өздеріне ең мұқият және нәзік қатынасты талап етеді. Кейбір жағдайларда дененің құрылымдық ерекшеліктеріне, тірек-қимыл аппаратына назар аудару керек, бұл да бағдарламаның жеке бөлімдерін меңгеруге немесе стандарттарды орындауға әсер етеді.

Оқушылардың үлгерімін бағалау кезінде жеке тұлғаның психикалық ерекшеліктерін де ескеру қажет. Қабылдауы мен ойлауы тежелген балаларға мұғалімнің тапсырмаларын түсінуге, жауап беруге дайындалуға және жаттығуды орындауға көбірек уақыт қажет. Қозғалыс есте сақтау қабілеті нашар оқушылар үшін игерілетін қозғалыстардың қажетті үлгілерін немесе жеке бөлшектерін жаңғырту қиынырақ. Эмоционалды, қозғыш оқушылар өздерінің жетістіктерін көрсете алатын тыныш, достық орта құруы керек. Шешімсіз, ерікті қасиеттері жеткіліксіз дамыған студенттерге тапсырмалардың қиындатылған жағдайларына бейімделуге уақыт беру керек, оларға сенімді сақтандыру мен көмек көрсету және т.б.

Мұғалімнің жеке ерекшеліктерін ескере отырып, мүмкіндігінше әдепті, зейінді болуы, оқушының абыройын төмендетпеу, бағалауды оқушылардың дене шынықтыруға қызығушылығын арттыруға және одан әрі дамытуға ықпал ететіндей етіп қолдану.

Нәтижелердің өзгеру динамикасы.

Дене шынықтыру бойынша оқу жетістіктерін бағалаудың ең жақсы жүйесі жеке көрсеткіштердің динамикасын есепке алу болып табылады.

Баланың бастапқыда физикалық дайындығы төмен болса да, оның дамуы айтарлықтай жақсарса да, ол жоғары мақтауға лайық. Бұл оқушының одан әрі дамуы мен өсуіне қосымша ынталандыру болады, ең бастысы, оның дене жаттығуларымен айналысуға деген құштарлығы күшейтеді.

Өзін-өзі тәрбиелеудің «өзіне тапсырма» немесе өзін-өзі міндеттеу сияқты тиімді әдістерін сәтті қолданады.

Мысалы, балаларға әсіресе бір рет болса да тартыла алмайтын ұл балаларға арналған тартылу сынаамасын тапсырған кезде мен тапсырма беремін: «Арнайы жаттығулардың көмегімен тоқсанның соңына дейін кем дегенде бір рет өзіңізді көтеруді үйренуіңіз керек, содан кейін бұл сынақтан «8» аласыз.

Қиындық оқушыларға циклдік түрлер беріледі, онда төзімділіктің физикалық сапасы көрінуі керек. Берілген қашықтықты бағындырғандардың барлығына «8» қоюға болады, ал біріншілердің арасынан бағындырғандар (қатысушылардың кез-келген санын анықтауға болады) «10» қояды. Осылайша, балалардың (кейбіреулері табиғатынан, кейбіреулері мүмкіндігінен) үздік болуғаа деген ұмтылысы ынталандырылады.

Қозғалыс әрекеттерін меңгеру әдістемесін бағалау әдістері.

Мұндағы негізгі бағалау әдістері келесі әдістер болып табылады: бақылау, шақыру, жаттығулар және (біріктірілген) аралас.

Ашық бақылау әдісі – оқушылар мұғалімнің кімді және нені бағалайтынын білуінде, ал жасырын әдіс – мұғалімнің қозғалыс әрекеттерінің белгілі бір түрлерін бақылайтынын ғана білуінде.

Сынақ әдісі мұғалімнің нақты жаттығуларды өте жақсы меңгерген жекелеген оқушыларды анықтауынан және олардан сыныпқа қозғалыс әрекеттерін орындау үлгісін көрсетуді сұрауынан тұрады.

Жаттығу әдісі жеке қабілеттер мен дағдыларды меңгеру деңгейін және үй тапсырмасының сапасын тексеруге арналған.

Аралас (біріктірілген) әдістің мәні мұғалімнің білім тексеруімен бір уақытта сәйкес қозғалыс әрекеттерінің техникасын бағалайды.

Бұл әдістерді оқушылардың үлкен тобының немесе жалпы сыныптың жұмысын бағалау үшін жеке және фронтальды түрде қолдануға болады.

«Дене шынықтыру» пәні бойынша сынақты белгілеуге қойылатын талаптар.

Дене шынықтыру жаттығуларынан уақытша босатылған оқушылар «Дене шынықтыру» пәнінен босатылмайды. Сабақта теориялық сұрақтарды меңгереді, өздерін бағалауда дәлелдейді, жұмыс бағдарламасында жоспарланған оқу

материалына сәйкес келетін оқушылардың қозғалыс техникасын бағалайды және т.б. тиісті бағалар мен үй тапсырмаларын алады.

Дене шынықтыру пәнінің мұғалімі осы оқушылармен алдағы сабаққа арналған физикалық немесе басқа жаттығулардың түрін, дәрежесін және деңгейін анықтайды: материалды теориялық тұрғыдан меңгеру, интеллектуалдық ойындар (дойбы, шахмат), үстел теннисі, бадминтон, сабақты ұйымдастыру немесе төрешілік етуге көмектесу.

«Дене шынықтыру» пәні бойынша білімді бағалау кезінде келесі көрсеткіштер ескеріледі: тереңдігі, толықтығы, пайымдауы, оларды нақты жағдайларға және дене жаттығуларына қатысты қолдана білу. Білімді тексеру үшін әдістер қолданылады: сауалнама, тестілеу.

Дене шынықтыру бойынша практикалық сабақтардан босатылған 2-4 сынып оқушылары үшін дене шынықтыру мұғалімі жұмыс бағдарламасында жоспарланған оқу материалына сәйкес келетін сабақтың теориялық тапсырмасын анықтайды.

Оқушылар тоқсанның 50%-дан астамына дене шынықтыру бойынша практикалық сабақтардан босатылады (оның ішінде жартыжыл немесе оқу жылы), дене шынықтыру бойынша жазбаша есептер (5-8 сыныптар, 10 сыныптар), реферат (9, 11 сыныптар) дайындау.

Практикалық жұмыс №1.

Тапсырма:

Гимнастика, жеңіл атлетика, топпен жұмыс тараулары бойынша бағалау критерийлеріне дескриптор құрастыру.

Практикалық жұмыс №2.

Өзінің таңдаған спорттық ойындар тарауы (кез-келген түрлері) үшін бағалау критерийлеріне дескрипторларды әзірлеу. Топпен жұмыс.

Практикалық жұмыс №3.

Ұлттық ойындар тарауы бойынша бағалау критерийлеріне дескриптор құрастыру. Топпен жұмыс.

2.4 ДЕНСАУЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ БҰЗЫЛҒАН ЖӘНЕ ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ БАР ОҚУШЫЛАРДЫҢ ДЕНЕ ТӘРБИЕСІ

Ұзақтығы - 10 сағат (4 сағат. дәрістер. 4 сағат. - тәжірибе, 2 сағат-мастер-класс)

Мақсаты: Денсаулық жағдайындағы ауытқулары бар адамдар үшін дене шынықтыру бойынша тыңдаушылардың кәсіби хабардарлығын дамыту, кәсіби құзыреттілігін арттыру;

Бейімделгіш дене тәрбиесінің (БДТ) рөлі мен орны туралы кәсіби дүниетанымды кеңейту – мүмкіндігі шектеулі адамдарды оналту және әлеуметтік интеграциялау жүйесіндегі бейімделгіш дене шынықтыру мен бейімделгіш спорттың (БС) базалық түрі.

Тапсырмалар: - тыңдаушыларды арнайы білім беру және бейімделген дене шынықтыру саласындағы мемлекеттік саясаттың негіздерімен таныстыру;

- жалпы, арнайы (түзету) білім беру және әлеуметтік қорғау жүйесіндегі бейімделгіш дене тәрбиесі мен бейімделгіш спорт процесінің құрылымы туралы тұтас түсінік қалыптастыру;

- қазіргі заманғы арнайы психологияны дамытудың негізгі бағыттары туралы түсінік қалыптастыру;

Модульдің қысқаша мазмұны: Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылармен түзету жұмыстарында бейімделгіш дене шынықтыру сабақтары үлкен рөл атқарады. Негізгі міндеттерді шешумен қатар-балалар денесінің денсаулығын нығайту және қатайту, дұрыс физикалық дамуды қамтамасыз ету, моторика мен дағдыларды үйрету - түзету сыныптарындағы дене шынықтыру сабақтары физикалық дамудың кемшіліктерін, моториканың бұзылуын және жалпы үйлестіруді жеңу арқылы түзету міндеттерін шешеді.

Сауықтыру және түзету мақсатында интеллектісі бұзылған оқушылардың қозғалыс белсенділігін кеңейту мәселесі ерекше өзекті болып отыр. Түзету жаттығулары белсенділік пен белсенділікті арттыра отырып, қозғалыс саласы мен танымдық процестерге оң әсер етуге мүмкіндік береді.

Осыған байланысты психикалық дамуы бұзылған балаларды тәрбиелеу мен дамытудың неғұрлым тиімді жолдарын, атап айтқанда, дене шынықтыру әдістерінің мазмұнын, қозғалыс дайындығының деңгейін арттыруға, қозғалыс қабілеттері мен танымдық белсенділікті қалыптастыруға бағытталған іздеу өзекті болып отыр.

Күтілетін нәтижелер: - ҚҚҚ заңнамалық негіздерін біледі;

- оқушыларға психологиялық-педагогикалық сипаттама жасауға қабілетті (таңдалған нозологияға сәйкес) есту, көру, интеллект және тірек-қимыл аппараты бұзылған;

- бала ағзасының туа біткен ақаулары мен даму ауытқулары туралы білімі бар;

Глоссарий:

бейімделу – (лат. **Adapto-бейімделу**) - организмдердің тіршілік ету жағдайына бейімделуі.

Бейімделу-оқушының белгілі бір пән немесе курс бойынша нәтижелерге қол жеткізе алатындай және пән туралы білімін көрсете алатындай ерекше қажеттіліктерін бейімдеу үшін арнайы әзірленген оқыту және бағалау стратегиялары.

Бейімделген білім беру бағдарламасы-мүмкіндігі шектеулі адамдарды олардың психофизикалық даму ерекшеліктерін, жеке мүмкіндіктерін ескере отырып оқытуға бейімделген және қажет болған жағдайда Даму бұзылыстарын түзетуді және аталған адамдардың әлеуметтік бейімделуін қамтамасыз ететін білім беру бағдарламасы.

Бейімделетін дене шынықтыру (БДШ) – денсаулық жағдайы (мүгедек) және қоғамдағы ауытқулары бар адамның дене шынықтыру түрі. Бұл адамның

өмірге дайындығын құру қызметі мен нәтижелері; оның жағдайы мен дамуын оңтайландыру; адам қызметінің процесі мен нәтижесі.

Бейімделгіш дене тәрбиесі (білім беру) – бейімделгіш дене тәрбиесінің құрамдас бөлігі (түрі), айналысатын адамдарда өз күштеріне саналы көзқарасты, оларға деген берік сенімділікті, батыл және шешуші әрекеттерге дайындықты, дене белсенділігі субъектісінің толыққанды жұмыс істеуі үшін қажетті еңсеруді, сондай-ақ дене шынықтырумен жүйелі түрде айналысуға және салауатты өмір салтын жүзеге асыруға қажеттілікті қалыптастыру Валеология ұсынымдарына сәйкес.

Адаптивті спорт - бұл адамның өзін-өзі актуализациялау қажеттіліктерін қанағаттандыратын, өз қабілеттерін мүмкіндігінше өзін-өзі жүзеге асыруға, оларды басқа адамдардың қабілеттерімен салыстыруға; коммуникативті қызмет пен әлеуметтену қажеттіліктерін қанағаттандыратын БДТ компоненті (түрі).

Адаптивті қозғалыс реакциясы - денсаулық жағдайындағы ауытқулары бар адамның (мүгедекті қоса алғанда) демалыста, ойын-сауықта, бос уақытты қызықты өткізуде, қызмет түрін ауыстыруда, ләззат алуда, қарым-қатынаста қажеттіліктерін қанағаттандыруға мүмкіндік беретін БДТ компоненті (түрі).

Адаптивті физикалық оңалту - денсаулық жағдайындағы ауытқулары бар адамның емделу, оның уақытша жоғалған функцияларын қалпына келтіру қажеттілігін қанағаттандыратын (мысалы, мүгедектіктің себебі болып табылатын негізгі ауруға байланысты ұзақ мерзімге немесе біржола жоғалғандардан немесе жойылғандардан басқа) БДТ компоненті (түрі).

Алалия - жатырішілік кезеңде, босану кезінде немесе ерте балалық шақта ми қыртысының сөйлеу аймақтарының органикалық зақымдануынан туындаған сөйлеудің айқын дамымауы немесе болмауы. Алалияны дұрыс диагностикалау, оны ақыл-ой кемістігі мен есту қабілетінің жоғалуымен сөйлеу дамуының қайталама бұзылыстарынан ажырату үлкен маңызға ие.

Астигматизм. Сыну күші болатын сыну аномалиясы көздің оптикалық жүйесі әртүрлі меридиандарда ерекшеленеді, нәтижесінде кеңістіктің кез-келген нүктесінен шығатын сәулелер торда нүктелік фокустық кескін бермейді.

Аутизм - бұл адамның сыртқы әлеммен байланысын бұзудың, шындықтан өз тәжірибесі әлеміне кетудің бір түрі, мұнда ойлау аффективті қажеттіліктерге бағынады және ерікті ойлау бұзылады.

Даун ауруы - (әйтпесе 21-хромосомалар триосомиялар синдромы немесе Даун синдромы), негізгі белгілерге мыналар жатады: ақыл-ойдың артта қалуы, бұлшықет гипотензиясы және моңғолоидты көз саңылаулары, катаракта, страбизм, сирек бұлыңғыр қабық пен линза, қалың еріндер, қалыңдатылған тіл бороздармен, мұрынның жалпақ артқы жағы, тар таңдай, деформацияланған жүрекшелер, артық мойын терісі, буындардың босаңсуы, алақанның көлденең сызығы, ұштарында тегістелген қолдың кішкентай саусақтары. Популяция жиілігі-1: 700.

Алыстан көру. Көздің сыну қасиеттерінің бұзылуы, онда жақын орналасқан заттардың бейнесі торлы қабықтың артына бағытталған.

Дебильділік. Психикалық және интеллектуалды бастауыш дәрежесі дамымаған (IQ = 50-70).

Дизартрия - (грек тілінен. dys-бұзылуды білдіретін префикс + arthroo-бөлек айтылады) - мидың артқы және субкортикалық бөліктерінің зақымдануы нәтижесінде пайда болатын сөйлеу аппаратының жеткіліксіз иннервациясына байланысты айтылымның бұзылуы. Дизартрия кезінде, афазиядан айырмашылығы, сөйлеу мүшелерінің қозғалғыштығы шектеулі (жұмсақ таңдай, тіл, ерін), нәтижесінде артикуляция қиын

Дислалия - сөйлеу дыбыстарының бұрмалануы немесе ауыстырылуы арқылы дұрыс айтылмауы. Дислалияның себептері әр түрлі: дұрыс айтылмауға еліктеу, сөйлеу мүшелерінің анатомиялық-физиологиялық ауытқулары, мысалы, олардың қозғалыс жеткіліксіздігі, артикуляциялық аппараттың құрылымындағы айқын емес өзгерістер (тістеудің бұзылуы, тістердің орналасуы, таңдай пішініндегі ауытқулар және т.б.).

Церебральды сал ауруы - жатырышілік және босанғаннан кейінгі ерте кезеңде пайда болған ми жарақаттарының салдары болып табылатын синдромдар тобы. Церебральды сал ауруының тән ерекшелігі – бұл баланың моторлық дамуының бұзылуы, бұл ең алдымен бұлшықет тонусының қалыптан тыс бөлінуіне және қозғалыс үйлестіруінің бұзылуына байланысты.

ПДК-психикалық дамудың кешігуі. Баланың психикалық дамуының бұзылуының ерекше түрі, онда олигофрениядан айырмашылығы, уақытша сипаттағы және балалық немесе жасөспірімдік шақта жеңілген жоғары психикалық функциялардың ішінара дамымауы байқалады.

Имбецилділік. Айқын психикалық дамымау (IQ = 20-50).

Сөздік қоры 200-300 сөзге жетеді. Моториканың дамуы кешіктірілді, бірақ науқастар қарапайым операцияларды үйренуге қабілетті.

Мүгедектік-физикалық, психикалық немесе әлеуметтік факторлардың салдарынан қоғам өміріне басқа адамдармен тең дәрежеде қатысу мүмкіндігін жоғалту немесе шектеу.

Жеке оқу жоспары-нақты білім алушының ерекшеліктері мен білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, оның мазмұнын даралау негізінде білім беру бағдарламасын игеруді қамтамасыз ететін оқу жоспары

Миопия – (грек тілінен. "myops" – миопия) - миопия, алыстан көру қабілетінің төмендеуімен және жақыннан жақсы көрумен сипатталады. Алыстан көру көзді қысқанда жақсарады және қас қарайған кезде нашарлайды.

Моторика – (ағылш. "motorics") – организмнің биомеханикалық, физиологиялық және психологиялық аспектілерін біріктіретін мотор функцияларының (яғни мотор аппаратының функцияларының) бүкіл саласы.

Нозология-жеке патология мен клиникалық медицинаның негізгі міндетін шешуге мүмкіндік беретін аурулар туралы ілім: патологиядағы құрылымдық-функционалдық қатынастарды, аурулардың биологиялық және медициналық негіздерін білу. Нозология келесі сұрақтарға жауап береді: ауру дегеніміз не және оның денсаулықтан айырмашылығы неде, аурудың, қалпына келтірудің немесе өлімнің себептері мен механизмдері қандай.

Мүмкіндігі шектеулі білім алушы – психологиялық-медициналық-педагогикалық комиссиямен расталған және арнайы жағдайлар жасамай білім алуға кедергі келтіретін физикалық және (немесе) психологиялық дамуында кемшіліктері бар жеке тұлға.

Денсаулық мүмкіндіктерінің шектелуі (ДМШ) - психикалық, физиологиялық немесе анатомиялық құрылымның немесе функцияның кез келген жоғалуы не олардан ауытқу, тұрмыстық, әлеуметтік, кәсіптік немесе өзге де қызметті жүзеге асыру қабілетінің немесе мүмкіндігінің толық немесе ішінара шектелуіне әкеп соғатын, жасына, әлеуметтік және өзге де факторларға тең өзге де жағдайларда адам үшін қалыпты болып саналатын тәсілмен және көлемде.

Олигофрения – (грек тілінен. "oligos" – аз + "френ" – ақыл) - деменция. 2 негізгі топ бөлінеді: а) генетикалық бұзылуларға байланысты олигофрения; б) сыртқы факторларға байланысты олигофрения: инфекциялар, жарақаттар, ананың алкогольдік интоксикациясы, ата-ана мен ұрықтың жыныс жасушаларының радиоактивті және рентгендік сәулеленуі. Жүктілік кезіндегі эндокриндік және жүрек-тамыр жүйесінің аурулары, ана мен ұрықтың қанының үйлесімсіздігі де маңызды.

Арнайы білім беру қажеттіліктері-оқушыны көптеген оқушылар қажет ететін ресурстардан өзгеше ресурстармен қамтамасыз етуді қажет ететін сипаттамалар. Ерекше білім беру қажеттіліктері оқушыны бағалау барысында анықталады; олар берілген оқушы үшін тиісті білім беру бағдарламасын (оның ішінде қажетті ресурстарды) анықтау үшін негіз болып табылады.

Паралич. Белсенді қозғалыстардың толық болмауы.

Паралимпиада ойындары. Халықаралық паралимпиада комитеті мойындаған Ұлттық паралимпиада комитеттері ұсынатын тірек-қимыл аппараты, көру және интеллект функциялары мүмкіндігі шектеулі спортшылардың жоғары халықаралық спорт форумы.

Парез. Қозғалыстарды шектеу немесе олардың күшін әлсірету.

Патогенез-арудың негізінде жатқан патологиялық процестердің пайда болуы мен дамуының ішкі механизмдері.

Ринолалия – (грек тілінен.rhino-мұрын+ lalia-сөйлеу)-сөйлеу процесінде мұрын қуысында шамадан тыс немесе жеткіліксіз резонанс нәтижесінде пайда болатын сөйлеу аппаратының анатомофизиологиялық бұзылыстарына байланысты дауыс тембрінің және дыбыстың айтылуының бұзылуы.

ЗТГБ - зейін тапшылығының гиперактивтілігінің бұзылуы-бұл ерекше жағдай, онда қозғалыс белсенділігінің жоғарылауы негізгі белгі, баланың әлеуметтік бейімделуін бұзатын ауытқулар кешенінің өзегі болып табылады.

Есту қабілеті нашар (есту қабілеті нашар) балалар, ішінара есту қабілеті нашар, сөйлеуді дамытуды қиындатады, бірақ қалдық есту қабілетінің көмегімен сөйлеу қорын өздігінен жинақтау қабілеті сақталады.

Сурдлимпиада ойындары. Халықаралық паралимпиада комитеті мойындаған Ұлттық паралимпиада комитеттері ұсынатын есту қабілеті нашар спортшылардың жоғары халықаралық спорт форумы.

Ақыл-ойдың артта қалуы. Бірінші кезекте ОЖЖ жеткіліксіздігіне байланысты тұрақты қайтымсыз психикалық дамудың бұзылуы интеллектуалды кезек.

Церебральды сал ауруы. «Церебральды сал ауруы» термині мидың зақымдануынан туындаған синдромдарды біріктіреді онтогенездің алғашқы кезеңдерінде және қалыпты позаны сақтай алмау және ерікті қозғалыстарды орындау қабілетсіздігімен көрінеді.

Мектептегі сауықтыру дене шынықтыру түрлерінің сипаттамасы

Мақсаты: Сауықтыру дене шынықтыру дегеніміз не екенін түсіну, оның барлық түрлерін зерттеу, сонымен қатар сауықтыру дене шынықтыру адам ағзасына қалай әсер ететінін түсіну.

Міндеттері: дене шынықтырумен жүйелі түрде айналысу, қолжетімді спорттық іс-әрекетке, қызықты бос уақытқа баулу, өз белсенділігі мен шығармашылығын дамыту, салауатты өмір салтын қалыптастыру есебінен қозғалыс белсенділігін кеңейту.

Жоспар: негізгі ұғымдар; Қазақстан Республикасындағы инклюзивті білім берудің құқықтық негізі; инклюзивті білім дегеніміз не; Мүмкіндігі шектеулі бала; әртүрлі нозологияларды қалай ажыратуға болады. Ерекше білім беру қажеттіліктері;

Кіріспе: білім беру функциясы-дененің дұрыс дамуы мен салауатты өмір салтын ұстану үшін қажет дене шынықтыру саласындағы маңызды моторика мен білімді қалыптастыру мақсатында білім беру процесіне Сауықтыру дене шынықтыруын енгізу.

Бөлімнің қысқаша мазмұны; Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесін демократияландыру, өскелең ұрпақты тәрбиелеуге, дамытуға және оқытуға гуманистік көзқарастарды бекіту кезеңінде барлық балалардың, оның ішінде осал топтардағы балалардың: ауылдық және бөлінген жерлерде тұратын балалардың, этникалық және тілдік азшылықтардың балаларының шығармашылық дамуы, өзін-өзі тәрбиелеуі, кәсіби өзін-өзі анықтауы үшін оңтайлы жағдайлар жасау проблемасы ерекше өзектілікке ие болады, АИТВ және ЖИТС-тен зардап шеккен балалар, мигрант балалар, сондай-ақ Даму мүмкіндігі шектеулі балалар мен балалар, әр түрлі оқу қиындықтарына тап болу.

Білім берудегі Инклюзия-бұл ерекше қажеттіліктері бар студенттер мен студенттерді жалпы оқу процесіне қосу процесі. Әлемдік тәжірибе оқытудың инклюзивті форматы ерекше қажеттіліктері бар балалар мен басқа оқушылар арасындағы қабылдау, түсіну және өзара көмекке негізделген ынтымақты, жанашыр және серіктес ортаны құрудың ең тиімді жолы екенін көрсетеді.

- Жеке білім беру қажеттіліктерін қабылдау және құрметтеу, оларға бағдарлау;
- Білім берудің ерекше қажеттіліктері бар әрбір оқушы үшін оңтайлы жүктемені анықтаумен максималды қолжетімділік;
- Әрбір оқушыны оқу процесіне барынша тарту үшін жағдай жасау;

- Әр оқушының жетістігін арттыру үшін жағдай жасау.

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі;

1. Алдошин А. В. Ресей ІІМ жүйесі ұйымдарының курсанттарының қоғамдық белсенділігін қалыптастырудағы спортпен шұғылданудың маңызы // курсанттардың, білім беру ұйымдарының тыңдаушыларының және күштік ведомстволардың қызметкерлерінің кәсіби және дене шынықтыру дайындығын жетілдіру: Халықаралық ғылыми - практикалық конференция материалдары. Иркутск: Ресей ІІМ ШСИ, 2015. 22-25 бет.

2. Макеева В. С., Баркалов С. Н., Герасимов И. В. Ресей ІІМ білім беру мекемелерінде оқитын курсанттарды физикалық рекреация құралдары мен әдістерімен бейімдеу // ғылыми диалог. 2016. № 2 (50). 383-392 ББ.

3. Еремін Р. В. дене шынықтыру, спорт және туризм арқылы оқушы жастардың денсаулығын қалыптастыру, нығайту және сақтау мәселелері // білім беру және өндіріс саласындағы ғылым мен инновация: ғылыми еңбектер жинағы. Бүркіт: Орловка мемлекеттік университеті, 2015. 107-114 ББ.

4. Подрезов И. Н. дене шынықтыру тұлға мәдениетін қалыптастырудағы маңызды фактор ретінде // курсанттардың, тыңдаушылар мен студенттердің дене шынықтыру мен спорттың өзекті мәселелері: мақалалар жинағы. Бүркіт: В. В. Лукьянова атындағы Ресей ІІМ ОрЮИ, 2016. 106-109 ББ.

5. М. Б. Кузнецов Ресей ІІМ жүйесінің білім беру ұйымдарының курсанттарында дене шынықтыру сабақтарында жарақаттанудың пайда болу проблемасына // курсанттардың, тыңдаушылар мен студенттердің дене шынықтыру мен спорттың өзекті мәселелері: мақалалар жинағы. Бүркіт: В. В. Лукьянова атындағы Ресей ІІМ ОрЮИ, 2015. 32-34 бет.

6. Савина А.М., Ершова К. А. дене шынықтыру және спортпен шұғылдану кезінде жарақаттанудың алдын алудың психологиялық және педагогикалық құралдары // Қазіргі әлемдегі Психология және педагогика: сын - қатерлер мен шешімдер: материалдар Халықаралық ғылыми-практикалық конференция. М.: Мәскеу Психология және педагогика ғылыми орталығы, 2014. 110-114 ББ.

Тақырып 4.2 Көру, семіздік және тірек-қимыл аппараты бұзылған оқушылардың дене тәрбиесі.

Мақсаты: дамып келе жатқан ағзаның функцияларын жетілдіру, моториканы, қолдың ұсақ моторикасын, визуалды-кеңістіктік үйлестіруді дамыту. Физикалық даму балалардың бүкіл өмірін отбасында да, жалпы білім беру мекемесінде де ұйымдастырудың негізі болып табылады. Бұл пәндік және әлеуметтік ортаға, мектеп оқушыларының жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, балалар іс-әрекетінің барлық түрлеріне қатысты.

Міндеттері: дені сау құрдастарының күштерімен салыстырғанда баланың өз күштеріне саналы көзқарасын қалыптастыру;

- толыққанды өмірге кедергі келтіретін физикалық ғана емес, психологиялық кедергілерді де жеңу қабілетін дамыту;

- компенсаторлық дағдыларды қалыптастыру, жетіспейтін немесе бұзылған жүйелердің орнына әртүрлі жүйелер мен органдардың функцияларын қолдана білу;

- қоғамда толыққанды жұмыс істеу үшін қажетті физикалық күш-жігерді жеңу қабілетін дамыту;

Жоспар: мүмкіндігі шектеулі балалармен бейімделгіш дене шынықтыру сабақтарын ұйымдастыру; бейімделгіш дене шынықтырудың негізгі компоненттері (түрлері);

Кіріспе: бейімделетін дене шынықтыру (бұдан әрі-ҚҚҚ) жалпы дене шынықтыру саласы болып табылады. ҚҚҚ-ның негізгі мақсаты табиғат жіберген және оның дене-қозғалыс сипаттамалары мен рухани күштерінің қолда бар (өмір процесінде қалған) жұмыс істеуінің оңтайлы режимін қамтамасыз ету, әлеуметтік және жеке маңызды субъект ретінде өзін-өзі барынша жүзеге асыру үшін оларды үйлестіру есебінен денсаулық жағдайында тұрақты ауытқулары бар адамның өміршеңдігін барынша дамыту болып табылады.

Бөлімнің қысқаша мазмұны:

Сабақта балаларды ұйымдастыру тәсілдері-фронтальды, ағынды, жеке. Көру қабілеті бұзылған және денсаулығының басқа да бұзылулары бар балалармен сабақтарда оқытудың барлық әдістері қолданылады, алайда олардың оқу материалын қабылдау ерекшеліктерін ескере отырып, әдістерде кейбір айырмашылықтар бар. Олар баланың физикалық мүмкіндіктеріне, білім мен дағдылардың қорына, алдыңғы визуалды және моторлық тәжірибенің болуына, кеңістіктік бағдарлау дағдыларына, қалдық көруді пайдалану қабілетіне байланысты өзгереді.

Олардың кейбіріне тоқталайық:

Практикалық жаттығулар әдісі оқушылардың қозғалыс белсенділігіне негізделген. Көру қабілеті бұзылған балалардың белгілі бір дағдылары мен дағдыларын жетілдіру үшін зерттелетін қозғалыстарды бірнеше рет қайталау қажет (қалыпты көретіндерден гөрі). Оқу материалын қабылдаудағы қиындықтарды ескере отырып, көру қабілеті бұзылған балаға оқу процесінде ерекше көзқарас қажет: сенімділікті, қауіпсіздік сезімін, жайлылықты және сенімді сақтандыруды тудыратын жаттығуларды таңдауда.

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі

1. Кашин А. Д. Сколиоз және қалыптың бұзылуы. Медициналық оңалту жүйесіндегі емдік дене шынықтыру.

2. ЕДШ жұмыс бағдарламасы. Кадыкова Татьяна Михайловна.

ЕДШ бойынша жұмыс бағдарламасы Гришкова О. А.

"Пилатес Polestar" курсынан жаттығулар. Gateway 1, 2, 2016 ж

Емдік және Бейімделгіш-сауықтыру дене шынықтыру. Л. Л. Артамонова, О. П. Панфилов, В. В. Борисова

**Ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушылардың дене тәрбиесі:
психикалық дамуы тежелген, аутизм, көру, тірек қимыл аппараты
бұзылған**

Мақсаты: мүмкіндігі шектеулі балаларға дене шынықтыру сабақтарын ұйымдастырудың ерекшеліктерін үйрету.

Міндеттері: Дене шынықтыру мұғалімі мен мектеп психологының көмегімен мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс істеу ерекшеліктерін зерттеу.

ТҚА бұзылған балаларға арналған бір сабақ жоспарын жасаңыз.

Жоспар: есту қабілеті бұзылған, көру қабілеті бұзылған, интеллектуалдық кемістігі бар, тірек қимыл аппараты бұзылған балалармен бейімделген дене шынықтыруды ұйымдастыру ерекшеліктері.

Кіріспе: Зағип және нашар көретін балаларға арналған мектептерде дене шынықтыру олардың жан-жақты дамуының, дайындалуының және еңбек қызметіне қосылуының маңызды құралдарының бірі болып табылады. Бұл дене шынықтырудың білім беру үдерісіндегі оқу пәні ретіндегі жетекші орындарының біріне байланысты, өйткені ол қозғалыс дағдылары мен дағдыларын қалыптастыру, денсаулықты нығайту, оқу кезеңінде жан-жақты даму міндеттерін шешеді. Көру қабілеті әртүрлі балалардың физикалық дамуы әсіресе мектеп жасында өте маңызды, өйткені бұл оқушылардың психикалық белсенділігіне әсер етеді. Балалардың белсенді физикалық дамуының шыңы мектепте оқу кезеңінде болатындығын ескере отырып, осы жаста негізгі моторлық қасиеттерді дамытуға ерекше назар аудару керек. Дене жаттығулары оқуға деген адал көзқарасты, жауапкершілік сезімін, борышын, ұжымшылдықты, жолдастарға көмекке келуге дайын болуды, адамгершілікті, адалдықты, жеңіске деген ерік-жігерді қалыптастыруға ықпал етеді. Зағип және нашар көретін балалар оқитын мектептерде дене тәрбиесі ғана емес, бейімделгіш дене тәрбиесінің құрамдас бөлігі болып табылатын бейімделгіш дене тәрбиесі де жүзеге асырылады.

Бөлімнің қысқаша мазмұны: Аутизм-бұл баланың дамуының бұзылуы 2 жастағы нәрестелерде пайда болады, бірақ диагнозды кейінірек – 3-5 жаста растауға болады. Аутисттер өз әлемін құруда және оны тастап кеткісі келмейді, олар жалғыз ойнағанды ұнатады, ешкіммен араласпайды. Мұндай балалардың сыртқы әлеммен байланысы бұзылған, бірақ олар физикалық тұрғыдан сау.

Мінез-құлқында айқын құрбандығы бар балалар. Бұл балалар тобы да бірнеше санатқа бөлуге болады:

- соматикалық зардап шегетін балалар немесе әлсіреген, жиі және ұзақ уақыт ауыратын балалар;
- гиперактивті немесе баяу балалар;
- депрессияға ұшыраған балалар;

Эмоционалды - ерікті салада ауытқулары бар балалар (негізінен жасөспірімдер).

- гиперактивті балалар, сондай-ақ балалар назар тапшылығының бұзылуы;
- агрессивті балалар;
- девиантты мінез-құлқы бар балалар;

Мұғалімнің стратегиясы

Осы санаттағы балалармен жұмыс істеудің әрбір нақты тәжірибесі жеке сипатқа ие. Мұғалімдердің барлық стратегиялары олар отбасымен, психологпен және оқу процесін бейімдеуге және ұйымдастыруға көмектесетін басқа мамандармен бірлесіп анықталады.

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі

1. Лебединская К.С. клиниканың негізгі мәселелері және психикалық дамудың кешігу систематикасы // балалардың психикалық дамуының кешігуін диагностикалаудың өзекті мәселелері / ред. К. С. Лебединская. - М., 1982. - Б. 5-21.

1. Литош Н. Л. адаптивті дене шынықтыру: дамуында кемістігі бар балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы. М.: Sportacadempress, 2002. – 140б.

2. Лубовский В. И.. Психикалық дамудың кешігуі // арнайы психология./ Ред.В. И. Лубовский. - М., 2003. - 290 б.

3. Марковская И. Ф. психикалық дамудың кешігуі: клиникалық-нейропсихологиялық диагностика / И. Ф. Марковская. М.: Компенс орталығы, 1993.- 198 Б.

4. Мастюкова Е.М. балалардағы ақыл-ой кемістігінің клиникалық диагностикасының өзекті аспектілері // Дефектология. - 1997. - № 1. - 27б.

5. Моргунов Ю. А., Федоров А. В. дене шынықтырудың сауықтыру түрлерімен үнемі айналысатын адамның физикалық және психикалық денсаулығына әсері. (Әдістемелік ұсыныстар). - М.: ММТУ "МАМИ", 2009. - 32б.

2.5 ІТ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК МОДУЛЬ

Модульді оқыту бойынша әдістемелік ұсынымдар

Ұзақтығы – 8 сағат

Мақсаты:

- тәрбие жұмысында АКТ-ны пайдалануда мұғалімдердің құзыреттілік деңгейін арттыру және жекекәсіби қызметті жетілдіру;

Тапсырмалар:

- дене тәрбиесі оқытушыларының сандық білім беру ресурстары мен виртуалды зертханалардың әдістері мен қолданыстарын меңгеруі;

- ақпараттық қауіпсіздіктің қазіргі заманғы аспектілерін зерттеу;

- әдіснамалық қауымдастықтарды дене тәрбиесі мұғалімінің біліктілігін арттыру ресурсы ретінде пайдалану;

-дене тәрбиесінің оқу процесіне инновациялық білім беру технологияларн ендіру.

Модульдің қысқаша мазмұны

Бұл модульде оқытушының қызметінде интеграцияланған ақпараттық кеңістікті қалыптастырумен және цифрлық технологияларды пайдалана отырып, мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру қарастырылады. Білім беру

процесіне ақпараттық-цифрлық технологияларды енгізу, білім беру сапасын арттыруға ықпал ететін қызмет көрсету процесін автоматтандыру мүмкіндіктері көрсетілген. Модуль АКТ-ны тиімді пайдалану үшін дене шынықтыру мұғалімдерінің дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

Оқытушылардың IT-құзыреттілігін дамыту моделін әзірлеу цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану тәсілдерін жетілдіруді, виртуалды зертханамен жұмыс істеу құзыретін, сондай-ақ электрондық үкімет порталымен тиімді жұмыс істеуді көздейді.

Күтілетін нәтижелер

Курсты аяқтағаннан кейін тыңдаушылар:

- 1) білім беру сапасын арттыруға бағытталған сандық білім беру ресурстарын біледі;
- 2) АКТ құзыреттілігін арттыруға бағытталған заманауи тәсілдерге ие болады;
- 3) модуль бойынша алынған теориялық білімді тәжірибе жүзінде тиімді қолдана алады.

Модульдің соңында тыңдаушылар:

- 1) ақпараттық қауіпсіздіктің қазіргі аспектілерін біледі;
- 2) ақпараттық ресурстарды пайдалана отырып, заманауи сабақты жобалауға, оқу процесін дидактикалық қолдауға, білім беру қызметінде АКТ-ны пайдалануға қабілетті;
- 3) кәсіби даярлық деңгейін арттыру үшін АКТ қолдану дағдыларына ие болады.

Глоссарий

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) – ақпаратты жинау, өңдеу, беру және сақтау процесінің әдістері мен әдістерінің әдістемесі.

Аспект-заттар, ұғымдар, құбылыстар қарастырылатын көзқарас.

Білім беру ортасы – оқу орындарындағы ақпараттық ресурстар мен оқыту технологияларының жиынтығы.

Ақпараттық ресурстар – қоғамдық практикада пайдаланылатын ақпараттық материалдардың (ақпараттық құжаттардың, ақпараттардың), сондай-ақ ғылыми-техникалық ақпараттың жиынтығы.

Оқу траекториясы - белгілі бір мақсатқа жету үшін ата-аналармен және басқа мамандармен бірге мұғалім белгілеген оқушылардың үздіксіз даму процесі.

Мультимедиялық технологиялар - әртүрлі типтегі деректерді дайындау, өңдеу, біріктіру, ұсыну үшін аппараттық-бағдарламалық жабдықтарды пайдалана отырып іске асырылатын технологиялардың (әдістер мен әдістемелердің) жиынтығы.

Білім берудегі мультимедиа – дидактикалық аппараттық-бағдарламалық құрал болып табылады, ол біріншіден, танымдық процесті арттыруға көмектеседі, екіншіден, интерактивті түрдегі білім мазмұнын білдіреді.

Мультимедиялық ресурстар — мультимедиялық құралдар мен арнайы бағдарламалық қамтамасыз етудің көмегімен әзірленген ақпараттық өнімдер.

Гиперсілтеме - веб-беттегі мәтін немесе сурет, ол браузерге оны басқанда басқа HTML құжатын жүктеуді хабарлайды.

Цифрлық білім беру ресурстары (ЦББР) - интерактивті түрде оқытуды қамтамасыз ететін пәндерге және (немесе) модульдерге арналған дидактикалық материалдар: фотосуреттер, бейне фрагменттер, статикалық және серпінді модельдер, виртуалды шындық және интерактивті модельдеу объектілері, дыбыс жазбалары және басқа да сандық білім беру материалдары.

Желілік технология-оқу-әдістемелік материалдармен қамтамасыз етуді, білім алушылардың оқытушымен және бір-бірімен интерактивті өзара іс-қимыл нысандарын, сондай-ақ Интернет желісін пайдалану негізінде оқу процесін әкімшілендіруді қамтитын технология.

Бұлтты технология - интернет-пайдаланушыға Интернетте қызмет ретінде компьютерлік ресурстармен қамтамасыз етілетін деректерді өңдеу технологиясы. Пайдаланушыға Интернет арқылы деректерді өңдеуге немесе сақтауға қашықтан қол жеткізуді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Барлық өңдеу, жүктеу және сақтау операциялары Интернет арқылы жүзеге асырылады.

Критерий - бір нәрсені қойылатын талаптарға (өлшемге) сәйкестікке бағалау туралы шешім қабылдаудың ерекшелігі, негізі, нормасы.

Интерактивті технология - inter (бірлестік), act (әрекет), оқу процесі ұғымын білдіретін интерактивті сөз, оның барысында тәрбиеленуші топпен жұмыс істеуге, бір-бірін толықтыра отырып, барлық тәрбиеленушілердің оқу-тәрбие қызметі процесіне қатысуын ұйымдастыра алмайды.

Microsoft Office мәтіндік құжаттарды дайындауға, өңдеуге және өңдеуге арналған міндетті емес Windows бағдарламасы болып табылады. Мәтіндік және графикалық ақпаратты өңдеу кезінде жүзден астам операцияларды орындауға қабілетті ең жиі кездесетін кеңсе бағдарламаларының бірі туралы. Әрбір бағдарлама бірегей мақсатқа қызмет етеді және пайдаланушыларға нақты қызметтерді ұсынады. Мысалы, Microsoft Word құжаттар жасау үшін пайдаланылады. Microsoft PowerPoint бағдарламасы көрсетілімдерді жасау үшін қолданылады. Microsoft Outlook бағдарламасы электрондық пошта мен күнтізбелерді басқару үшін пайдаланылады.

SMART – аббревиатура, оның мәні: Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time bound. SMART аббревиатурасының әрбір әрпі жеке тұлғаны ынталандырудың, бейімделудің, ресурстарға еркін қол жеткізудің, сондай-ақ технологияларды пайдаланудың білім беру бағдарын көрсететін алға қойылған мақсаттардың тиімділік өлшемін білдіреді.

Цифрлық білім беру ресурстары мен виртуалды зертханаларды пайдалану

Мақсаты: Цифрлық білім беру ресурстарын құру үшін онлайн-сервистер мен білім беру платформаларын пайдалануда практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Міндеттер:

1. Интерактивті презентациялар мен цифрлық білім беру ресурстарын жасау үшін цифрлық құралдарды қолдану.

2. Бейне өңдеу технологиясын зерттеу.

Жетекші идея: Педагогтар интерактивті тұсаукесерлер мен сандық білім беру ресурстарын жасау үшін сандық құралдарды пайдалана білуі керек.

Проблема : Оқытушылар мен тәрбиешілердің барлығы интерактивті презентациялар мен цифрлық білім беру ресурстарын жасау үшін цифрлық құралдарды толық білмейді және пайдалана алмайды.

Негізгі ұғымдар: интерактивті тұсаукесерлер, цифрлық білім беру ресурстары, бейнехостинг.

Жоспар:

1. Бейнематериалдарды өңдеу негізінде оқыту СБР құру технологиясымен танысу.

2. Бейнематериалдарды жасау технологиясын игеру.

Кіріспе

Педагогтің АКТ құзыреттілігін қалыптастырудың ұсынылған әдістемесі педагогтің АКТ құзыреттілігін қалыптастырудың келесі тұжырымдамалық моделі бойынша құрылған, ол келесі компоненттерден тұрады: сауаттылық (компьютерлік, ақпараттық, техникалық, интерактивті, коммуникациялық және цифрлық) және мәдениет (ақпараттық, коммуникациялық) нәтижесінде педагогтардың ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілігін құрайды.

Жаңа ақпараттық технологияларды игеру мұғалімнен оқытудың дәстүрлі әдістерін, технологиялары мен құралдарын қайта қарауға, кейде оқытудың түбегейлі жаңа модельдерін құруға байланысты оқу процесіне тиісті өзгерістер енгізуді талап етеді.

Жаңа буынның цифрлық білім беру ресурстары (бұдан әрі-ЦОР) педагогтің қойылған мақсаттарды іске асыруға көмектесетін педагогикалық қызметінің құралдарының бірі болуға арналған. ЦОР-ны тиімді пайдалану үшін мұғалімдер осы ресурстарды жақсы меңгеріп, олардың техникалық және дидактикалық мүмкіндіктерін жақсы білуі керек.

Цифрлық білім беру ресурсы (ЦОР) деп қазіргі заманғы білім берудің мақсаттары мен міндеттерін іске асыруға бағытталған графикалық, мәтіндік, цифрлық, сөйлеу, музыкалық, бейне, фото және басқа да ақпаратты қамтитын ақпараттық дереккөз түсініледі. Бір цифрлық білім беру ресурсында ақпараттық (немесе ақпараттық-анықтамалық) көздер, ақпаратты құру және өңдеу құралдары, басқару элементтері бөлінуі мүмкін.

№ 1 практикалық жұмыс

1-тапсырма: Сабаққа қажетті материалды жүктеу (20 МИН).

1. YouTube бейне хостингіне өтіңіз. Сабаққа қажетті бейнені табыңыз (10 минуттан артық емес).

2. Іздеу тақтасына www кейін және youtube алдында мысалда көрсетілгендей екі ағылшын әріптерін кірістіріңіз - <https://www.ssyoutube.com/watch?v=GmOKD-LPwNE>, Enter пернесін басыңыз.

3, Егер жүктеу басталмаса, бейненің нобайында төменгі оң жақ бұрышта үш нүктені тауып, оларды басыңыз, пайда болатын мәзірде «Жүктеу» пәрменін таңдаңыз.

2- тапсырма: Қажетті ұзақтық сабағына бейнеролик дайындау (25 мин).

1. Жүктеген бейнені табыңыз.

2, Google дискісіндегі «АКТ ресурстары» папкасында Videocutter бағдарламалық жасақтамасын табыңыз немесе Windows 7, 10, 11 операциялық жүйесі болса, қалтадан **bandicut-setup-x86** тауып, жүктеп, орнатыңыз және кесіңіз.

3. Компьютерді жүктеу, жұмыс үстеліне жылжыту, орындау бойынша іске қосуды екі рет басу.

4. Пайда болатын терезеде қалта түріндегі түймешік бар, оны басып, бейнежазба бағдарламасында бұрын жүктеген бейнені ашыңыз. Ашылмаса, ДК-де бар бейнені ашыңыз.

5. Бейнені іске қосу үшін Ойнату батырмасын пайдаланыңыз.

6, Ашылатын шаршы жақша түріндегі түйме кесілген фрагменттің басталуын анықтайды -

No2 практикалық жұмыс

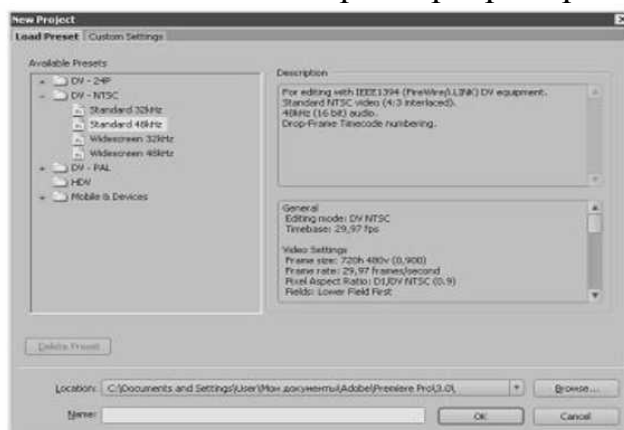
Pro премьерасы экрандағы нұсқауларды орындап, қадамдық шебер арқылы компьютерге орнатылады.

Premiere Pro **бағдарламасын іске қосып**, бағдарламаның интерфейсі туралы толығырақ білу үшін жаңа жоба жасайық.

1. Бастау түймешігін басып, пайда болатын негізгі мәзірдеБарлық бағдарламалар /Adobe Premiere Pro CS3 іске қосылады. Экранда Premiere Pro экраны пайда болады, одан кейін жұмысты бастау үшін хабарламасы бар диалогтық терезе пайда болады.

Жедел іске қосу диалогтық терезесі Жаңа жоба жасауға, бұрын жасалған жобаны ашуға немесе Анықтама жүйесін іске қосуға мүмкіндік береді. Соңғы жобалар тізімінде бұрын жасалған жобалар тізімі бар, бірақ бұл бағдарламаны бірінші рет іске қосқандықтан, бұл тізім бос болады.

2. Жаңа жоба түймешігін басыңыз . Жаңа жоба терезесі (2-сурет) пайда болады. Бұл жасағыңыз келетін жобаның параметрлерін орнатуға арналған.

2-сурет – New Project (Жаңа жоба) диалогы

Жоба параметрлерінің дайын алдын ала жиынын таңдайық.

3. New Project «Жаңа жоба» диалогтық терезесінің Load Preset «Алдын ала орнатуды жүктеу» қойыншасында ашылғанына көз жеткізіңіз.

4. Available Presets Қолжетімді орнатулар атты ағашы тізімінен DV-PAL қалтасында орналасқан Standard 48кГц алдын ала жиынын таңдаңыз.

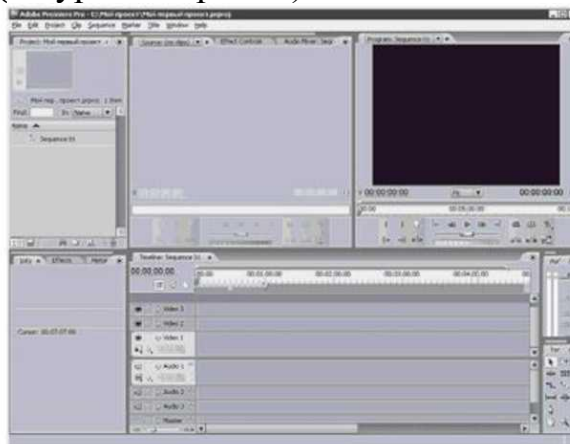
Сіз DV-PAL қалтасынан Стандартты 48кГц алдын ала орнатуды таңдадыңыз, себебі PAL стандартын көптеген камкордерлер мен теледидарлар қолдайды. NTSC ең алдымен Батыс елдері мен Жапонияда басым.

5. Location Орын өрісінде Browse Шолу түймешігін басу арқылы жоба файлы орналастырғыңыз келетін қалтаны көрсетіңіз және пайда болатын «Шолу қалтасы» диалогтық терезесінде қажетті қалтаны таңдаңыз.

Егер жоба қалтасын бұрын жасамаған болсаңыз, қалта жасау түймешігін басу арқылы мұны тікелей Қалталар үшін шолу диалогтық терезесінде орындауға болады.

6. Name Атау жолағына жоба файлының атауын теріңіз. Premiere Pro файл кеңейтілімін автоматты түрде жасайды.

7. OK түймешігін басыңыз. Диалог жабылады және экранда Premiere Pro негізгі терезесі шығады (3-суретті қараңыз).

3-сурет - Premiere Pro терезесі

3. Premiere Pro интерфейсі

Премьера Про интерфейсін қарап көрейікші. Интерфейс элементтерін және олардың мақсатын білу практикалық тапсырмаларды орындау кезінде сізге көмектеседі.

Премьера Про интерфейсі өте қолданушыға ыңғайлы, функционалды және жинақы, әр терезе мен қойындының өз рөлі бар.

Timeline (Монтаждау терезесі)

Timeline монтаждау терезесі – Adobe Premiere Pro-ның ең маңызды терезесі. Бұл диалогта фильмнің бастапқы компоненттерін (бейнеклиптер, аудио файлдар және графика) орналастырып, орнатасыз. Уақыт шкаласының терезесі бірнеше бейне және аудио тректерден тұрады. Бейнежолдарда клиптер

мен графиканы, яғни фильмнің кескін элементтерін, ал дыбыс жолдарында дыбыс файлдарын (саундтрек дыбысының элементтерін) орналастырасыз.

Timeline монтаждау терезесінің жоғарғы жағында сіз жасап жатқан фильмдегі кез келген кадрдың уақытша орнын анықтауға болатын уақыт шкаласы орналасқан.

Timeline монтаждау терезесінің жолдарына перпендикуляр жүретін жұқа тік сызық ағымдағы өңдеу қалпының курсоры деп аталады. Осы жолдың көмегімен сіз жасап жатқан фильмнің клиптерін, дыбыс фрагменттерін және графикасын дәл орналастыруға болады.

Timeline монтаждау **терезесінде** сіз өзіңіздің фильміңізде көрінуін қалайтын тәртіппен клиптер мен графика тізбегін жасайсыз. Фильмнің фрагменттерін бір-бірінен кейін ойнауды елестетіңіз. Бейне редакциялау бағдарламаларының көпшілігі осылай жұмыс істейді. Сіз фильм фрагменттерін жобаңызға орналастырып, оларды қалаған ретке орналастырасыз. Бұл тізбек болып табылады.

Source Дереккөз және Programm Бағдарлама экрандары

Premiere Pro негізгі терезесінің жоғарғы жағында Source Дереккөз және Program Бағдарлама деп аталатын екі терезе орналасқан. Бұл терезелер ұқсас болғанымен, олардың мақсаттары әр түрлі.

Program Бағдарлама экраны жасалып жатқан фильмнің бейнесін бақылауға арналған (5-сурет). Бұл терезеде жасалған фильмнің немесе бүкіл фильмнің фрагменттерін көруге, сондай-ақ әр түрлі әсерлер мен ауысуларды өңдеу және қолдану нәтижелерін көруге болады.

Сабақтың негізгі бөлігі

1-міндет. Оқушыларға «Информатика сабақтарында дифференциацияны қолдану» (35 мин.) тұсаукесерімен танысу ұсынылады. (Ресурс: <https://cloud.mail.ru/public/27Du/34Ks5urnk>) Дифференциацияның қандай әдістерін ең тиімді деп санайтынын талқылау үшін жасырын және деңгейлік дифференциацияны қолдану тәжірибесімен бөлісіңіз.

«Дифференциация әдістері» негізгі ұғымы бойынша кластерді құрастыру.

Қорытынды шығару. 1-2-3 әдіс. (10 мин). ЦББР құру әдістерін қолдану туралы рефлексия. Мұғалім осы сабақтың кілті деп санайтын бір шеберлікті атайды, 2 - ол бүгін не үйренген, 3 - ол не қабылдайды, өзінің педагогикалық тәжірибесіне енгізеді.

Ұсынылатын әдебиет:

1. Бурмакина В.Ф., Фалина И.Н. Информационно-коммуникационно-технологическая компетентность. Методическое руководство для подготовки к тестированию учителей. Информатика, 7, 2007.
2. Фалина И.Н., Мохова М.Н. Использование активных методов обучения на уроках информатики. Информатика, 9, 2006.
3. Чудинова В.П. Медиа и грамотность личности: процессы и проблемы. Рос. Гос. Дет. Б-ка. М., Школьная библиотека, 2004.

Ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету (2 сағат)

Мақсаты: ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша практикалық дағдыларды меңгеру және ақпаратты және зияткерлік меншікті қорғау әдістерін қолданудың қазіргі заманғы аспектілерін білу, цифрлық қолтаңбаларды қолдану.

Міндеттер:

- 1, Ақпараттық қауіпсіздік саласындағы құзыреттер қалыптастыру.
- 2, Электрондық цифрлық қолтаңбаны қолдану дағдысын қалыптастыру және қолдану.

Жетекші идея: ХХІ ғасырдағы ақпараттық қауіпсіздіктің проблемалары бұрынғыдан да өзекті. Цифрлық технологиялардың күнделікті өмірге енуімен ақпараттық қауіпсіздік және цифрлық гигиена (кибер гигиена) ережелерін білу және сақтау қажеттілігі туындайды».

Проблема: Ақпаратты және зияткерлік меншікті қорғау әдістерін қолдану, цифрлық қолтаңбаларды қолдану бойынша дене шынықтыру мұғалімдерінің практикалық дағдыларының жеткіліксіз деңгейі.

Негізгі ұғымдар: ақпараттық қауіпсіздік, кибер гигиена, киберқауіпсіздік, зияткерлік меншікті қорғау, дербес деректер, электрондық цифрлық қолтаңба (ЭЦҚ).

Кіріспе (5 мин)

Цифрлық гигиена және қауіпсіздік - орындалуы пайдаланушының жеке ақпараттық қауіпсіздігі деңгейін арттыратын ережелер жиынтығы.

Әрбір есептік жазба үшін сіз өзіңіздің бірегей құпия сөзіңізді ойлап табуыңыз керек (немесе жасаңыз). Егер сіз парольді бір есептік жазбаңыздан білсеңіз, басқалары зардап шекпейді.

Құпия сөздерді мезгіл-мезгіл өзгертіңіз. Егер сіз парольді мезгіл-мезгіл өзгертіп отырсаңыз, онда сіздің пароліңіз жария болған кезде, ол қазірдің өзінде маңызды болмауы мүмкін.

Кибергигиенаның негізгі ережелері Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің 2016 жылғы 19 қаңтардағы № 10 "көрсетілетін қызметті алушыны аутентификациялау тәсілін айқындау үшін мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді электрондық нысанда жіктеу қағидаларын бекіту туралы"бұйрығында көрсетілген.

Бұйрыққа сәйкес аутентификацияның келесі әдістері бар:

- логин / пароль;
- логин / пароль + ЭЦҚ;
- логин / пароль + бір реттік пароль.

"Логин / пароль + бір реттік пароль" аутентификация әдісі деп мыналар түсініледі:

""логин/пароль + бір реттік пароль" тәсілімен көрсетілетін қызметті алушы порталда немесе мобильді қосымшада логин мен парольді пайдаланады, мемлекеттік көрсетілетін қызметті таңдайды, сұрау салуды қалыптастырады, көрсетілетін қызметті алушының ұялы байланысының абоненттік нөміріне жіберілген бір реттік парольді енгізеді және сұрау салуды көрсетілетін қызметті берушіге жібереді".

Қазақстандық ЭЦҚ жұмысының негізінде асимметриялық шифрлау жатыр. Хабарламаға немесе файлға қол қою үшін қол қойған адамның жеке (жеке) кілті қолданылады, ал тексеру үшін кез-келген адам қол қойған адамның ашық (қоғамдық) кілтін қолдана алады.

ЭЦҚ техникалық құралдармен бұл ақпаратты дәл осы адам жібергенін және бұл ақпарат электрондық қолтаңба қалыптастырылғаннан кейін өзгертілмегенін растауға мүмкіндік береді. Әрине, мұның бәрі адам ЭЦҚ кілттерін заңды түрде иеленіп, пайдаланған кезде ғана дұрыс болады.

Сабақтың негізгі бөлігі

№ 1 тапсырма: «Ақыл картасы» әдісі. (40 мин)

Жаттықтырушы интерактивті презентацияны қолдана отырып, дене шынықтыру мұғаліміне қатысты жеке ақпараттық қауіпсіздікті қоса алғанда, Киберқауіпсіздіктің заманауи аспектілері туралы айтады (20 мин). Мұғалімдерді 4-5 адамнан тұратын топтарға бөледі. Мұғалімдерге "ақпараттық қауіпсіздік" презентациясына сүйене отырып, Киберқауіпсіздіктің негізгі ережелерін есте сақтау үшін топтық ақыл-ой картасын жасауды ұсынады (20 мин).

№ 2 тапсырма. «Тренинг» әдісі (40 мин.)

Әрбір топ тапсырма алады: цифрлық қолтаңбаны пайдалана отырып, мемлекеттік қызметтер порталынан мекенжай анықтамасын алу. Мекенжай анықтамасын алу барысында құпия ақпаратты жоғалтудың барлық тәуекелдерін талдап, стикерге жазыңыз. Топта талқылау: ЭЦҚ пайдалану мүмкіндіктері мен тәуекелдері.

Содан кейін мұғалім стикерлерді конверттерге жинайды, мұғалімдердің жауаптарын қорытындылайды және түсіндіреді.

№ 3 тапсырма. «Үш ақиқат және бір өтірік» әдісі. (5 мин.) Жұптағы тыңдаушылар үлестірме материал алады:

Кестенің төрт ұяшығында ақпараттық қауіпсіздік туралы үш шынайы мәлімдемені және бір өтірікті ерікті түрде орналастырыңыз.

Олар жұпта үлестірме материалмен алмасады және жалған мәлімдеменің қай жерде екенін анықтауға тырысады.

№ 4 тапсырма. Кері байланыс.

Сабақта іс жүзінде құнды алған өзін-өзі бағалауды жүргізу (2 мин). Тапсырма қорытындысы бойынша кері байланыс "ұсынысты жалғастыр" әдісімен іске асырылады:

- Мен мұны білдім....
- Енді түсіндім....
- Маған керек....

Қорытынды шығару (3 мин.)

«Мен-біз-іс» әдісімен білім алушылардың жұмыс нәтижелерін өзіндік бағалау.

Оқушылар орындалған жұмыстардың нәтижелерін әр түрлі позициядан бағалайды:

Мен	қалай жұмыс істеді, белсенді болды? Тапсырмалар бойынша жұмысқа қандай үлес қосты?
-----	--

Біз	бірлескен талқылауда қол жеткізген жетістіктеріміз бірге қаншалықты тиімді жұмыс істей алдық?
Іс	жетістік қаншалықты дамыды, жақсарды?

Ұсынылатын әдебиет:

1. Баранова, Е.К. Информационная безопасность и защита информации: Учебное пособие / Е.К. Баранова, А.В. Бабаши. - М.: Риор, 2018. - 400 с.
2. Бирюков, А.А. Информационная безопасность: защита и нападение / А.А. Бирюков. - М.: ДМК Пресс, 2013. - 474 с.
3. Гафнер, В.В. Информационная безопасность: Учебное пособие / В.В. Гафнер. - Рн/Д: Феникс, 2010. - 324 с.
4. Громов, Ю.Ю. Информационная безопасность и защита информации: Учебное пособие / Ю.Ю. Громов, В.О. Драчев, О.Г. Иванова. - Ст. Оскол: ТНТ, 2010. - 384 с.
5. Ефимова, Л.Л. Информационная безопасность детей. Российский и зарубежный опыт: Монография. / Л.Л. Ефимова, С.А. Кочерга. - М.: Юнити, 2015. - 239 с.
6. Конотопов, М.В. Информационная безопасность. Лабораторный практикум / М.В. Конотопов. - М.: КноРус, 2013. - 136 с.

Дене тәрбиесі мұғалімінің біліктілігін арттыру ресурсы ретіндегі желілік әдіснамалық қоғамдастықтар

Мақсаты: дене тәрбиесі мұғалімінің біліктілігін арттыру ресурсы ретінде желілік әдіснамалық қауымдастықтар туралы білімді қалыптастыру

Міндеттер:

1. Дене шынықтыру мұғалімінің желілік әдіснамалық қоғамдастықтарға қатысуының негізгі нысандарын қарастыру.
2. Біліктілігін арттыру мақсатында әлеуметтік желілерді пайдаланудың артықшылықтары мен кемшіліктерін талқылау.
3. Әріптестермен ынтымақтасу және тәжірибе алмасу үшін бұлтты пайдаланудың артықшылықтары мен кемшіліктерін талқылау.
4. Google - бұлтты деректерге қол жеткізу қызметін және білім беру кеңістігін құруға арналған Google құралдарын талдау.

Жетекші идея: Қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды дамытудың перспективалы бағыттарының бірі кәсіби өсу мен тәжірибе алмасуға сапалы жаңа мүмкіндіктер беретін, дидактика мен әдіснаманың дамуын ынталандыратын, оқыту мен білім берудің жаңа нысандарын жасауға ықпал ететін әлеуметтік желілер, бұлтты технологиялар болып табылады.

Проблема: АКТ деңгейінің жеткіліксіздігі - жеке сайттар, блогтар құру, әртүрлі кәсіби желілер қоғамдастығына қатысу саласындағы қазіргі заманғы оқытушылардың құзыреттері.

Негізгі ұғымдар: АКТ, әлеуметтік желілер, желілік кәсіби қауымдастықтар, бұлтты технологиялар, бағдарламалық қамтамасыз ету, сақтау,

компьютерлендіру, бұлтты есептеулер, дискілік кеңістік, Интернет, Google – қызметтер, Google – қосымшалар, Google – құралдар.

Жоспар:

1. Білім беру саласында әлеуметтік желілерді пайдаланудың негізгі бағыттары.

2. Білім беру саласында бұлтты технологияларды пайдаланудың артықшылықтары мен кемшіліктері.

3. Google – бұлтты деректерге қол жеткізу қызметі және білім беру кеңістігін құруға арналған Google құралдары.

Кіріспе

Қазіргі уақытта оқытудың заманауи технологияларын қолданбай оқу-тәрбие процесін ұйымдастыру мүмкін емес. Оқыту мен тәрбиелеудің өзекті міндеті білім алушылардың құзыреттіліктерін дамыту болып табылады, олар ХХІ ғасырдағы адамның дағдылары мен қасиеттерін қалыптастыру арқылы ашылады. Атап айтқанда, коммуникативті дағдыларды дамыту, ойлауды дамыту, өзін-өзі дамыту қабілеті, ақпаратты әр түрлі формада және әртүрлі тәсілдермен табу, талдау, басқару, интеграциялау, бағалау және құру қабілеті, командада жұмыс істеу қабілеті, проблемаларды қою және шешу қабілеті, жеке жауапкершілікті дамыту, басқа көзқарастарға төзімділік.

Интернеттегі әлеуметтік медиа қазіргі уақытта өте танымал. Оларды пайдаланудың жаңа мүмкіндіктері ашылуда: олар өмірдің, білімнің, бизнестің көптеген салаларына еніп, оның ажырамас бөлігіне айналады.

Қазіргі кезеңде білім берудің барлық салаларына ақпараттық технологияларды жан-жақты жаппай енгізу байқалады. Білім беру жүйесін ақпараттандырудың жетекші мақсаты заманауи ақпараттық ресурстар мен ақпараттық-коммуникациялық технологияларды білім берудің сапалы жаңа нәтижелерін қалыптастыруды қамтамасыз ететін білім беру процесінің ресурсына айналдыру болып табылады.

Ақпараттық технологиялар саласындағы "әлеуметтік желі" термині интерактивті көп қолданушы веб-сайт деп түсініледі, оның мазмұнын желі мүшелерінің өздері толтырады.

Сайт-бұл ортақ қызығушылықпен біріктірілген пайдаланушылар тобымен байланысуға мүмкіндік беретін автоматтандырылған әлеуметтік орта.

Әлеуметтік желінің негізгі принциптері:

1) **идентификация** – өзі туралы мәліметтерді (мектеп, институт, туған күні, таңдаулы қызметі, кітаптар, фильмдер, дағдылар және т.б.) көрсете білу;

2) **сайтта болу** – қазіргі уақытта сайтта кімнің тұрғанын көру және басқа қатысушылармен диалогқа түсу мүмкіндігі;

3) **қарым-қатынас** – екі қолданушының (достар, отбасы мүшелері, достарының достары және т.б.) өзара қарым-қатынасын сипаттау мүмкіндігі;

4) **байланыс** – желіге басқа қатысушылармен қарым-қатынас жасай білу (жеке хабарламалар жіберу, материалдарға түсініктеме беру);

5) **топтар** – әлеуметтік желі шеңберінде қызығушылық тудыратын қауымдастықтарды қалыптастыру мүмкіндігі;

6) **бедел** - басқа қатысушының мәртебесін анықтау, оның әлеуметтік желі ішіндегі мінез-құлқын қадағалау мүмкіндігі;

7) **алмасу** – басқа қатысушылармен олар үшін маңызды материалдармен (фотосуреттер, құжаттар, сілтемелер, тұсаукесерлер және т.б.) бөлісу мүмкіндігі [1].

Әлеуметтік желілердің төрт түрі бар. Жұмыс іздеушілер мен жұмыс берушілер үшін құрылған кәсіби әлеуметтік желілер.

Блог желілері. Онлайн кәсіби қауымдастықтар. Адамдарды табуға арналған сайттар. Мамандар қоғамдастығы үшін платформа әдетте мамандандырылған әлеуметтік желілер болып табылады [2].

Тәжірибешілер қауымдастығы мүдделері бойынша қауымдастықтардан ерекшеленеді-оның қатысушылары белгілі бір білім саласына деген ұмтылыспен ғана емес, сонымен бірге осы білімді практикада қолдану процесінде ынтымақтастыққа деген ұмтылыспен де біріктіріледі.

Қауымдастық мүшелері бір-бірін жақсы түсінеді, өйткені олар ұқсас мәселелермен жұмыс істейді. Тәжірибешілер қауымдастығы ғалымдардан, инженерлерден, маркетинг және сату мамандарынан және басқа мамандардан тұруы мүмкін. Сонымен қатар, бұл қауымдастықтар міндетті түрде бір компанияның шеңберімен шектелмеуі керек, бірақ бүкіл әлемдегі әртүрлі ұйымдарда мүдделері ұқсас адамдарды біріктіре алады. Олар біліктілік деңгейін, әріптестерінің мәселелерін бағалай алады, бір-бірінен жетіспейтін білім алады. Көптеген филиалдары бар компаниялар үшін корпоративтік әлеуметтік желі қажетті ақпаратты тез алу, өзара көмек көрсету мақсатында қызметкерлердің өзара әрекеттесу құралы бола алады.

Facebook әлеуметтік желісі көптен бері оқыту мен дамытудың ең танымал құралдарының (бағдарламалық қамтамасыз етудің) бірі ретінде танылды. Американдық Facebook әлеуметтік желісін 800 миллионға жуық адам пайдаланады. Facebook университет оқытушыларына студенттерге курстар құруға мүмкіндік береді, ұйымдар Facebook платформасында қызметкерлердің жабық корпоративтік желісін құра алады: бір компанияның қызметкерлері әртүрлі филиалдардағы әріптестерімен тұрақты байланыста бола алады, өз ұйымының жаңалықтарын жариялай алады және т. б.

Оқыту мен дамыту үшін әлеуметтік желілердің құндылығы әлі жеткілікті бағаланбаған: көптеген әдіскерлер ақпараттық технологиялардың осы объектісін оқытудың педагогикалық құралы ретінде пайдалану мүмкіндігіне күмәнмен қарайды, өйткені дәстүрлі түрде әлеуметтік желілер бос уақытты, ойын-сауықты өткізу ортасы ретінде қарастырылады.

Алайда, педагогикалық қызметте әлеуметтік желілердің мүмкіндіктерін әртүрлі міндеттерді шешу үшін пайдалануға болады: әлеуметтік желілерде таратылған оқу тобының ұжымдық жұмысын, ұзақ мерзімді жобалық қызметті, халықаралық алмасуларды, соның ішінде ғылыми-білім беру, Мобильді үздіксіз

білім беру және өзін-өзі тәрбиелеуді, жердің әртүрлі континенттерінде орналасқан адамдардың желілік жұмысын тиімді ұйымдастыруға болады.

Қазіргі уақытта мұғалімнің кәсіби және жеке өсуі интернет қызметтері мен желілік кәсіби қауымдастықтарды пайдаланбай мүмкін емес.

Желілік қауымдастық-бұл байланысты қолдайтын адамдар тобы және компьютерлік желілік құралдардың көмегімен бірлескен қызметті жүргізеді.

Онлайн қауымдастықтың мақсаттары:

- Қоғамдастықтың әрбір мүшесіне қол жетімді бірыңғай ақпараттық кеңістік құру
- кәсіптік тақырыптар бойынша формальды және бейресми қарым-қатынасты ұйымдастыру
- Интернеттен тыс кейінірек өзара іс-қимыл жасау үшін виртуалды өзара іс-қимылды бастау
- оқу/оқу тәжірибесімен алмасу
- ойдағыдай педагогикалық практиканы тарату
- жаңа білім беру бастамаларын қолдау

Кәсіби әдістемелік қауымдастықтар мамандарға үнемі өсіп, дамып, үнемі өзекті болып отыруға мүмкіндік береді. Өйткені, біз кәсіптік білім алған уақыт және сіз бен біз жұмыс істейтін уақыт бізге әртүрлі талаптар қояды. Сонымен қатар, кәсіби қауымдастық маманға "өз шырынында қайнатудан" аулақ болуға мүмкіндік береді. Әріптестерімен қарым-қатынас жасай отырып, кәсіпқой өзін жұмыс орнынан гөрі бір нәрсенің бір бөлігі ретінде сезіне бастайды, оның кәсіби көзқарасының көкжиегі кеңейеді. Көптеген мәселелер қауымдастық мүшелерінің "ұжымдық ақыл-ойы" арқылы тезірек шешіледі, олар оларды қандай да бір жолмен шешіп, тәжірибе алмасуға дайын. Ақыр соңында, кәсіби қоғамдастық, ең болмағанда, өзінің шығармашылық идеяларын сынақтан өткізуге әрқашан дайын кеңістік болып табылады. Желілік қауымдастықтарға қатысу елдің әр түкпірінде және шетелде тұратын мұғалімдерге бір-бірімен байланысуға, кәсіби мәселелерді шешуге және кәсіби деңгейін арттыруға мүмкіндік береді. Желілік қауымдастықтардың арқасында жаңа әлеуметтік бірлестіктер өздігінен қалыптасады.

Желілік қауымдастықтар қазір қарқынды даму сатысында және олардың рөлі жылдар өткен сайын артып келеді. Дәлелдер

желілік қауымдастықтардың пайдасына көп нәрсе бар: бұл ақпарат алмасудың жеделдігі, педагогикалық қызметкерлерді қамтудың кеңдігі, әртүрлі тақырыптарды талқылау мүмкіндігі: тар нақты, кең жаһандық. желілік әдістемелік қауымдастықтарда әр түрлі қызмет түрлерін қолдана отырып, белсенділікті сақтауға болады.

Желілік кәсіптік әдіснамалық қоғамдастықтарда қызметтің мынадай нысандары қолданылады:

- қауым ішінде қашықтықтан оқыту
- Шеберхана
- виртуалды конференция

- конкурс
- жоба
- үлестіру
- виртуалды партия
- «Шеберхана» немесе шеберлік сыныбы
- сауалнама
- чат талқылауы
- Жобалар фестивалі
- телекөпір
- дизайн семинары
- веб-беттерді жасау және т.б.

Желілік қауымдастықтарда сіз өз материалдарыңыз бен кәсіби қызметіңіз үшін біржақтылықсыз, біржақтылықсыз тиісті баға ала аласыз. Бұл кәсіби өсуге ықпал ететін өте күшті психологиялық қолдау. Жасыратыны жоқ, мұғалімге мотивация қажет. Ал жаһандық желіде жұмыс істеу оқытуға, өзін-өзі жетілдіруге, біліктілікті арттыруға шығармашылық көзқарас үшін күшті ынталандыру болып табылады.

Кәсіби қауымдастықтар материалдар мен ресурстарды пассивті қарауды ғана емес, кәсіби негізде белсенді қарым-қатынасты да қамтиды. Пікірлестер қауымдастығының ішінде мұғалімнің кәсіби өзін-өзі жетілдіруі мен өсуі үшін, бірлескен, демек, объективті, күнделікті туындайтын педагогикалық мәселелерді талқылау және шешу үшін құнарлы негіз құрылды. Жаңадан бастаған мұғалімдер білікті практикалық көмек ала алады, ал тәжірибелі мұғалімдер өздерінің жетістіктерімен, идеяларымен бөлісе алады және қоғамдастық бастамашы болған түрлі жобалар мен байқауларда өздерін кеңінен көрсете алады.

Мұнда барлығы тең, Үндеуге жауап беруге және көмек көрсетуге, туындаған мәселені бірлескен күш-жігермен шешуге дайын. Қауымдастықтарда талқылауға, үйретуге және үйренуге және бір-бірімен бөлісуге көп нәрсе бар!

Мұнда әркім сандық коллекцияларға қол жеткізіп қана қоймай, сонымен қатар өзінің желілік мазмұнын қалыптастыруға қатыса алады. Бүгінгі таңда жаңа мазмұнды миллиондаған адамдар жасайды. Олар құмырсқалар сияқты жалпы құмырсқа ұясы, желіге жаңа мәтіндер, фотосуреттер, суреттер, музыкалық файлдар әкеледі. Мұның бәрі мұғалімге қажетті кез-келген ақпаратты іздеуді, оны тез арада алуды жеңілдетеді. Сонымен қатар, шығармашылықпен жұмыс істейтін мұғалім табылған ақпаратты ешқашан дайын түрде пайдаланбайды. Ол онымен жұмыс істейді, кеңейтеді, қайта реттейді, түзетеді. Сонымен, желілік қауымдастықтар шоғырланған ақпарат беріп қана қоймай, сонымен бірге әрекет етуге мүмкіндік береді, тіпті әрекет ету мүмкіндігін ынталандырады. Өз мүмкіндіктерін іске асыруға және дамытуға саналы түрде ұмтылу мұғалімнің жеке басының даму мотивін қалыптастырады және, әрине, оның кәсіби деңгейін арттырады.

Мұғалімнің кәсіби деңгейін арттыру, сондай-ақ, кез келген желілік қауымдастықтың қызметімен тікелей байланысты, оны келесі бағыттар бойынша қарастыруға болады:

Кәсіби әдіснамалық желі қоғамдастығына қатысудың мынадай артықшылықтарын ажыратуға болады:

- 1, Тәжірибе алмасу.
- 2, Өз жетістіктеріңізді жариялаңыз.
3. Wiki технологиясы желіге қатысушылардың барлығына онлайн білім беру контентін жасауға мүмкіндік береді.
- 4, Бірлескен жұмыстың мүмкіндігі, мысалы, ЭЦҚ бірлесіп құру.
- 5, Форумның, қабырғаның, чаттың болуы, проблемалық мәселелерді көтере білу, проблемаларды шешу жолдарын іздеу.
- 6, Әрбір қатысушы әріптес электрондық дәптер ретінде өз блогын жасай алады.
- 7, Қатысушылардың белсенділігін достар арнасы арқылы байқауға болады.
- 8, Бірлескен жоба үшін пайдалануға ыңғайлы.
- 9, Мұғалім үшін портфель ретінде жарамды.

Дене шынықтыру мәселелері жөніндегі педагогикалық желілік қауымдастықтар каталогы

1. Жалпы және бастапқы кәсіптік білім беру мекемелері үшін цифрлық білім беру ресурстарының бірыңғай жинағы <http://school-collection.edu.ru>
2. "Ашық сынып" желілік білім беру қоғамдастығы. «Дене тәрбиесі» пәні <http://www.openclass.ru>
3. «Шығармашылық мұғалімдер желісі» порталындағы дене шынықтыру мұғалімдерінің қоғамдастығы http://www.it-n.ru/communities.a-spx?cat_no=22924&t-mpl=com
4. Дене шынықтыру http://metodsovet.su/dir/fiz_kultura/9 оқытушыларына арналған оқу-тәрбие учаскелері
5. «Дене шынықтыру сабағына барамын» сайты <http://spo.1september.ru/urok/>
6. "Физкультура" сайты <http://www.fizkult-ura.ru/>
7. Бөлім: Дене шынықтыру және спорт http://www.rusedu.ru/fizkultura/list_49.html интернет-ресурсы
8. «Педсовет» желілік қоғамдастығы <https://pedsovet.org/publikatsii/fizicheskaya-kultura>

Интернет желісінің дамуымен құжаттарды, кестелерді, фотосуреттерді, презентацияларды және басқа да пайдалы объектілерді жеке дербес компьютерде емес, желідегі қашықтағы компьютерде сақтау мүмкіндігі пайда болады. Сіз оларды сол жерде сақтап қана қоймай, жасай аласыз және өңдей аласыз. Бұлтты технологияның айқын артықшылықтары бар:

- құжаттарыңызға әрқашан қол жеткізуге болады;
- топта құжаттарды өңдеу ыңғайлы болады.

Бүгінгі таңда Google, Amazon, Microsoft, IBM, Sun және басқалары бұлтты есептеу индустриясының " киттері " болып саналады. Олар пайдаланушыларға ақылы және ақысыз қызметтерді ұсынады, олардың аты бұлтты есептеу: іздеу жүйелері, онлайн карталар, онлайн төлемдер, Онлайн ойындар, онлайн виртуалды әлемдер, YouTube, Facebook, Twitter, чаттар, торренттер және т.б. Сонымен, осындай технологиялардың көмегімен сіз MicrosoftOffice компоненттерінің негізгі функцияларының көпшілігін — Word, Excel, PowerPoint және басқаларын қолдана аласыз және құжатты бір уақытта бірнеше қолданушы өңдей алады.

Google жасалған немесе жүктелген деректер үшін 15 Гб тегін сақтау орнын бөледі. Office файлдарының көлемі жағынан кішкентай екенін және Google Docs форматтарындағы файлдар санағанда мүлдем ескерілмейтіндігін ескерсек, тіпті үлкен жоба үшін де дискілік кеңістік жеткілікті болып шығады.

Google қызметтері ең өзекті болып табылады. Сондықтан біз олар туралы аздап егжей-тегжейлі қарастырамыз.

Google көптеген қосымшалар мен қызметтерді әзірлеп, ұсынады. Білім беру қоғамдастығында ең көп қолданылатыны келесі Google қызметтері: Gmail – тегін электрондық пошта, GoogleCalendar – онлайн күнтізбе, GoogleDocs – онлайн кеңсе, GoogleMaps – карталар жиынтығы, GoogleSites – wiki технологиясын пайдаланып тегін хостинг, GoogleTranslate – аудармашы, YouTube – бейнехостинг. Бұл Google бағдарламалары оқушылар мен тәрбиешілерге тиімді қарым-қатынас жасау және бірлесіп жұмыс істеу үшін қажетті құралдардың тегін және хабарландырусыз жиынтығын ұсынады [5].

Тәрбиеші өзінің білім беру кеңістігін құру үшін пайдалана алатын Google-құралдарға шағын шолу жасайық.

Google-сайт - оқу ортасы ретінде

Бұл уики-технологияларды қолданатын веб-сайт құрастырушы. Электрондық оқытудың толыққанды ортасын құруға мүмкіндік береді.

Бет редакторы GoogleDocs, GoogleCalendar, Picasa альбомдары, YouTube видеохостинг сияқты басқа Google қосымшаларынан ақпарат қосуға мүмкіндік береді.

Тағы бір маңызды артықшылығы - бірнеше қолданушылардың бірігіп жұмыс істей алуы.

Ыңғайлы құралдардың көмегімен электрондық ортаны жобалау үшін оқыту модульдерін құруға және оқытуға қатысушылардың барлығының интерактивті өзара іс-қимылын ұйымдастыруға болады.

Google формасы

Google формасы - үлкен мұғалімнің көмекшісі. Форманың көмегімен түрлі сауалнамалар, викториналар, сауалнамалар, тесттер жасауға болады. Форманы жасаған кезде форманы толтыру нәтижелерін жинақтайтын Google электрондық кестесі автоматты түрде жасалады. Кестеде жиналған деректерді сақтаудың және өңдеудің ыңғайлы нұсқалары келтірілген.

Google кестелері

Google кестелері онлайн электрондық кестелер жасауға мүмкіндік береді, оларды орындауға болады:

- Деректерді импорттау, түрлендіру және экспорттау.
- Физикалық даму көрсеткіштерін есептеу үшін формулаларды пайдалану.
- Мониторингтің барлық түрлері үшін диаграммалар жасау.
- Спорттық іс-шараларды бірлесіп жоспарлау үшін әріптестерімен электрондық кестелерді бірлесіп қоныстандыру.

Білім беру үшін бұлтты есептеудің басқа да көптеген құралдары олар туралы ақпараттың жеткіліксіздігіне және оларды оқу мақсатында қолданудың практикалық дағдыларының болмауына байланысты іс жүзінде қолданылмады. Жақында ғана білім беру ұйымдарында инновациялық it-қосымшалар бағалана бастады. Мұғалімдерді ең жаңа IT-технологиялармен жұмыс істеуге дайындаудың ең жақсы тәсілі-бұл технологияларды білім беру процесіне енгізу.

Оның ең жалпы түрінде бүгінгі күні «бұлт» шеңберінде бар білім беру қызметтерін үш үлкен санатқа бөлуге болады: сақтау, деректерді өңдеу және бірлескен қызмет [6].

Білім беру жөніндегі бұлтты қызметтер ұғымы мектеп пайдаланатын ресурстардың негізгі жүктемесін мектептің ақпараттық инфрақұрылымынан желілік қызмет көрсету өндірушілердің дата-орталықтарына беру идеясына негізделеді.

Ұсынылатын әдебиет:

1. <https://nsportal.ru/shkola/fizkultura-i-sport/library/2017/10/30/setevye-metodicheskie-soobshchestva-kak-resurs>

2. Клименко, О. А. Социальные сети как средство обучения и взаимодействия участников образовательного процесса / О. А. Клименко. — Текст : непосредственный // Теория и практика образования в современном мире : материалы I Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, февраль 2012 г.). — Т. 2. — Санкт-Петербург : Реноме, 2012. — С. 405-407. — URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/21/1799/>

3. Бондаренко Е. Социальные сети как инструмент развития: виды и возможности. URL: <http://www.trainings.ru/library/articles/?id=10067>

«Дене шынықтыру» пәні бойынша оқу процесінде инновациялық білім беру технологияларын ендіру

Мақсаты: «Дене шынықтыру» пәні бойынша оқу процесінде инновациялық білім беру технологияларын қолдану дағдыларын қалыптастыру

Міндеттер:

1. Негізгі сандық құралдарды қарастыру.
2. Оқу процесінде білім беру платформаларын пайдаланудың артықшылықтары мен кемшіліктерін талқылау.

3. Оқу процесінде onlinetestpad.com онлайн сервисті пайдаланудың практикалық дағдыларын қалыптастыру.

4. Мектептегі сыныптан тыс іс-шараларды және басқа мектептермен Достық матчтарды құрдастарымен бірлесіп жоспарлау үшін Google қызметін пайдаланудың практикалық дағдыларын қалыптастыру.

Жетекші идея: «Дене шынықтыру» пәні бойынша білім беру процесінде инновациялық білім беру технологияларын қолданудың перспективалы бағыттарының бірі цифрлық құралдарды пайдалану болып табылады: бұл білім беру платформалары, сондай-ақ бақылау материалдарын (тестілерін) жасау жөніндегі қызметтер, дене шынықтыру саласындағы мектептен тыс іс-шараларды жоспарлаудың цифрлық құралдары және т.б.

Проблема: АКТ деңгейінің жеткіліксіздігі - "Дене шынықтыру" пәні бойынша білім беру процесіне инновациялық білім беру технологияларын енгізу үшін цифрлық құралдарды қолдану саласындағы қазіргі заманғы оқытушылардың құзыреттері.

Негізгі ұғымдар: АКТ, SMART-оқыту, дискілік кеңістік, онлайн қызметтер, Google - қызметтер, Google - қосымшалар, Google - құралдар.

Жоспар:

1. SMART оқыту мүмкіндіктері.

2. Google – бұлтты деректерге қол жеткізу қызметі және білім беру кеңістігін құруға арналған Google құралдары.

3. Оқу процесінде onlinetestpad.com онлайн-сервисін пайдалану бойынша практикалық жұмыс

4. Мектептегі сыныптан тыс жұмыстарды әріптестерімен бірлесіп жоспарлау үшін Google қызметін пайдалану бойынша практикалық жұмыс

Кіріспе

Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарында қазіргі заманғы оқыту және SMART-оқытуға көшу жағдайында жаңа технологиялар педагогтің рөлін едәуір өзгертіп, жаңа педагогикалық әдістер мен жаңа форматтағы педагог кадрларды даярлаудың жаңа тәсілдерін жасау қажеттілігін туғызады.

SMART- оқытуды сапалы енгізудің негізгі бағыты мұғалімдердің ақпараттық, коммуникациялық және технологиялық құзыреттілігін қалыптастыру болып табылады. SMART-оқыту мұғалімдердің білімге қолжетімділігін арттырады және кәсіби өсу траекториясын өз бетінше дамытуға мүмкіндік береді, қалалық және ауылдық мектептер мұғалімдерінің білім деңгейін теңестіреді, әлемдік білім беру кеңістігіне жол ашады. Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың бағдарламалық мақсаты тез өзгеріп отыратын әлемде табысқа жетуді қамтамасыз ететін білімге деген қажеттілігін қанағаттандыратын Қазақстан Республикасының интеллектуалдық, физикалық және рухани дамыған азаматының орта мектептерінде қалыптасуы, елдің экономикалық әл-ауқаты үшін бәсекеге қабілетті адами капиталды дамыту болып табылады.

Педагогикалық процеске ақпараттық технологияларды енгізудің табыстылығы оқытушылардың оқыту сабақтарының дәстүрлі емес

атмосферасын, жаңа технологияларды пайдалануға негізделген жаңа педагогиканы құру, ұжым жұмысына, басқалармен ынтымақтастықта білімді меңгеруге, топтық жұмысқа негізделген сыныпта әлеуметтік белсенді жұмыс ортасын дамыту мүмкіндігіне байланысты болады.

Білім беру саласында SMART-ты түсіну білім алушыларға білімді жеткізу үшін смартфондар мен басқа да ұқсас құрылғыларды пайдаланудан бастап, SMART құрылғыларын қолдануды қоса алғанда, біріктірілген интеллектуалды виртуалды оқыту ортасын қалыптастыруға дейін ауытқиды. Интеграцияланған зияткерлік білім беру ортасын дамыту қажеттілігі SMART технологияларының жеткілікті даму дәрежесіне және олардың күнделікті өмірге ену қарқындылығына негізделеді.

SMART — білімнің тұлғаға бағдарлануын, мотивациясын, бейімділігін, ресурстарға еркін қол жеткізуін, технологияны қолдануды білдіретін **Self-directed, Motivated, Adaptive, Resourcefree, Technologyembedded** сөздерінің қысқартылуы. Smarteducation - өздігінен басқарылатын, уәжді, икемді, ресурсқа бай және осыған ұқсас интеллектуалды оқыту әдістеріне негізделген өздігінен бағытталған, уәжді, икемді, технологиялық жағынан жетілдірілген оқыту.

Мұндай жағдайда АКТ-ны пайдалану бойынша біліктілікті арттыру жүйесіндегі мұғалімдердің SMART-оқыту процесінің рөлі мен маңыздылығы айтарлықтай артады. Қазіргі заманғы ақпараттық технологиялардың базалық білімін қалыптастыруға және білім беру практикасында желілік құралдарды пайдалану мүмкіндігіне арналған АКТ құзыреттілігін қалыптастыру мәселелері бойынша оқытушыларды біліктілігін арттыру курстарында қолданылатын жұмыстың анағұрлым тиімді нысандарын қарастыру.

Ақпараттың көрнекі көрінісін жылдам және оңай жасау үшін SmartArt графикасын жасаңыз және әр түрлі жағдайларға арналған орналасулардың көптігінен таңдауға болады.

Ақыл-ой картасы (mind map, сондай-ақ ақыл-ой картасы, ой картасы және ақыл-ой картасы ретінде белгілі) - мәселенің ең тиімді шешімін табу қажет болған жағдайда қолданылатын аналитикалық құрал. Ой карталарын әр түрлі мақсаттарда пайдалануға болады: идеяларды қалыптастыру, тұсаукесерлерге дайындалу, түрлі іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу, дәрістер бойынша жазбалар жасау, көп көлемдегі ақпаратты есте сақтау, жұмысты жоспарлау күн, жоба бойынша жұмыс барысы немесе бос уақыт және т.б.

Animoto - фотосуреттерден бейнелерді жылдам жасауға арналған қызмет. Пайдаланушылар фотосуреттерді компьютерден Анимото веб-сайтына кері жүктейді және фондық музыканы таңдайды. Бағдарламаның өзі режиссер және редактор ретінде жұмыс істейді, ол фотосуреттер мен музыканы талдайды және автоматты түрде музыка ырғағына ауысатын бейне жасайды. Бейнелер бірнеше минутта жасалады.

Сондай-ақ, **Animoto** қызметі ұялы телефонның әр түрлі платформаларына арналған мобильді қосымшада ұсынылған.

VideoScribe программасы. Қолмен жасалған презентация - бейнежазба, онда нысандар мен жазулар қарындашпен сызылады. Осындай

презентациялардың көмегімен сандық білім беру ресурстарына, ақпараттық өнімдерге, қызметтерге және басқа мақсаттарға шолу жасаған жақсы.

Инфографиканың артықшылықтарын ақпаратты жеткізудің жаңа тәсілі ретінде қарастырайық. Инфографика ақпаратқа шоғырланған.

Инфографика - ақпаратты, кез келген деректерді немесе ақпаратты ұсынудың графикалық әдісі. Инфографика ақпарат беру үшін өзара байланысты графикалық нысандарды; қысқа, тез ас қорыту деректерін; түрлі-түсті тұсаукесерді қамтиды; әдетте тақырыпты ашу үшін бірыңғай иллюстрация жеткілікті; ақпаратты ұсынудың сәнді тәсілі.

 Google және оның өнімдері (google.com). Бұл өте қарапайым қызмет, топтық зерттеу қызметін ұйымдастыру кезінде студенттермен қолдану өте ыңғайлы. Google формалары оқушыларды тестілеуге ыңғайлы. Карталар, фотоальбомдар, веб-сайттар және т.б. жасауға болады.

Мұғалім мен оның шәкірттері үшін қарапайым, қызықты және пайдалы **LearningApps.org** қызметі. Қызмет интерактивті тапсырмалардың түрлі нысандары мен түрлерін жасау мүмкіндігін іске асырады. Веб-қызмет интерактивті қосымшаларды пайдалана отырып, білім беру процесін қолдау үшін құрылған LearningApps.org.

Prezi (www.prezi.com) тұсаукесерлерін жасауға және сақтауға арналған қызмет презентацияларды жасауға арналған жетекші қосымшалардың бірі болып табылады. Стандартты PowerPoint стиліндегі көрсетілімдердің орнына **Prezi** бүкіл көрсетілімді қамтитын бір алып слайд жасайды. Бұл алып слайдтың әрбір элементін жеке-жеке үлкейтуге немесе сыртқа шығаруға болады. Бұл тәсіл ауыр слайд жұмысын үш өлшемді ортада неғұрлым серпінді процеске айналдырады. Бұл тұсаукесерлер бойынша ынтымақтасуға арналған онлайн қызмет. Сонымен қатар, нақты уақыт режимінде көрсетілім жұмысы 10 пайдаланушыға дейін жұмыс істей алады. Бұл қызметте ғылыми-зерттеу жобасын, шығармашылық ізденіс жұмыстарын жасау ыңғайлы.

Бұл қызметтер қарапайымдылығымен ерекшеленеді, Қолжетімділік пен сенімділік, жеке де, ұжымдық түрде де өз контентін жасау, жиналған материалды оффлайн және он-лайн режимінде пайдалану мүмкіндігі. Web 2.0 қызметтерін оқыту үшін пайдалануға болады: тегін қызметтер негізінде оқушылары бар мұғалім жаңа контент жасайды, білім алады, бұл қызметтің нәтижелері көруге және өзгертуге ашық + Интернет технологиялары игеріледі. Бұл іс жүзінде желілік жоба, іске асыру үшін оның ішінде мұғалімнің шексіз мүмкіндіктері бар. Бұл қызметтермен жұмыс істеу мұғалімдер үшін де, студенттер үшін де қызықты, пайдалы. Web-қызметтерді пайдалану оқу процесін әртараптандыруға мүмкіндік береді, ал желілік дизайн - болашақ.

Қазіргі заманғы компьютерлік және бағдарламалық қамтамасыз етудің болуы, оқу-әдістемелік жұмысты оңтайлы және ұтымды ұйымдастыру білім алушылардың уәждемесі мен сапасын арттыруға мүмкіндік береді, өйту мен оқытуда актілерді қолдану саласында оқытушылардың теориялық даярлығы

өсуде, сондай-ақ қолданбалы бағдарламалық қамтамасыз етуді пайдалануда практикалық дағдыларды жетілдіру. Демек, мұғалімдердің алған құзыреттерінің ауқымы кеңейіп, қазіргі заманғы білім беру талаптарына жауап береді.

Қазіргі заманғы компьютерлік және бағдарламалық қамтамасыз етудің болуы, оқу-әдістемелік жұмысты оңтайлы және ұтымды ұйымдастыру білім алушыларды оқытудың уәждемесі мен сапасын арттыруға мүмкіндік жасайды, өйткіштілік саласында оқытушылардың теориялық даярлығы өсуде, сондай-ақ қолданбалы бағдарламалық қамтамасыз етуді пайдалануда практикалық дағдылар жетілдірілуде. Демек, мұғалімдердің алған құзыреттерінің ауқымы кеңейіп, қазіргі заманғы білім беру талаптарына жауап береді.

Жаңа ақпараттық технологияларды игеру мұғалімдерден оқытудың дәстүрлі әдістерін, технологиялары мен құралдарын қайта қарауға байланысты оқу процесіне тиісті өзгерістер енгізуді талап етеді.

Қазіргі заманғы мұғалімнің АКТ құзыреттілігін қалыптастыру мұғалімдердің жұмыс тиімділігін арттыруға ықпал етеді, педагогтардың жеке тұлғаның кәсіби өзін-өзі жетілдіруге ынтасын қалыптастырады.

Сабақтың негізгі бөлігі

№ 1 тапсырма. Интерактивті диалог әдісі. (35 минут)

Жаттықтырушы SMART-оқытудың мүмкіндіктері туралы және интерактивті презентацияны (30 мин) қолдана отырып, дене шынықтыру мұғаліміне қатысты осы мақсатта әртүрлі цифрлық құралдарды қолдану туралы айтады. Жаттықтырушы мұғалімдерге олар жазатын стикерлер таратады қандай онлайн қызметтер бұзғысы келеді. Мұғалімдердің білім беру қажеттіліктерін басшылыққа ала отырып, жаттықтырушы онлайн сервистермен жұмыс бойынша тренингтер ұйымдастырады (10 мин).

№ 2 тапсырма. «Тренинг» әдісі (20 мин.)

Әрбір топқа тапсырма беріледі: onlinetestpad.com қызмет бойынша онлайн-тест жасау. Тестке сілтеме whatsapp чатына түсіріледі және барлығы тестпен шешіледі.

№ 3 тапсырма. «Практика» әдісі (20 мин.) Оқушылар жұптасып Google дискісінде баскетболдан, волейболдан немесе футболдан басқа мектептермен жолдастық ойындар торын немесе өз мектебінің әріптестерімен келісу үшін дене шынықтыру саласындағы мектептен тыс іс-шаралар жоспарын excel электрондық кестесі түріндегі құжатты жасай алады. Құжатқа бірлескен қолжетімділікті ашыңыз, редакторға құқық беріңіз, чатта құжатқа сілтемені тастаңыз.

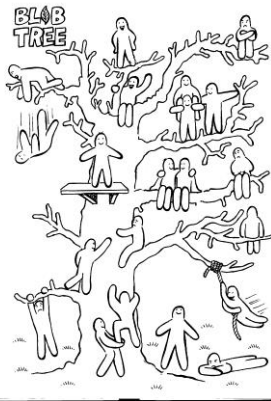
№ 4 тапсырма. Кері байланыс.

Сыныпта алынған құндылықтың іс-тәжірибесіне өзіндік бағалау жүргізу (2 мин). Тапсырманың нәтижелері бойынша пікірлер «Сөйлемді жалғастыру» әдісімен іске асырылады:

- Мен мұны анықтадым...
- Енді түсінемін...
- Маған керек...

Қорытынды шығару (3 мин.)

Оқушылардың жұмыс нәтижелерін «Ағаш» графикалық ұйымдастырушы

әдісімен өзіндік бағалау.

Ұсынылатын әдебиет:

1. Бурмакина В.Ф., Фалина И.Н. Информационно-коммуникационно-технологическая компетентность. Методическое руководство для подготовки к тестированию учителей. Информатика, 7, 2007.
2. <https://rykovodstvo.ru/exspl/116169/index.html>
3. <https://docplayer.ru/25990320-Pervye-shagi-v-prezi-rukovodstvo-polzovatelya.html>
4. <http://docplayer.ru/25937520-Sozdanie-onlayn-prezentaciya-...sursa-prezi-com.html>

2.6 ВАРИАТИВТІ МОДУЛЬ

Вариативті модульдерді білім беру ұйымы дербес анықтайды және әзірлейді. Вариативті модульдер: мектеп спорт секциялары, клубтары, мектеп театрлары, қосымша білім беру, балалар қоғамдық бірлестіктері, мектеп медиасы, мектеп мұражайы, еріктілер қызметі (волонтерлік), тәлімгерлік және басқалар.

Вариативті модуль кіріс сауалнамасы бойынша курс тыңдаушылардың сұранысымен құрастырылады.

Білім беру бағдарламасын:

- жалпы орта білім беру ұйымдарының дене шынықтыру педагогтеріне арналған біліктілікті арттыру курстары (29 сағаттық теория 36,2%-ды, құрайтын 43 сағаттық практика 53,7%-ды және 8 сағаттық шеберлік сабағын құрайды).

Оқыту курсының барысында тыңдаушылардан сауалнама алынып, өзекті мәселелер мен ұсыныстары ескеріліп, вариативтік модуль бағдарламасына ұлттық спорт түрлері бойынша оқытудың заманауи әдістерімен орта білім беру бойынша курс бағдарламасына толықтырулар енгізіліп ұлттық спорт түрлері мен спорттық іс-шаралар ойындарын ұйымдастыру бойынша ұсыныстар беріледі.

ҚОРЫТЫНДЫ

Білім беру мазмұнының тиімділігін арттыру мақсатында дене шынықтыру пәнінің мұғалімдері балаларға білім берумен қатар, олардың дамуына оң әсер ететін денелік және рухани денсаулықтың негізін қалаушы тұлға ретінде балалардың белсенді қозғалыс қабілеттерін дамытуға ықпал етуі тиіс. Дене шынықтыру бойынша функционалдық сауаттылық білім алушылар кез келген өмірлік жағдайда қолдана алатын білімдер, дағдылар, қозғалыс әрекеттері секілді базалық негізден тұрады. Функционалдық сауаттылықты білім алушыларға меңгертуде дене тәрбиесінің мұғалімі осы әдістемелік құралдағы ұсынымдарды басшылыққа ала отырып, қажетті көрсеткіштер мен нәтижелерін жинақтап, өз ұсыныстарын дайындап, курстан кейінгі сүйемелдеу ғылыми кеңесіне ұсынуы тиіс. Орта білім беру ұйымдарындағы дене шынықтыру пәнінде өткізілетін барлық іс-шаралар кешені тұлғаның үйлесімді қалыптасуы мен дамуына, қолайлы білім беру кеңістігін құруға бағытталған.

Әдістеме материалдары Қазақстан Республикасының орта білім беру мектептеріне арналған «Дене шынықтыру» пәнінің оқу бағдарламаларына, оқу жоспарларына және бағалау моделіне негізделген.

Әдістемелік ұсынымның бірінші бөлімінде «Дене шынықтыру пәні мұғалімдерінің біліктілігін арттырудың мақсаты, міндеттері және ұйымдастыру принциптері айқын көрсетілген. «Дене шынықтыру» пәнінің *мақсаты* – әрбір оқушыға тән дене сапаларын жетілдіру, ағзаларының барлық жүйелерін дамыту. Өйткені білім алушының сапалы қозғалысы оның ақыл-ой зейініне, физиологиялық және психологиялық жетілуіне ықпал етеді.

Екінші бөлімде «Дене шынықтыру мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі мен дағдыларын дамыту» тақырыбындағы біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламасы мазмұнын оқытуда педагогтер бұл модульде кәсіби шеберліктерін шыңдап, сабақты ұйымдастыру және білім алушылардың дене дамуын бақылау бойынша әдістемелік білім алады.

Нормативтік-құқықтық модульге сәйкес педагог өз жұмысында басшылыққа алатын құжаттармен танысады. Салауатты қоғам қалыптастырудың маңызды шарты болып табылатын нормативтік-құқықтық модульді дене шынықтыру педагогтері барынша меңгергені дұрыс. Өйткені, құқықтық сауаттылық педагогтің біліктілігін жоғары деңгейде ұстауға және білім алушылардың сапалы білім алуын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Бұл ретте, мұғалім сабақты тиімді өткізуі, білім алушылардың дене қасиеттерін дамытуға үлес қосуы үшін үнемі өткізетін сабағының мақсаты мен міндетін, ұйымдастырушылық жұмыстарының жұмылдырылуын жоспарлап отыруы қажет.

Психологиялық-педагогикалық модуль дене шынықтыру мұғалімдерінің кәсіби дайындығының құрамдас бөлігі болып табылады. Дене тәрбиесін оқытудың аспектілерін жақсы түсінуге көмектесетін теориялық-практикалық материалдарды қамтиды. Эмоционалды интеллект тақырыбы да кеңінен түсіндіріледі. Өйткені спорт білім алушылардың әртүрлі эмоцияларын

туындатады. Бұл ретте эмоцияны дұрыс басқаруды үйрету жағдайы да дене шынықтыру пәнінің мұғаліміне жүктелген. Яғни, педагог білім алушылардың эмоционалдық жағдайын танып, оған адекватты жауап бере білуі керек. Мәселен, білім алушы белгілі бір жаттығуды орындаудан қорқатын болса, педагог оған бұл қорқынышты жеңуге көмектесіп, тапсырманы сәтті орындағаны үшін қолдау көрсетіп, мадақтауы тиіс. Эмоционалдық интеллект дене шынықтыру педагогі үшін маңызды дағды болып табылады. Ол сабақта қолайлы атмосфераны құруға және білім алушылардың ынтасын арттыруға көмектеседі.

Білім беру сапасын арттыру контекстінде оқыту мазмұны мен әдістерін жетілдіру, дене шынықтыруды оқытудың заманауи технологиялары модулінде білім алушылардың сабаққа деген ынтасын мен білім сапасын арттырудың әдістері ұсынылады. Дене шынықтыру пәнін заманауи технологияларды пайдалана отырып оқыту бойынша сабақ ұйымдастырудағы оқытудың әдістері мен формалары қарастырылған. Әдістемелік ұсынымдамада сабақтың тақырыптық жоспарлары, қысқа мерзімді сабақ жоспарлары, дене шынықтыру сабағын жүргізу тәртібі көрсетілген. Әдістемелік ұсынымдамада сабақтың тақырыптық жоспарлары, қысқа мерзімді сабақ жоспарлары, дене шынықтыру сабағын жүргізу тәртібі көрсетілген. «Дене шынықтыру» кабинеті ресурстарын оқу процесінде және мектептің спорт алаңдарында пайдалануға арналған әдістемелік ұсынымдар, сонымен қатар спорттық ойындардың ережелері және төрешілердің қимыл-белгілері (жесты) берілген. Оқу бағдарламасының ерекшелігі ашылған. «Дене шынықтыру» оқу сабағының мазмұнын ашатын бөлімдер мен бөлімшелер, сызбалар және кестелермен түсіндірілген.

Денсаулық жағдайында ауытқулары бар және ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушылардың дене тәрбиесі модулі. Дене шынықтыру пәні барлық білім алушылар, соның ішінде инклюзивті сыныптарда білім алатындар үшін білім берудің маңызды бөлігі болып табылады. Бұл өз кезегінде физикалық және психологиялық қабілеттерді дамытуға, денсаулықты жақсартуға және өмір сапасын арттыруға ықпал етеді. Білім беруде ерекше қажеттілігі бар білім алушылар үшін дене шынықтыру пәні белгілі бір қиындықтарды тудыруы мүмкін (қозғалыс шектеулері мен басқа да физикалық шектеулері болуы мүмкін). Әлеуметтік өзара әрекеттесуі барысында қиындықтарға тап болуы кезінде дене шынықтыру пәнінің педагогі инновациялық технологиялар мен тәсілдердің көмегімен әр білім алушының сұранысына, қажеттілігіне сай білім беру ортасын құра алады және әрбір білім алушының ерекшеліктерін ескеріп, олардың командамен жұмыс істеуге үйренуіне, әлеуметтік өзара әрекеттесу дағдыларын дамытуға, мақсатына жетуіне көмектеседі.

IT құзыреттілік модулі. Бұл модульде дене шынықтыру пәнінің педагогі күнделікті білім беру жоспарын және сабақты тиімді өткізудің бағдарламасын құру, оқушылардың дене шынықтыру пәніндегі физикалық белсенділігін қадағалау, нәтижелерді талдау және үлгерімін бақылау үшін әртүрлі қолданбалы бағдарламаларды пайдалану қабілетін дамытып, білімін жетілдіреді. Үздіксіз жаңарып отыратын қосымшалар мен білім беруге қатысты платформаларды

сауатты пайдалану дене шынықтыру педагогінің табысты жұмыс жасауына, білім алушыларға қызықты әрі тиімді білім беру ортасын құруға, ақпарат алмасуға көмектеседі.

Вариативті модульдерді білім беру ұйымы дербес анықтайды және әзірлейді. Вариативті модульдер: мектеп спорт секциялары, клубтары, мектеп театрлары, қосымша білім беру, балалар қоғамдық бірлестіктері, мектеп медиасы, мектеп мұражайы, еріктілер қызметі (волонтерлік), тәлімгерлік және басқалар.

Жоғарыда айтылғандардың негізінде білім беру бағдарламаларының бірегейлігі, оқу-әдістемелік, кадрлық әлеует, практикалық тәжірибе, материалдық-техникалық базаның жай-күйі деңгейі, ғылыми-педагогикалық деңгей және профессорлық-оқытушылық және жаттықтырушылар құрамының біліктілігі елдің жалпы орта білім беру педагогтеріне сапалы білім беру қызметтерін ұсыну үшін Ұлттық ғылыми-практикалық дене шынықтыру орталығының мүмкіндіктерін растайды.

Қосымша